ULKOASIAINMINISTERIÖ

4

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 613.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

11/1-34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 34-9.

Varsova SSA 12 P:NÄ tammi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: D.U.M. / 19

1 175 Sal 34

16/1-34 9 - 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 1/34.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 1: "Puolalais-venäläinen turvallisuuspakti". . . . . .siv.1-3.

V. J. Ödman

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Varsova ssa 11 p:nä tammi kuuta 1934.

1/175 Sal 34
16/1-34
5. C13.

Asia: Puolalais-venäläinen turvallisuuspakti.1/

Mitä tulee kysymykseen onko alote ehdotettuun Suomea ja Baltian maita koskevaan julkilausumaan Venäjän vai Puolan, olisin taipuvainen uskomaan, että Venäjä on alotteentekijä. On kyllä totta, että puolalaiset ovat asiasta esimerkiksi Riiassa puhuessaan viitanneet huolenpitoonsa Baltian maiden itsenäisyydestä. BECK on myöskin sanonut GROSVALDille Varsovassa, että "ajatus on kehittynyt Litvinovin ja Lukasiewiczin välisissä keskusteluissa". Nämä lausunnot lienevät kuitenkin pikemminkin johtuneet siitä, että Puola arveli, että ainakin Latviassa ja Virossa kannatettaisiin ehdotusta, joten Puola mielellään otti osan kunniasta itselleen.

Syyt, jotka puhuvat sen puolesta, että Venäjä on alotteentekijä, ovat käsitykseni mukaan seuraavat.

1/ Venäjän politiikka on tätä nykyä jyrkästi Saksan vastainen. Tarkoitus oli ilmeisesti saada Saksa "kierretyksi". Suomi ja Bal -

1/ Kysymys ei ole ollut varsinaisesta garantiasta, niinkuin joskus erehdyttävästi on mainittu.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

tian maat joutuivat täten osallistumaan tähän kierrokseen.

2/ Aseman kiristyessä Kaukaisessa Idässä on Venäjä epäilemättä levottomuudella seurannut Saksan ja Puolan välillä tapahtunutta lähentymistä. Suunniteltu pakti, jonka kärki kohdistuisi Saksaa vastaan, olisi luonnollisesti omiaan vaikuttamaan häiritsevästi Saksan ja Puolan välisiin suhteisiin.

3/ Venäjä on halunnut kääntää itsestään Saksaan epäedullisen huomion, jota ilmi tulleet vakoilut ovat kaikkialla herättäneet.

Eräät täkäläisten virkatoverieni lausunnot puhuvat myöskin sen puolesta, että alote on lähtenyt Venäjästä. Saksan lähettiläs v. MOLTKE on lausunut arvelun, että BECK arvattavasti epäröi ennenkuin hän antoi suostumuksensa Venäjän ehdotukseen, koska hänen täytyi ymmärtää, että se häiritsisi Puolan ja Saksan välillä alkaneita parempia suhteita. Englannin suurlähettiläs ERSKINE sanoi minulle, että Venäjä ilmeisesti oli asettanut Puolalle ansan, johon se lankesi.

Presidentin diplomaattikunnalle t.k. 9 p:nä antamilla päivällisillä oli minulla tilaisuus havaita, että kaikki pitivät asiassa ottamaamme torjuvaa kantaa täysin oikeana ja luonnollisena. /Suomi näyttääkin olevan ainoa maa, jonka tiedetään vastanneen aivan selvästi tehtyyn tarjoukseen/. Niin sanoivat esim. ERSKINE ja Italian suurlähettiläs BASTIANINI minulle, että suostumisemme ehdotukseen olisi, tuottamatta meille etuja, helposti saattanut meidät riippuvaisuuteen "suojelijoistamme". "Jos italialaiset", li-

säsi BASTIANINI, "olisivat olleet suomalaisten sijassa, olisivat he vastanneet samalla tavalla".

Lopuksi haluan parilla sanalla valaista syitä, jotka ovat voineet vaikuttaa siihen, että Puola suostui Venäjän tekemään ehdotukseen. Paitsi, että puolalaisten mentaliteetin mukaista on antaa kysymyksessä olevia suuri-eleisiä julistuksia ja se epäilemättä sitäpaitsi halusi vahvistaa vaikutustaan Suomessa ja Baltian maissa, on asianlaita itse asiassa niin, että Viro ja Latvia ovat mielestäni olleet liiaksikin levottomia Saksan taholta mahdollisesti uhkaavan vaaran vuoksi. Tiedän, että näiden maiden täkäläiset lähettiläät ovat useamman kuin yhden kerran olleet puhumassa huolistaan Puolan ulkoasiainministeriössä. Puolalla saattoi siis olla aihetta uskoa, ettei ehdotukseen suhtauduttaisi torjuvasti. Suomen asema on luonnollisesti kokonaan toinen.

Se seikka, että Baltian maissa todellakin tunnetaan levottomuutta sekä Venäjän että Saksan taholta uhkaavan vaaran vuoksi, on Suomelle vielä yhtenä ja erikoisen painavana syynä olla antamatta rinnastaa itseään näiden maiden kanssa, mikäli eivät aivan painavat syyt sitä vaadi. Tällä kerralla lienee ajatuksesta luovuttu, mutta voi se helposti jälleen jossain toisessa muodossa tulla esille. Joka tapauksessa on syytä suhtautua varovaisesti tällaisiin suunnitelmiin, jotka ovat sitäkin epäilyttävämpiä kun Venäjän ulkoministeri on Moskovassa pitämässään puheessa nimenomaan maininnut myöskin "sisäisistä vaaroista", jotka hänen mielestään voivat uhata Suomen ja Baltian maiden riippumattomuutta ja jotka voivat aiheuttaa Venäjän toimenpiteitä.

Väinö Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Idman.

15/1-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 43-12.

Varsova SSA 15 P:NÄ tammi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: D.U.M. / 19

2 | 175 Sal | 34
19/1-34 | — | 1
5 | C13 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 2/34.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 2: "Puolalais-venäläisen turvallisuuspaktin julkisuuteen tuleminen". . . . . siv. 1-4.

V. Yldman

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Varsova ssa 15 p:nä tammi kuuta 1934.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 2 / 175 Sal 34
19/1-34
5 C 13

Asia: Puolalais-venäläisen turvallisuuspaktin julkisuuteen tuleminen.

Puolan ulkoasiainministeriössä herätti suurta tyytymättömyyttä se, ettei Suomen taholta peruutettu lehdissä olleita otsikkoasiaa koskevia tietoja. Tiistaina t.k. 9 p:nä tapasin linnassa Presidentti MOSCICKIn antamilla päivällisillä m.m. ulkoasiainministeri BECKin ja osastopäällikkö SCHAETZELin. Mainitsin heille siitä, ettei J a u n a k a s S i n a s - lehdessä ollut uutinen ollut Helsingistä lähetetty, vaikka lehti oli pitänyt tarkoituksenmukaisimpana ilmoittaa saaneensa tiedot Suomesta. BECK ei jatkanut keskustelua asiasta. SCHAETZEL sitävastoin odottamattoman kiivaasti lausui tyytymättömyytensä siitä, että Suomessa, niinkuin hän sanoi, oli "annettu yksityiskohtaisia tietoja asiasta lehdille". Jos Suomi olisi noudattanut Puolassa ja Virossa noudatettua menettelyä ja heti selvästi peruuttanut kaikki asiaa koskevat tiedot, ei se olisi tullut tunnetuksi. Lehdet olisivat jonkun aikaa kirjoittaneet siitä ja vähitellen lakanneet. Nyt on Helsingistä saadut tiedot mainittu lähteenä kaikissa H a v a s'in ja R e u t e r'in tiedoituk -

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sissa. "Se mikä on tapahtunut, osottaa, että luottamukselliset keskustelut Suomen kanssa ovat mahdottomia".

Vastasin epäileväni oliko Suomen ulkoasiainministeriö antanut lehdille tietoja asiasta. Kokemus on kuitenkin usein osottanut, ettei tämänkaltaisissa tapauksissa peruutukset aina yksinään riitä. Asia oli tullut tunnetuksi J a n a u k a s S i n a s'in kautta. Suomessa vallitsee ankara kiihtymys ilmeisesti Venäjän laskuun suoritettujen vakoilujen johdosta. On yritetty myrkyttääkin valtion palveluksessa olevia henkilöitä. Ainakin yhdessä tapauksessa on kuolema ollut seurauksena. Kun silloin yht'äkkiä leviää merkillinen tieto, että Venäjä haluaa suojella Suomea valtiota vastaan, jonka puolelta ei koskaan ole odotettukaan hyökkäystä, on aivan luonnollista, että maan mielipide vaatii jotain tietoja. Jos, niinkuin väitetään, tässä on kysymys venäläisestä eikä puolalaisesta alotteesta, niin Puolallahan ei sitäpaitsi pitäisi olla erikoista syytä olla kovin tyytymätön asian ilmitulemisesta. Suomessa ei voida muuta kuin pitää tarpeettomana ja suorastaan naurettavana sitä, että Venäjä ilmoittaa haluavansa suojella meitä muiden hyökkäyksiä vastaan.

Minun oli vaikea ainoastaan rajoittua kieltämään, koska en tietänyt oliko mahdollisesti annettu lehdille jokin asiaa koskeva tiedoitus, josta kuulin Ministeriössä Helsingissä ollessani puhuttavan. Tiesin myöskin asiasta vuotaneen tietoja julkisuuteen, sillä Helsingin lehdissä 4 päivältä tammikuuta kerrottiin "että Suomen hallitus oli pitänyt istunnon heti joulupyhien jälkeen, keskiviikkona joulukuun 27 päivänä" ja "oli asettunut ehdotukseen nähden kielteiselle kannalle, nimit-

täin, ettei deklaratiota tarvita, koska sen edellyttämää maan itsenäisyyden vaaraa ei ole, kun Venäjän kanssa on jo olemassa hyökkäämättömyyssopimus".

Latvialaisissa ja virolaisissa lehdissä näytetään myöskin kirjoitetun asiasta, joskin ulkomaalaiset lehdet yleensä lienevät saaneet tietonsa Helsingistä /vert. esim. T i m e s'in sähkösanoma t.k. 4 päivältä/.

Lähetin Ministeriölle asiaa koskevan lyhyen sähkösanoman, johon t.k. 10 p:nä sain vastauksen: "Emme ole antaneet mitään tietoja, mikäli täällä lehdissä, ovat varmasti kotoisin muista lähteistä minkä ilmottanette siellä kuten täälläkin tehty kategorisimmassa muodossa Charwatille".

Saatuani Ministeriön sähkösanoman kävin tapaamassa alivaltiosihteeri SZEMBEKiä. BECK lähti samana päivänä Genèveen. Selostin asian perin pohjin ensinmainitulle ja kielsin, että Suomen ulkoasiainministeriö olisi antanut tietoja lehdille. Niissä olleet tiedot ovat saadut muita teitä. Suomessa ei myöskään voitu ruveta peruuttamaan asiaa koskevia tietoja kun Venäjän Helsingissä oleva lähettiläs asiasta puhuessaan ministeri HACKZELLin kanssa esitti sen siten, että tällainen julkilausuma annetaan. Ministeri CHARWAT ei tosin esittänyt asiaa täten, mutta hän ei myöskään voinut ilmoittaa oliko ajatuksesta luovuttu vai ei. SZEMBEK sanoi Venäjän lähettilään menneen liian pitkälle, sillä Puola oli halunnut keskustella Suomen ja muiden valtioiden kanssa, joita asia koski. Luulenkin saaneeni SZEMBEKin vakuutetuksi siitä, että Suomen ulkoasiainministeriö oli menetellyt täysin asianmukaisesti.

Olen huomannut, että Suomen jyrkästi torjuva kanta samoinkuin muutamien lehtien jyrkät lausunnot ovat herättäneet täällä tyytymättömyyttä. Toiselta puolen on minun lisättävä, että muualla näyttää Suomen suora vastaus herättäneen arvonantoa maatamme kohtaan. Suunnitelmaa pidetään Venäjän yrityksenä saada vaikutusvaltaa Suomessa ja Baltian maissa.

Se, että suunnitellun julkilausuman ilmituleminen on herättänyt tyytymättömyyttä Varsovassa johtunee seuraavista syistä.

1/ Puola on joutunut noloon asemaan kun ei sen suojeluksesta ole välitetty, etenkin kun sen olisi pitänyt aavistaa, ettei ehdotus herättäisi jakamatonta kannatusta.

2/ Asian ilmituleminen voi vaikuttaa haitallisesti Puolan ja Saksan välisiin suhteisiin.

3/ Tapaus muodostaa BECKin tähän asti eräissä suhteissa hyvinkin menestyksellisen ulkopolitiikan toisen vastoinkäymisen. /Ensimmäinen oli Westerplatten konflikti/.

Venäjän lähettiläs ANTONOFF-OVSEENKO ei ole millään tavoin näyttänyt minulle, että hän olisi tyytymätön siihen, että asia on tullut tunnetuksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Idman.

22/1-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

3 175 Sal 34
26/1-34 2 - 1
5 C13

KIRJELMÄ N:o 74-22.

Varsova SSA 22 P:NÄ tammi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 3/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 3: "Puolalais-venäläinen turvallisuuspakti" II..... siv. 1 - 4.

U. Y. Idman

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Varsova ssa 22 p:nä tammi kuuta 1934.

3 175 Sal 34

26/1-34

Asia: Puolalais-venäläinen tur-
vallisuuspakti II.

5 @ 13

Siitä huolimatta, että jo ennen olen tiedoituksissani kosketellut Venäjän ja Puolan Suomen ja Baltian maiden itsenäisyyden turvaamista tarkoittavaa suunnitelmaa, arvelen seuraavien tietojen olevan mielenkiintoisia.

Ulkomaalla näytään yleensä oltavan siinä luulossa, että Suomen kielteinen kanta on vaikuttanut Latvian ja Viron kantaan. Latvialla ja Virolla ei näytä Puolan vuoksi olevan erikoista haluakaan muuttaa tätä käsitystä. Ne ovat myöskin pukeneet Puolalle antamansa vastauksen pumpuliin. GROSVALD on kertonut minulle, että Latvia on kiittänyt Puolaa siitä huolenpidosta, jota se on osottanut Latvian itsenäisyyttä kohtaan. PUSTA on sanonut minulle, että Tallinnassa kyllä käsitetään, ettei ole mitään mahdollisuutta saada länsivaltojen takuuta, mutta ottamalla tämän asian esille, on vältytty antamasta kokonaan kieltävää vastausta. Kun sitäpaitsi eräät suomalaiset lehdetkin ovat jyrkästi torjuneet koko ajatuksen, on yleisessä tietoisuudessa yhä enemmän vakaantunut käsitys, että Suomen päättäväinen esiintyminen on ratkaissut asian. Meillä ei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

myöskään liene mitään syytä olla ottamatta edesvastuuta asian raukeamisesta.

Rumanian täkäläinen lähettiläs CADERE on sanonut minulle nimenomaan tehtovansa painostaa, että Bukarestissa täysin käsitetään ja hyväksytään Suomen antama jyrkkä vastaus. Rumaniassa tiedetään mitä Venäjän jollekin valtiolle antama "suojelus" saattaa merkitä. Balkanin slaavilaisille valtioille antamansa suojeluksen varjolla Venäjä usein miehittikin nämä maat. Suomen etujen mukaista on päinvastoin koettaa kiinnostaa muita suurvaltoja, ennen kaikkea Englantia, sen ja Baltian maiden itsenäisyydestä. Suomen antama esimerkki on epäilemättä vaikuttanut, että Viro ja Latviakin ovat, vaikkakin lauhkeammassa muodossa, torjuneet Venäjän ja Puolan tarjouksen. Sain CADEREn lausunnoista myöskin sen käsityksen, ettei Rumania pitänyt Puolan menettelyä asiassa harkittuna. Liettuan menettelyä, kun se heti kiiruhti hyväksymään tehdyn tarjouksen, piti CADERE kerrassaan ihmeteltävänä. Tätenhän Liettua itse epäsuorasti ilmoitti olevansa tyytyväinen nykyiseen alueeseensa ilman Wilnoa.

Olen jo ennen maininnut Italian suurlähettilään BASTIANINIn minulle lausumista ajatuksista. Tavatessani hänet pari päivää sitten sanoi hän haluavansa vielä onnitella minua vastauksemme johdosta. Vastasin kantamme olleen niin itsestään selvän, ettei asiaa edes tarvinnut pitkälti harkitakaan. BASTIANINI kertoi sanoneensa myöskin Venäjän lähettiläälle ANTONOFF-OVSEENKOlle, että Suomen vastaus oli hänestä aivan oikea.

"Todellakin?", ihmetteli A.-O. "Joka tapauksessa osottaa

se Suomen olevan aivan läheisessä suhteessa Saksaan" /"la Finlande est tout à fait attachée à l'Allemagne"/.

"Ei mitenkään", vastasi BASTIANINI, "Italia olisi antanut Teille saman vastauksen".

Ruotsin lähettiläs HENNINGS on kertonut minulle, että ulkoministeri BECK kutsui hänet luokseen heti kun oli käynyt ilmi, ettei suunnitelmasta tulisi mitään. Heti HENNINGSin saavuttua oli BECK ruvennut puhumaan asiasta ja vakuuttanut, ettei Puola ollut laisinkaan innostunut siitä, vaan oli ainoastaan Venäjän ehdotuksen johdosta halunnut kuulla Suomen ja Baltian maiden mielipidettä.

Ulkomaalaisissa lehdissä on jälleen viime aikoina kirjoitettu Skandinavian, Suomen ja Baltian maiden välisestä yhteistoiminnasta. Suomea on tällöin joskus mainittu suunnitellun yhteistoiminnan johtajanakin. Mahdollisesti halusi BECK nimenomaan alleviivata, ettei Puolan tarkoituksena ollut esiintyä Skandinaviaa vastaan. Mahdollista voi olla sekin, että täten epäsuorasti Ruotsin kautta on haluttu lepyttää Berliiniäkin, jonka voitiin odottaa pitävän suunnitelmaa itseään vastaan suunnattuna epäystävällisenä tekona.

Mainitsen vielä lopuksi, että Saksan lähettiläs v. MOLTKE on useammankin kerran keskustellut asiasta kanssani. Kun hän kerran sanoi, ettei hän voi ymmärtää miten Venäjä ja Puola olisivat toden teolla uskoneet että Suomi ja Baltian maat suostuisivat niiden ehdotukseen, vastasin, että Suomen asema oli jossain määrin toinen kuin Viron ja Latvian. Viimemainituissa

maissa on todellakin joskus oltu levottomia saksalaisen kansallissosialistisen vähemmistön edesottamuksista. En tahdo väittää, että Saksan hallituksella on ollut asian kanssa tekemistä, mutta virolaiset ja latvialaiset piirit voivat helposti joutua siihen luuloon, että niitä uhkaa vaara Saksan taholta. Suunnitelma ei siis mielestäni ole niin vähän perusteltu kuin v.MOLTKE edellytti. Kysymykseensä, arvelinko asian todellakin olevan näin, vastasin myöntävästi.

[signature]

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Idman.

3/2-34.

10,000—X—32 3513

V a r s o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 120/38

Varsova SSA 3 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
4 175 Sal 34
6/2-34 3 — 1
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Suomen-Puolan kauppasopimusneuvottelut.

Lähetystö ohellisena kunnioittaen Ministeriölle toimittaa raporttinsa n:o 4 : " Suomen- Puolan kauppasopimusneuvottelut " kuutena kappaleena ..... siv. 1- 4.

Yrjö Idman

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Varsova ssa 3 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia: Suomen - Puolan kauppa-sopimusneuvottelut.

Kauppasopimusneuvottelumme Puolan kanssa ovat nykyään joutuneet sille asteelle, että on lopullisesti määrättävä kantamme niiden periaatteellisten kysymysten suhteen, jotka sisältyvät Ministeriön Suomen kauppasopimusvaltuuskunnalle antamiin ohjeisiin.

1/Puolalle on ehdotettava, että niissä nimikkeissä, joissa tulli sidottiin äskettäisessä Suomen-Englannin kauppasopimuksessa, Puolan tavaroihin sovelletaan Suomessa kulloinkin voimassa olevia autonoomisia tulleja.

Jo Suomessa tätä kysymystä käsiteltäessä lausuin sekä traktaattikomitean kokouksessa että ulkoasiainministeriössä asiasta käydyissä neuvotteluissa, ettei meillä käsittääkseni ole mitään mahdollisuuksia saada Puolaa ainakaan tässä laajuudessaan hyväksymään ehdotustamme. Puolan vienti Suomeen ei puolalaisen tilaston mukaan ole kuin 1,32% sen kokonaisviennistä. Sen vienti Ruotsiin on tuntuvasti suurempi samoinkuin sen kaupalliset suhteet sen kanssa paljon vilkkaammat kuin Suomen kanssa. Kun ei Ruotsin taholta ole vaadittu a i n o a t a k a a n poikkeusta suosituimmuusperiaatteesta, ei ole laisinkaan aja-

JAKELUOHJE:
T a v a l l i n e n.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teltavissa, että Puola hyväksyisi edellämainittua ehdotusta. Sehän saattaisi sitäpaitsi olla sille verrattain vaaral - lisenakin prejudikaattina muiden valtioiden kanssa solmittaviin sopimuksiin nähden. Joka kerta kun olemme ottaneet esille tämän kysymyksen, ovatkin puolalaiset aivan selvästi antaneet ymmärtää, etteivät he edes ryhdy siitä keskustelemaan. Ainoa mahdollisuus on mielestäni, että otamme asian käytännöllisesti ja esitämme Puolalle muutamia puuvilla- ja villakankaita koskevia positioneja, joissa emme halua antaa sille suosituimmuutta. Epävarmaa on tullaanko edes niihin - kään suostumaan, mutta silloin ovat ainakin keskustelut näistä asioista saatu teorian piiristä todellisuuden pohjalle.

2/ Latvia ja Liettua asetetaan Suomen puolelta samaan erikoisasemaan, jossa Viro on nykyisen Suomen- Puolan kauppasopimuksen mukaan.

Puolalaiset ovat tämänkin kohdan suhteen ilmoittaneet, etteivät he tule siihen suostumaan. Mitä Viroon tulee, ovat he lausuneet, että he katsovat voivansa hyväk - syä sen ainoastaan sen vuoksi, että kohta sisältyy aikaisempaankin sopimukseen. Puolan kannan käsittämiseksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että Puola kannattaa Baltian klausulia, joka paitsi sitä itseään käsittää Suomen, Viron Latvian ja Liettuan. Se yrittää myöskin senvuoksi saada tällaista määräystä omiin sopimuksiinsa. Niinkuin eräs Puolan Valtuuskunnan jäsen huomautti, tuntuu heistä niinkuin Suomi hakkaisi poikki heidän meille ojentaman käden. Tahtomatta luonnollisesti omasta puolestani yhtyä tähän käsi -

tykseen, on jotenkin varmaa, että lausunto vastaa sitä, mitä täällä tunnetaan. Ei ole luullakseni mitään maata, jonka kanssa solmittavaan sopimukseen olisi niin vaikea saada tällaista kohtaa kuin Puolan kanssa solmittavaan, sillä tässä ei ole kysymyksessä ainoastaan aineelliset edut. Ottaen huomioon nyt mainitsemani näkökohdan, ehdottaisin, että luopuisimme toivomuksestamme. Arvelen, että ehdotuksemme on johtunut etupäässä teoreettisista eikä kovin tärkeistä käytännöllisistä syistä.

Niinkuin jo edellä huomautin, ei Puolan vienti Suomeen nykyäänkään ole kuin 1,32 % sen kokonaisviennistä. Tulevaisuudessa tulee tämä vienti vielä vähenemäänkin. Vaikkakin Suomen vienti on ja tuleekin pysymään pienempänä kuin Puolan vienti Suomeen, tulee se kuitenkin - mikäli Suomen taholta todellakin voidaan käyttää hyväksi ne kiintiöt, joista täällä on ollut kysymys - nousemaan noin n e l i n k e r t a i s e k s i entisestään. Nyt tehtävä sopimus koituu siis ensi sijassa Suomen eduksi. Vuoden päästä uutta kiintiöitä koskevaa sopimusta laadittaessa on mahdollista paremmin kuin nyt arvostella mitä tavaroita tänne itse asiassa voidaan tuoda Suomesta. Varmaa on, että nyt tehdyssä sopimuksessa sovitut kiintiöt eivät aina tule täysin käytetyiksi. Toiselta puolen on myöskin olemassa tavaralaleja, joidem kiintiöitä vuoden päästä on pyrittävä saamaan korotetuiksi.

Suomen ja Puolan kauppasopimus ei kuulu taloudellisesti tärkeimpiin, mutta sen merkitys ei rajoitukaan tähän. Puola on yksi niistä maista, joiden kanssa meillä p o-

liittisistakin syistä tulee olla kaupalliset suhteet. Olisi monessa suhteessa valitettavaa, jos syntyisi tullisota. Kun ei sen taloudelliset haitat olisi erikoisen suuria kummallekaan maalle, on pelättävissä, että se saattaisi tulla pitkäaikaiseksi, mikä olisi suuresti omiaan katkeroittamaan mieliä ja huonontamaan valtioiden välisiä suhteita. Tämän vuoksi olisi sitäkin enemmän syytä olla liiaksi antamatta käytännöllisesti vähemmän tärkeiden syiden ratkaista kantaamme. Seikka, johon myöskin on kiinnitettävä huomiota, on se, että tällainen "sotatila" muodostuisi erittäin haitalliseksi Suomen- Etelä Amerikan linjalle, joka välttämättä tarvitsee puolalaisia lasteja, joista se nykyään muutenkin kilpailee ruotsalaisen Johnson-linjan kanssa.

Puolan Valtuuskunta on jättänyt meille omat toivomuksensa. Näihin ehdotuksiin sisältynee sellaisiakin, joita emme voi hyväksyä. Toiselta puolen on meidän otettava huomioon, että muutkin maat, m.m. Ruotsi, ovat sitoutuneet tullien sitomisiin Puolan eduksi. Nyt solmittavan sopimuksen on puolalaisista sisäpoliittisistakin syistä myöskin annettava jotain Puolalle.

V. J. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Idmanille.

5/2-34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

5 175 Sal 34

9/2-34 3 - 1

5 C13

KIRJELMÄ N:o 126-39.

Varsova SSA 5 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 5/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 5: "Suomea ja Baltian maita tarkoittavaa paktia koskevia huhuja". . . . . siv.1-4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5

Varsova ssa 5 p:nä helmi kuuta 19 34.

5 175 Sal 34

9/2-34

Asia: Suomea ja Baltian maita tarkoittavaa paktia koskevia huhuja.

5 C 13

Siitä huolimatta, etteivät Venäjän ja Puolan hallitusten saamat, otsikkoasiaa koskevat vastaukset yleensä olleet myönteisiä, eivät puheet tällaisen paktin aikaansaamisesta näytä taukoavan. Vähän väliä tiedustelee joku täkäläisistä virkaveljistäni minulta, olenko kuullut jotain asiasta. Liikkuu huhuja, että edelleenkin olisi tarkoitus solmia jonkinlainen Itämeren maita koskeva sopimus.

Niin esim. Italian suurlähettiläs BASTIANINI, joka yleensä on hyvin informoitu, sanoi minulle joku aika sitten eri tahoilta saaneensa kuulla, ettei ajatus olisi kokonaan kuollut. Kysymykseeni oliko mahdollisesti tiedusteltu, haluaisiko Italia ottaa osaa tällaiseen sopimukseen, vastasi hän kieltävästi. Hän ei myöskään voinut sanoa mitään siitä, missä muodossa tällaista sopimusta oli suunniteltu, mutta tuntui hän uskovan, että asiaa vielä ajateltaisiin.

Askettäin tavatessani Saksan lähettilään v. MOLTKEn lausui tämäkin kuulleensa edellämainitunlaisista hu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

huista, niin uskomattomilta kuin hän sanoi niiden itsestään tuntuvankin. Kysymykseeni olisiko S a k s a l l a mitään vastaan antaa tällaista julistusta yhdessä Venäjän ja Puolan kanssa, jos nämä ehdottaisivat, että se ottaisi osaa sopimukseen, vastasi v. MOLTKE luulevansa, e t t e i s i l l ä o l i s i m i t ä ä n s i t ä v a s t a a n. Saksalla ei ole, sanoi hän, mitään suunnitelmia, jotka voisivat olla vaarallisia Baltian maiden itsenäisyydelle. Hän ei kuitenkaan uskonut, että Venäjä haluaisi tällaista sopimusta. Edellisen sopimuksen kärki oli suunnattu Saksaa vastaan ja sen tarkoitus oli sitäpaitsi häiritä Puolan ja Saksan välisiä suhteita. Pikemminkin olisi luultavaa, että Venäjä yrittäisi siihen Ranskaa. Epäiltävää kuitenkin on, haluaisiko Pariisi sitoutua sopimukseen, jonka tarkoituksena todellakin olisi Itämeren maiden suojeleminen. "Varsinainen vaarahan", lisäsi v. MOLTKE, "uhkaa näitä maita Venäjän eikä Saksan taholta". Siihen nähden, että Liettua on ilmoittanut kannattavansa Venäjän ja Puolan ehdotusta, oli v. MOLTKE lähinnä taipuvainen uskomaan, että mahdollisesti syntyisi jokin Liettuaa koskeva julistus. Mahdollistahan on, että Puola jo senkin vuoksi kannattaisi sitä, että se voisi olla ensimmäisenä askeleena säännöllisten suhteitten syntymiseen Puolan ja Liettuan välillä.

Lisättäköön, että Ranskan suurlähetystössä näytään uskovan, että Suomi oli ainoa valtio, joka itse asiassa vastusti tehtyä ehdotusta. Ranskalaiset ovat myöskin ainoat, jotka eivät ole lausuneet minulle tyytyväisyyttään antamamme vastauksen johdosta.

Olen katsonut olevan syytä mainita liikkeellä ole-

vista huhuista. Mahdollistahan on, että jotkut muutkin lähetystöistämme olisivat niistä kuulleet.

Saksalais-puolalaisen nonagressiosopimuksen solmimisen yhteydessä näyttää jälleen liikkuvan huhuja siitäkin, että Puola olisi myöntänyt Saksalle vapaat kädet Baltian maissa. Siis aivan päinvastaista, mistä juuri on ollut kysymys. Niinkuin jo olen Ministeriölle tiedoittanut, kutsui ulkoministeri BECK PUSTAn ja GROSVALDin luokseen heti nonagressiosopimuksen tultua solmituksi ja vakuutti heille, ettei Puolan ja Saksan välillä ole tehty mitään Baltian maita koskevia salaisia sopimuksia. Ei ole mitään syytä olla uskomatta BECK:n vakuutusta, sillä sen puolesta puhuvat mielestäni kaikki asialliset syyt.

Tuskin koskaan vielä ovat Baltian maat tuntuneet niin heikoilta kuin nykyisin. Aina vähän väliä liikkuu niitä koskevia epäedullisia huhuja siitä, miten muut valtiot tekevät niitä koskevia sopimuksia. Poliittiseen heikkouteen liittyvät taloudelliset vaikeudet. Asianomaiset valtiot näyttävät itse ensimmäisinä olevan valmiita uskomaan usein aivan päättömiltäkin tuntuvia kertomuksia. Täten ne samalla, itse sitä huomaamatta, herättävät muissakin luuloa, että niiden tulevaisuus todellakin on hiuskarvan varassa. Edullisempaa ulkopoliittista tilannetta kuin nykyinen ne tuskin voivat toivoa. Niin käsittämättömältä kuin se tuntuukin, näyttää siltä, niinkuin ne olisivat pitäneet asemansa edullisempana silloin kun Saksa ja Venäjä olivat ystäviä kuin nyt. Levottomuudella kysyy itseltään, miten käy silloin jos ulkopoliittinen ti-

lanne todellakin kerran muodostuu vaaranalaiseksi niiden itsenäisyydelle.

Uudistan vieläkin, että meidän on tarkoin harkittava ennenkuin annamme kansainvälisessä sopimuksessa rinnastaa itseämme Baltian maihin ja yhdessä niiden kanssa otamme vastaan vakuutuksia, jotka muka tarkoittavat itsenäisyytemme turvaamista, mutta jotka itse asiassa voidaan antaa aivan toisia päämääriä silmällä pitäen. Itsenäisyytemme ei tule sen kautta laisinkaan paremmin suojatuksi jos jotkut suurvallat tänään antavat julistuksen, jossa ne lausuvat käsityksen, että Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan itsenäisyys on suotava tai välttämätönkin. Tällainen sopimus ei vaaran hetkellä velvoita vakuutuksen antajaa mihinkään. Rauhan aikana emme tällaisia julistuksia tarvitse. Muiden käsitys maamme edellytyksistä säilyä riippumattomana valtiona on tuntuvasti suurempi, jos ei meitä tällaisessa asiakirjassa rinnasteta Baltian maiden kanssa. Jos vaaran hetkellä joku tai jotkut valtiot ovat valmiita avustamaan meitä, ei se suinkaan tapahdu s e n v u o k s i, että Suomen nimi on olemassa tällaisessa paperissa, vaan kokonaan muista syistä.

V. J. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Pohjan.

6/2 1934.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 132/40.

Varsova SSA 6 P:NÄ helmi KUUTA 1934.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
6/135 Sal. D. 1934
12/2-34 Ne Lit.
RYHMÄ 5 OSASTO C13 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 6/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen Ministeriölle toimittaa kuutena kappaleena raporttinsa n:o 6 :"Itävallan kysymys "..... siv.1 - 3.

[signature]

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Varsova ssa 6 p:nä helmi kuuta 19 34.

Asia: Itävallan kysymys.

0175 ne 34

12/2.34

5 C13

Itävallan täkäläinen lähettiläs, ministeri v. HOFFINGER sanoi minulle eilen, että hän epäilee voiko nykyinen tilanne enää kauan jatkua. Kansallissosialistinen liike on niin vahva, että hänen luulonsa mukaan on ainoastaan ajan kysymys, milloin nykyisen hallituksen on jätettävä paikkansa. Jotkut arvioivat tosin kansallissosialistien lukumäärän Itävallassa ainoastaan 30 à 40 % koko väestöstä, mutta toisten laskelmien mukaan on niitä 75 %. Tällaisten olojen vallitessa ei myöskään voida sanoa, että propaganda tapahtuisi ainoastaan maan ulkopuolelta Saksasta käsin, vaan tapahtuu voimakkain propaganda epäilemättä sisältäpäin, liikkeen omasta keskuudesta. "Pistimien nojassa" lisäsi hän, "on mahdoton ajanpitkään hallita". Sitävastoin liioitellaan hänen mielestään ulkomailla kansallissosialistisen hallituksen voimaantulon seurauksia. Tällainenkaan hallitus ei itse asiassa voi ilman muuta julistaa maan liittymistä Saksaan. Ulkopoliittiset tekijät ovat liian vahvoja, jotta olisi mahdollista olla ottamatta niitä huo -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mioon.

HOFFINGER'in lausumat ajatukset ovat senvuoksi mielenkiintoisia, että hän viime aikoihin asti on vakuuttanut, ettei kansallissosialisteille ja Anschluss'in kannattajilla ole enemmistöä.

Siihen nähden, että suuri osa Puolan nykyisistä valtiollisista toimihenkilöistä ovat entisiä Itävallan alamaisia - entisiä Saksan alamaisia on huomattavissa toimissa verrattain vähän - seurataan täällä sikäläisiä tapahtumia valppaammin kuin monessa muussa maassa. Kerran selostaessani saksalais- puolalaisia suhteita mainitsin eräästä hallituksen puolivirallisessa lehdessä G a z e t a P o l s k a olleesta kirjoituksesta, jossa kosketeltiin Anschluss'ia."Saksan pyrkimyksen /Drang/suunta on muuttunut ja tullut täysin loogilliseksi. Valtakunnan pyrkimys yhteyden aikaansaamiseksi Itävallan kanssa on luonnollinen, kokonaan riippumatta siitä pidetäänkö sen seurauksia vahingollisina vai edullisina. Se on yhtä luonnollinen kuin se, että rauta vetää magneettia puoleensa....Saksan laajentumisen on ennen kaikkea tapahduttava sinne, missä elämä itse osottaa sen oikeaksi".

Tämä käsitys on täällä jotenkin yleinen. Voisin mainita useita tunnettujakin nimiä, jotka ovat lausuneet minulle samaan suuntaan käyviä mielipiteitä. Itävallan liittymistä Saksaan pidetään ainoastaan ajan kysymyksenä. Asken solmitun saksalais- puolalaisen non -

agressio - sopimuksen yhteydessä on ollut liikkeellä sellaisiakin huhuja, että Puola olisi sitoutunut kannattamaan Anschlussia. HOFFINGER sanoi minulle, ettei hän omasta puolestaan usko, että Puola olisi antanut tällaista sitoumusta. Sen parantuneista suhteista Saksaan johtunee kuitenkin, että se tulee olemaan " puolueeton ".

[signature]

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön Rap. n:o 7.

Ministeri Ilmari.

12/2 1934.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 149/48.

Varsova SSA 12 P:NÄ helmi KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

7 176 kk. 34
16/2.34
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 7/ 34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen Ministeriölle toimittaa kuutena kappaleena raporttinsa n:o 7: " Suomen katoolinen piispa" .....siv.1 -2.

V. Y. Idman

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Varsova ssa 12 p:nä helmi kuuta 1934.

7176 he. 34

16/2.34

5 C 13

Asia: Suomen katoolinen piispa.

Paavin nuntius MARMAGGI rupesi äskettäin puhumaan kanssani Suomessa olevasta katoolilaisesta piispasta. Hän sanoi ihmettelevänsä sitä, että piispa on hollantilainen. Olisi kuitenkin luultavasti paljon parempi ja luonnollisempi, jos piispa olisi puolalainen, sillä suomalaiset ovat "läheisempää sukua puolalaisten kuin hollantilaisten kanssa". Suomessa olevista katoolilaisista ovat sitäpaitsi monet puolalaista alkuperää.

Vastasin, etteivät suomalaiset ole slaaveja, niinkuin puolalaiset. Suomessa on ruotsinkielen taito yleinen. Hollanninkieli on, niinkuin tunnettu, sukua ruotsinkielen kanssa. Syynä siihen, että Suomessa on hollantilainen piispa, johtuu epäilemättä siitä, että katoolisen kirkon toimintaa pohjoismaissa ohjataan Hollannista käsin.

Uudistettuaan kysymyksensä, enkö luule, että meillä pidettäisiin suotavana, että Suomeen nimitettäisiin puolalainen, vastasin, etten koskaan ole kuullut, että meillä haluttaisiin puolalaista kansallisuutta olevaa piispaa ja tahdottaisiin vaihtaa hollantilainen piispa toista vierasta kansallisuutta olevaan, vaan käsitetään ne syyt, jotka

JAKELUOHJE:
Tavallinen sekä Opetusministeriölle ja Ministeri WITTING'ille.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ovat määränneet Vatikaanin kannan, kun Suomi on luettu samaan ryhmään kuuluvaksi kuin muutkin pohjoismaat. Jo aikaisemmin olen sanonut hänelle, että meillä mieluimmin nähtäisiin piispan paikalla suomalainen mies.

Luultavaa on, että MARMAGGI'lle on huomautettu puolalaiselta taholta, että Suomessa olevan piispan olisi oltava puolalainen, ja halusi hän täten tiedustella minulta, miten asiaan Suomessa suhtauduttaisiin. Tahtomatta antaa asialle kovin suurta merkitystä, olen joka tapauksessa katsonut olevan syytä ilmoittaa keskustelustamme.

Lisättäköön, että MARMAGGI on monasti huomauttanut minulle, että Vatikaanissa annetaan Suomelle suurta arvoa. Ministeri WITTING'in käynti Roomassa on siellä tehnyt erittäin hyvän vaikutuksen.

Väinö Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Idmanin.

14/2 - 34.

/

10,000—X—32 3513

V a r s o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 165/55.

Varsova SSA 14 P:NÄ helmi KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
8/176 Sal 34
19/2-34 — Liit. 1
DIARIA | ASIA
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 8/34.

Allekirjoittanut täten ehellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 8: "Puolan ja Saksan välinen nonagressiosopimus".....siv.1-4.

Yrjö Ikonen

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Varsova ssa 14 p:nä helmi kuuta 1934.

Asia: Puolan ja Saksan välinen nonagressiosopimus.

ULKOASIAININ
8 176 Sal 34
19/2-34
ASIA
5 C13

Puolan ja Saksan välillä tammikuun 26 päivänä allekirjoitetussa nonagressiosopimuksessa 1/ sanotaan m. m.: " Beide Regierungen erklären, dass es ihre Absicht ist, sich unmittelbar über Probleme jeglicher Art zu verständigen, die ihre gegenseitigen Beziehungen betreffen. Sollten sich zwischen ihnen Streitfragen ergeben, die auf dem Wege unmittelbarer Verhandlungen nicht gelöst werden könnten, werden beide Regierungen diese Lösungen in jedem einzelnen Falle in einer gegenseitigen Verständigung mit Hilfe von anderen friedlichen Mitteln suchen, wobei dies im Notfalle die Möglichkeit nicht ausschliesst ein solches Verfahren in Anwendung zu bringen, das für einen solchen Fall in anderen sie gegenseitig verplichtenden Verständigungen vorgesehen ist. In keinem Falle aber werden sie zur Erledigung derartiger strittiger Fragen zur Anwendung von Gewalt ihre Zuflucht nehmen.

1/ Suomen ja Puolan välisten kauppasopimusneuvottelujen vuoksi on raportin lähettäminen viivästynyt.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Die auf diesen Grundsätzen geschaffene Friedensgarantie wird den beiden Regierungen die hehre Aufgabe erleichtern, für politische, wirtschaftliche und kulturelle Probleme Lösungen zu finden, die sich auf einen gerechten und billigen Ausgleich der beiderseitigen Interessen stützen. Beide Regierungen sind überzeugt, dass sich die Beziehungen zwischen ihren Ländern auf diese Weise fruchtbar entwickeln und zur Festigung eines gutnachbarlichen Zusammenlebens führen werden, was nicht allein für ihre beiden Länder, sondern auch für die übrigen Völker Europas heilsame Folgen haben wird ".

Sopimus tuli sikäli odottamatta, ettei kukaan varmuudella tietänyt miten pitkälle molempien maiden väliset neuvottelut olivat edistyneet. Sitävastoin aavistettiin ja epäilemättä tiedettiinkin monella taholla, että tällaisia neuvotteluja oli käynnissä. Englannin ja Italian suurlähettiläiden pelko, että Puolan ja Venäjän Suomea ja Baltian maita koskeva julistus voisi haitata Saksan ja Puolan välisiä suhteita, osottaa, että he nähtävästi tiesivät näistä neuvotteluista. Sekä Englannin että Italian sanomalehdistöstä käykin selvästi ilmi vaivaikutusvaltaisten piirien tyytyväisyys tapahtuman johdosta. Nonagressiosopimuksen toivotaan ilmeisesti voivan helpottaa Englannin ja Italian hallitusten välitysyrityksiä aseistariisumiskysymyksessä. Ne piirit, jotka Ranskassa eivät hyvillä mielin katsele näitä yrityksiä, eivät myöskään ole olleet tyytyväisiä sopimuksen syntymises-

tä.[1] Pienen Ententen sanomalehdistössä on myöskin esiintynyt happamia lausuntoja.

Suurta mielenkiintoa on Varsovassa herättänyt kysymys missä määrin Ranskan hallitusta on pidetty tietoisena neuvottelujen kulusta. Eräs virkatoverini, jonka sanoja minulla ei ole syytä epäillä, on kertonut minulle Ranskan suurlähettilään LAROCHE'n sanoneen hänelle, että Ranska tiesi, että Puola neuvotteli Saksan kanssa nonagressiosopimuksesta. Ranska ei kuitenkaan tuntenut sopimuksen tekstiä, eikä sitä oltu pidetty siinä määrin tietoisena neuvottelujen vaiheista kuin LAROCHE'n mielestä olisi ollut syytä.

Mitä Puolan yleiseen mielipiteeseen tulee, on sanottava, että se tällä kertaa aivan harvinaisella yksimielisyydellä ja tyytyväisyydellä on tervehtinyt sopimuksen aikaansaamista. Erikoista mielihyvää on sitäpaitsi Puolassa herättänyt se huomaavainen tapa, jolla Saksan yleinen mielipide ja sen johtavat piirit ovat suhtautuneet tapahtumaan. Niin ovat muutamat puolalaiset lehdet todenneet, että eräissä saksalaisissa lehdissä on Puolaa kutsuttu suurvallaksi, mikä osottaa suurta käsityksen muutosta Saksassa, missä kymmenkunta vuotta sitten Puolaa ivallisesti nimitettiin "Saisonstaat".

1/ Tämäkin osottaa, miten suuresti ne erehtyvät, jotka luulevat, että Suomelle ja Baltian maille tehty ehdotus olisi jollain tavoin voinut olla niiden itsenäisyyden turvana. Kysymyksessä olevassa shakkipelissä olisivat meidän maamme sanan varsinaisessa merkityksessä olleet Venäjän "talonpoikia".

HITLER'in radioitu puhe, jossa hän painosti sopimuksen suurta ulkopoliittista merkitystä, on samoin otettu tyydytyksellä vastaan. Arvellaan myöskin, että on ainoastaan ajan kysymys, milloin Puola ja Saksa korottavat lähetystönsä suurlähetystöiksi.

Suurinta tyytymättömyyttä on sopimuksen solmiminen luonnollisesti herättänyt Venäjällä. Pari päivää ennen sopimuksen valmistumista oli täkäläisessä Venäjän lähetystössä suuri vastaanotto.[1/] Ottaessani jäähyväisiä ANTONOFF-OVSEENKO'lta, sanoi hän minulle ilmeisesti levottomana, että Puolan ja Saksan välillä on "jotain tekeillä". "Puolan Berlinin lähettiläs LIPSKI on äskettäin ollut pitkän aikaa kestävällä audiensilla HITLER'in luona". BECK'in Moskovassa käynnin varsinaisena aiheena lieneekin hälventää Moskovassa heränneitä epäluuloja, että Puola yhdessä Saksan kanssa suunnittelisi jotain salahankkeita Venäjää vastaan. Tällaiset arvelut ovatkin epäilemättä vääriä. Nyt solmitun sopimuksen tarkoituksena on ainoastaan ollut säännöllistyttää Puolan ja Saksan välisiä suhteita. Baltian maissa liikkuvat huhut, että Puola ja Saksa olisivat solmineet jotain niitä koskevia salaisia sopimuksia, ovat samoin kaikesta päättäen vääriä.

1/ Mainittakoon, että Englannin suurlähettiläs puoliseineen oli ensi kerran Neuvosto-Venäjän lähetystössä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Yrjölän.

22/2-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 195-65.

Varsova SSA 22 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

9 176 Sal 34

26/2-34 1 - 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 9/34.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raportinsa n:o 9: "Suomea ja Baltian maita koskeva sopimus /Itämerenpakti/..... siv. 1-5.

V. J. Vidnäs

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Varsova ssa 22 p:nä helmi kuuta 19 34.

9 176 Sal 34

Asia: Suomea ja Baltian maita koskeva sopimus. /Itämerenpakti/. 26/2-34

5 C 13

Sen jälkeen kun eräässä raportissani mainitsin Suomea ja Baltian maita tarkoittavaa sopimusta koskevista huhuista,[1] on Puola antanut vastauksensa Neuvosto-Venäjälle. Niinkuin Ministeriölle lähettämässäni sähkeessä ilmoitin, antoi alivaltiosihteeri, kreivi SZEMBEK PUSTAlle, GROSVALDille ja minulle suullisesti saman tiedon, ettei se pidä kysymystä aktuaalisena. Mahdollistahan on, että kertomani huhut johtuivat siitäkin, ettei Puola vielä ollut antanut lopullista vastaustaan Venäjälle, ja kysymys siis itse asiassa toistaiseksi oli avoin. Kaikesta päättäen näytään ainakin tällä kertaa luovutun suunnitelmasta. Kun Puolan vastauksessa kuitenkin nimenomaan on sanottu, ettei kysymystä pidetä "aktuaalisena", ei se sulje pois mahdollisuutta, että asiaan voidaan palata toisessa yhteydessä.

Mainitsemistani huhuista eivät täkäläiset virkatoverini näytä puhuneen mitään PUSTAlle ja GROSVALDil-

---

vrt. raportti 5, 5/II - 34.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

le. Tämä johtunee etupäässä siitä, ettei Viron ja Latvian katsota ottaneen aivan selvää kantaa asiassa, ja että arvellaan niiden ainakin jossain määrin kannattaneen ajatusta.[1] Koettaessani ottaa selvää mainittujen huhujen todenperäisyydestä olen luonnollisesti ollut kosketuksissa PUSTAn ja GROSVALDin kanssa ja kertonut heille kuulemistani huhuista.

Ministeri PUSTA on tällöin maininnut minulle, että hän on puhunut ulkoasiainministeri BECKille eräästä kirjoittamastaan artikkelista, joka on julkaistu tämän vuoden tammikuun 1 päivänä aikakauskirjassa L'Esprit International. Kirjoituksessaan PUSTA lausuu kannattavansa ruotsalaisen vapaaherra Stael von HOLSTEINin joku aika sitten Académie Diplomatique Internationale'n tiedoituksissa esittämää ajatusta, että Itämeren maita koskeva v. 1908 sopimus uudistettaisiin. Tässä sopimuksessa, niinkuin tunnettu, kaikki silloiset Itämeren rannikkovaltiot ilmoittivat kannattavansa status quo'n ylläpitämistä.

BECK oli kertonut PUSTAn artikkelista ANTONOFF-OVSEENKOlle, joka on tiedustellut PUSTAlta, missä tämä oli julkaissut kirjoituksensa.

1/ Ministeriölle muutamia päiviä sitten lähettämässäni artikkelissa, jossa eräs tunnettu sejmin jäsen, STRONSKI, käsittelee kysymystä, annetaan myöskin edesvastuu Suomelle siitä, ettei asiasta tullut mitään. "....Suomessa, jolla on aivan oma politiikkansa, josta ei kuitenkaan puutu erinäisiä yhtymäkohtia, ei annettu suopeaa vastausta ja asia saatettiin Berliinin ja Lontoon kautta julkisuuteen epäedullisessa valossa. Tästä hetkestä alkaen näyttää asian käsittely Puolan ja Venäjän kesken rauenneen...."

Lainaan tähän vuoden 1908 sopimuksen tekstin kokonaisuudessaan:

"D é c l a r a t i o n.

Sa Majesté l'Empereur de toutes les R u s s i e s, Sa Majesté l'Empereur d'A l l e m a g n e, Roi de Prusse, Sa Majesté le Roi de D a n e m a r k et Sa Majesté le Roi de S u è d e, désirant consolider les liens de bon voisinage et d'amitié qui unissent leurs Etats et contribuer par là à la conservation de la paix générale, et reconnaissant que leur politique par rapport aux régions de la Mer Baltique a pour objet le maintien du statu quo territorial actuel,

Leurs Gouvernements d é c l a r e n t par le présent acte qu'ils sont f e r m e m e n t r é s o l u s à c o n s e r v e r i n t a c t s l e s d r o i t s de Sa Majesté l'Empereur de toutes R u s s i e s, de Sa Majesté l'Empereur d'A l l e m a g n e, Roi de Prusse, de Sa Majesté le Roi de D a n e m a r k et de Sa Majesté le Roi de S u è d e s u r L e u r s p o s s e s s i o n s c o n t i n e n t a l e s e t i n s u l a i r e s r e s p e c t i v e s d a n s l e s d i t e s r é g i o n s.

Dans le cas où le statu quo territorial actuel dans les régions de la Mer Baltique serait menacé par des événements quelconques, les quatre Gouvernements signataires de la présente Déclaration entreront en communication pour se concerter sur les mesures qu'ils jugeraient utile de prendre dans l'intérêt du maintien du statu quo....

M e m o r a n d u m .

Au moment de signer la déclaration en date de ce jour, les Soussignés, d'ordre de leurs Gouvernements respectifs, croient devoir préciser que le principe du maintien de statu quo, consacré par la susdite déclaration, ne vise que l'intégrité territoriale de toutes les possessions actuelles, continentales et insulaires, des Hautes Parties contractantes dans les régions de la Mer Baltique et que, par conséquent, le dit arrangement ne pourra d'aucune manière être invoqué lorsqu'il s'agira du libre exercice des droits de souveraineté des Hautes Parties contractantes sur leurs possessions respectives susmentionnées.

Fait en quatre exemplaires à St. P é t e r s b o u r g, le 10/23 avril 1908".

Sopimus ei sisällä mitään varsinaista garantiaa, vaan on sen tarkoituksena ainoastaan todeta asianomaisten valtioiden pyrkimys säilyttämään koskemattomina alueelliset oikeutensa. Sopimuksen alkuvaiheet osottavat, että Venäjällä ottaessaan alotteen siihen oli kaksi päämäärää. Ensinnäkin oli sopimuksen kärki suunnattu Englantia vastaan. Venäjän Saksalle tekemässä alkuperäisessä ehdotuksessa onkin sanottu, että sopimuksen tarkoituksena oli "le maintien du s t a t u q u o territorial actuel, s u r l a b a s e d e l'e x c l u s i o n c o m p l è t e d e s a f f a i r e s d e l a B a l t i q u e d e t o u t e i n f l u e n c e p o l i t i q u e é t r a n g è r e". Muilla osanottajilla ei kuitenkaan ol-

lut halua ryhtyä englantilaisvastaiseen mielenosotukseen, joten alkuperäinen ehdotus oli muutettava. Toinen Venäjän päämääristä oli, että se sopimuksen kautta toivoi vapautuvansa sitoumuksestaan olla linnoittamatta Ahvenanmaata. Jotta se ei olisi voinut täten tulkita sopimusta, lisättiin siihen edellämainittu m e m o r a n d u m, jossa painostettiin, että sopimus tarkoitti ainoastaan valtioiden alueellista koskemattomuutta, ja ettei siihen voitu vedota kysymyksen ollessa suvereniteettioikeuksien k ä y t t ä m i s e s t ä.

Sopimus ei siis itse asiassa vastannut sitä, mitä Venäjä alkuaan oli sillä tarkoittanut. Tämänkaltaiset julistukset ovat usein solmitut jotain toista tarkoitusta silmällä pitäen kuin se, joka käy ilmi sopimuksesta. Etenkin on näin asianlaita kun osanottajavaltioiden asema on erilainen, ja edut ristiriitaisia. Vuoden 1908 sopimus ei myöskään voinut estää Saksan ja Venäjän välistä sotaa kuusi vuotta myöhemmin. Tällä en kuitenkaan tahdo sanoa, etteikö tällaisesta Itämeren valtioita koskevasta sopimuksesta voisi olla hyötyäkin. Ainakin olisi se näiden valtioiden solidaarisuuden osoituksena. Jos Itämeren muut valtiot haluaisivat solmia tällaisen sopimuksen, en näe mitään syytä minkä vuoksi ei Suomi voisi siihen yhtyä. Ero tämän ja Venäjän ja Puolan ehdottaman sopimuksen välillä on se, että tässä Suomi olisi itse osallinen sopimuksessa, kun se sitä vastoin jälkimäisessä tapauksessa olisi ainoastaan ollut toisten tekemän sopimuksen e s i n e e n ä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Idman.

8/3-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 264-82.

Varsova SSA 8 P:NÄ maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

10 176 Sal 34

12/3-34 - 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 10/34.

Allekirjoittanut täten ehellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 10: " Puolan uusi valtiomuoto ".....siv.1-7.

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Varsova ssa 8 p:nä maalis kuuta 19 34.

10 176 Sal 34

12/3-34

Asia: Puolan uusi valtiomuoto.

5 C13

Puolan uusi valtiomuoto tuli sejmissä hyväksy - tyksi yllätyksen kautta, sillä hallituksella ei ole siellä tarvittavaa 2/3 enemmistöä. Eduskunta oli kutsuttu koolle k e s k u s t e l e m a a n hallituspuolueen - alote ei virallisesti ollut hallituksen tekemä - ehdotuksesta . Vastustuspuolueiden edustajien esitettyä vastalauseensa ja ilmoitettua, etteivät he aijo ottaa osaa ehdotuksen yksityiskohtaiseen tarkastukseen, poistuivat he istuntosalista. Hallituspuolue käytti hyväkseen tilaisuutta ja päätti puhemiehen ehdotuksesta ei ainoastaan keskustella ehdo - tuksesta - mikä vastustuspuolueiden poistuttua olisikin ollut tarpeetonta- vaan myöskin lopullisesti hyväksyä ehdotuksen. Päätös lienee ollut yllätys kaikille. Vastustuspuolueet ovat lehdissään leimanneet menettelyn laittomaksi.Ei ole kuitenkaan varmaa, että tämä väite on oikea. sillä sejmin työjärjestys antaa sille verrattain vapaat kädet. Asia ei myöskään asiallisesti ollut uusi, sillä hallituspuolueen ehdotus on ollut sejmissä tunnettu jo vuodesta 1931 alkaen ja on sitä käsitelty valiokunnassakin. Mainittakoon, että sejmillä on oikeus ratkaista

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

asia sitä valiokuntaan lähettämättäkin. Toinen asia on, että kysymyksen ollessa niin tärkeästä kysymyksestä kuin valtiomuodosta, voidaan mahdollisesti vaatia tarkempaa tavallisten muotojen noudattamista kuin silloin kun on kysymys vähäpätöisemmistä asioista.

Valtiosäännön ensimmäisen luvun 1 artiklan mukaan on Puolan valtakunta "kaikkien kansalaisten yhteistä omaa /bien/. Parhaimpain poikiensa taistelujen ja uhrausten kautta uudestaan syntyneenä on sen historiallisena perintönä siirryttävä sukupolvelta sukupolvelle. Jokainen sukupolvi on velvollinen omien voimainponnistusten kautta kohottamaan valtakunnan voimia ja arvoa. Tämän velvollisuuden täyttämisestä on se kunniallaan ja omaisuudellaan vastuussa jälkeen tuleville". Valtion johdossa on Tasavallan presidentti, joka on "Jumalalle ja historialle vastuussa valtakunnan kohtalosta. Presidentin alaisia elimiä ovat hallitus, sejm, senaatti, sotalaitos, tuomioistuimet ja valtion kontrolli". Hallitusmuodon ensimmäisestä luvusta käy jo täten ilmi se keskeinen asema, jonka se tunnustaa valtakunnan päämiehelle.

Presidenttiä koskevassa luvussa määritellään lähemmin hänen tehtävänsä. Hän m.m. nimittää ja erottaa harkintansa mukaan pääministerin ja tämän ehdotuksesta muut hallituksen jäsenet. Hänellä on eduskunnan kokoonkutsumis- ja hajottamisoikeus.

Presidentin nimikirjoituksella varustetut asiakirjat vaativat yleensä pääministerin tai hallituksen jä-

senten varmentamista. Poikkeuksen tekevät n.s. presidentin henkilökohtaiset etuoikeudet, joihin kuuluu esim. ehdokkaan määrääminen presidentin vaalia varten, presidentin sijaisen määrääminen sodan ajaksi, pääministerin, korkeimman tuomioistuimen, korkeimman tarkastuskamarin puheenjohtajan, sotavoimain päällikön ja presidentin siviilikanslian virkamiesten nimittäminen ja erottaminen, valtakunnan tuomioistuimen jäsenten ja eräiden senaatin jäsenten nimittäminen, sejmin hajottaminen ja senaatin kokoonpanon uusiminen määrääminen, hallituksen jäsenten syytteeseen pano ja armahdusoikeuden käyttäminen.

Presidentin vaali tapahtuu seuraavalla tavalla. Ehdokkaan määräämisen toimittaa valitsijamiesten kokous, johon ottavat osaa senaatinmarsalkka, sejmin marsalkka, pääministeri, korkeimman oikeuden puheenjohtaja, sotavoimien ylitarkastaja sekä 50 sejmin ja 25 senaatin kunnianarvoisimpien kansalaisten keskuudesta valitsemaa valitsijamiestä. Eroavalla presidentillä on myöskin oikeus esittää ehdokkaansa. Jos eroava presidentti käyttää tätä oikeuttaan, valitsevat kansalaiset yleisellä äänestyksellä valitsijamiesten kokouksen ja presidentin ehdokkaan välillä. Jos eroava presidentti on yhtä mieltä valitsijamiesten kokouksen valitsemaan henkilöön nähden, on tämä valittu tasavallan presidentiksi. Presidentin toimiaika on 7 vuotta. Hänen toimensa ollessa avoinna hoitaa hänen tehtäviään senaatin marsalkka, jolla on tällöin kaikki presidentin virkaan kuuluvat oikeudet. Sodan sattuessa kes-

tää presidentin toimiaika kolme kuukautta rauhan sol - minisen jälkeen. Presidentillä on oikeus nimittää seuraajansa siinä tapauksessa, että virka tulee avoimeksi ennen rauhan solmimista. Presidentinviran seuraajan toimiaika kestää kolme kuukautta rauhansopimuksen jälkeen.

Pääministeri ja hallituksen jäsenet ovat poliittisesti vastuunalaisia presidentille, joka voi heidät milloin hyvänsä erottaa. Sejm voi harjoittaa parlamentaarista kontrollia hallituksen toimintaan nähden, ja vaatia hallituksen tai jonkun yksityisen ministerin erottamista. Jos sejm on tehnyt päätöksensä ääntenenemmistöllä, eikä presidentti erota hallitusta tai ministeriä kolmen päivän kuluessa, joutuu kysymys senaatin tarkastettavaksi. Jos senaatti yhtyy sejmin käsitykseen, on presidentin erotettava asianomaiset henkilöt, mikäli hän ei hajota sejmiä ja määrää senaattia uudistettavaksi. Sitäpaitsi voidaan hallituksen jäsen lainsäädäntöelinten yhteisessä istunnossa 3/5 ääntenenemmistöllä päättää asetettavaksi valtakunnan oikeuden eteen, jos vähintäin puolet jäsenistä ovat saapuvilla.

Sejmin jäsenet valitaan yleisellä, yhtäläisellä ja salaisella äänioikeudella viideksi vuodeksi. Vaalioikeus on sukupuoleen katsomatta jokaisella, joka ennen vaalien toimittamista on täyttänyt 24 vuotta ja nauttii siviili- ja kansalaisoikeuksia. Vaalikelpoisuus on jokaisella 30 vuotta täyttäneellä.

Senaatin kokoonpano ja tehtävät ovat uuden

hallitusmuodon mielenkiintoisempia kohtia. Senaatti on valtiosäännön mukaan se valtion elin, joka "kuvastaa niiden ainesten tahtoa, jotka aktiivisimmin ovat edistäneet yleistä hyvää". Siihen kuuluu 120 jäsentä, joiden toiminta-aika on kuusi vuotta. Kolmannen osan senaattoreista nimittää presidentti, muut valitaan. Joka kolmen vuoden päästä eroaa puolet kummastakin ryhmästä. Presidentillä on valta määrätä koko senaatti uudistettavaksi. Oikeus tulla valituksi on kansalaisilla "jotka lain edellyttämällä tavalla tunnustetaan osallistuneen yleisen hyvän edistämiseen". Ensimmäisellä kerralla senaattiin edustajia valittaessa on äänioikeus niillä, jotka ovat saaneet sotilaallisen kunniamerkin "Virtuti Militari" tai "Itsenäisyysristin". Valituksi voi tulla ainoastaan se, jolla itsellään on äänestysoikeus. Senaattoriksi voi tulla valituksi kaksi kertaa. Senaatin tärkeimpänä tehtävänä on sejmin hyväksymien lakien ja budjetin tarkastaminen.

Lainsäädäntöä koskevat määräykset osottavat edustuslaitoksen vallan tuntuvaa rajoitusta hallituksen eduksi. Lainsäädännöllinen aloiteoikeus valtion tulo- ja menoarviota, ~~keskeisissä asioissa~~, sotapalvelukseen otettavien lukumäärää ja kansainvälisten sopimusten ratifioimista/ ~~koskevissa asioissa~~/ kuuluu yksinomaan hallitukselle. Eduskunta ei voi ilman hallituksen suostumista päättää mistään laista, joka rasittaa valtion rahastoa, jos ei varoja tarkoitusta varten ole olemassa menoarviossa. Sejmin hy-

väksymät lait käsitellään senaatissa. Jos senaatti hylkää ne tai muuttaa niitä, on senaatin päätös katsottava eduskunnan päätökseksi, mikäli ei sejm hylkää sitä 3/5 äänten enemmistöllä. Presidentti voi 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on vastaanottanut eduskunnan hyväksymän lain, palauttaa sen sejmiin uudestaan käsittelyä varten, mikä voi vasta tapahtua seuraavalla istuntokaudella. Mikäli laki uudestaan tulee hyväksytyksi sekä sejmissä että senaatissa, vahvistaa presidentti sen. Silloin kun eduskunta ei ole koolla, on presidentillä oikeus valtiollisen välttämättömyyden sitä vaatiessa antaa asetuksia, jotka kuitenkaan eivät voi koskea hallitusmuotoa, vaalijärjestystä, valtion tulo- ja menoarvioita, veroja, rahalaitosta, valtiolainaa, valtiolle kuuluvan kiinteän omaisuuden myyntiä ja rasitusta, mikäli sen arvo on yli 100.000 złotya. Nämä asetukset annetaan ministerineuvoston ehdotuksesta ja ne voidaan muuttaa ainoastaan lainsäädännöllisessä järjestyksessä.

Jos valtiota ulkoapäin uhkaa vaara tai jos itse valtiossa syntyy valtiopetoksellisia hankkeita, jotka uhkaavat valtion hallitusmuotoa tai sen turvallisuutta, voi hallitus määrätä poikkeustilan voimassaolevaksi joko koko valtiossa tai sen osassa. Tästä on sejmille, milloin se on koossa, ilmoitettava 7 päivän kuluessa. Jos sejm on hajalla, annetaan siitä sil-

le tiete sen ensi istunnossa. Jos sejm ja senaatti vaativat toimenpiteen muuttamista, on hallituksen kumottava poikkeustila.

Sejmin hyväksymää ehdotusta ei ole toistaiseksi jätetty senaattiin. Kun hallituksella on siellä yli 2/3 enemmistö, olisi ehdotuksen hyväksyminen varma. Syynä siihen, ettei sitä ole lähetetty senaattiin, lienee se, että uuden valtiomuodon voimaanastumisen jälkeen on määrättävä uudet vaalit. Mahdollista on, ettei hallitus saisi ainakaan yhtä suurta enemmistöä eduskuntaan kuin sillä nykyään on. Viime vaalien kokemus osottaa sitäpaitsi, että hallitukselle edullisen vaalituloksen aikaansaaminen edellyttää toimenpiteitä, jotka joutuivat ankaran arvostelun alaisiksi sekä koti- että ulkomaalla. Näin ollen pidettäneen tarkoituksenmukaisempana odottaa vuoteen 1935, jolloin sejmin jäsenten toimikausi lakkaa.

Tahdon kuitenkin lisätä, että tässä on ainoastaan kysymys otaksumisesta, joten on mahdollista, että hallitus syystä tai toisesta jo ennen tätä aikaa päättää jättää sejmin hyväksymän ehdotuksen senaatille.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Idmanin.

23/3 1934.

5000—6—26. 1955

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 330/96.

Varsova SSA 23 P:NÄ maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 11/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen Ministeriölle kuutena kappaleena lähettää raporttinsa n:o 11: " Puolalais - tshekkiläiset suhteet "...siv.1-5.

V. Y. Idman

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Varsova ssa 23 p:nä maalis kuuta 1934.

Asia: Puolalais- tshekkiläiset suhteet.

Puolalais- tshekkiläisissä suhteissa on joku aika sitten ollut huomattavissa kiristymistä. T.k. 17 päivänä julkaisi puolivirallinen G a z e t a P o l s k a "Varoitus" nimisellä otsikolla varustetun kirjoituksen. Selostan sitä lyhyesti.

Lehti toteaa aluksi, että Tshekkoslovakiassa on aina haluttu tshekkiläistyttää puolalaisia, mutta sitä, mitä ennen tehtiin hansikkaat kädessä, tehdään nyt täysin avonaisesti. Lehdet lietsovat vihaa Puolaa kohtaan, viranomaiset vaikeuttavat puolalaisten asemaa alkaen epäoikeutetusta verottamisesta ja päättyen Puolasta saapuneiden vieraiden vangitsemiseen, ja kansalliskiihkoisille järjestöille myönnetään alennuksia rautateillä, jotta ne nyrkeillään uhaten järjestäisivät mielenosoituksia. "Mikä on näiden mielenosoitusten tarkoituksena?" kysyy lehti. "Väkivaltaiset keinot eivät milloinkaan vie tulokseen, siinäkään tapauksessa, että vahvat käyttävät niitä. Vielä vähemmän kun tshekkiläiset niihin ryhtyvät.....Puolalainen väestö ei ole konspiroinut valtiota vastaan, mutta se

JAKELUOHJE: T a v a l l i n e n.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pysyi puolalaisena. Se on synti, jonka tähden sitä vai - notaan". Vaikkakaan ei näillä keinoilla saavuteta tulok - sia puolalaisuuteen nähden, ei siitä vielä johdu, että ne jäisivät kokonaan tuloksettomiksi. Ne tulevat poliittisesti vahingoittamaan Tshekkoslovakian tasavaltaa. Tshekkiläisen julkisen mielipiteen ei ole oltava siinä uskossa, että se, mitä nyt tapahtuu tshekkiläisessä Schlesiassa, olisi aivan yhdentekevää. Ei ole myöskään syytä antautua siihen harhaluuloon, ettei sillä, mitä nykyään havaitaan, olisi vaikutusta valtioiden välisiin suhteisiin. Puolassa on olemassa erilaisia käsityksiä Tshekkoslovakian tasavallan suuremmasta tai pienemmästä merkityksestä kansainvälisessä politiikassa. Voidaan myöskin arvostella erilailla sen voimia ja poliittista riippumattomuutta, mutta ei voida olla eri mielipidettä siitä, että puolalaisen vähemmistön vainoaminen Schlesiassa aikaansaa reaktion koko Puolan kansassa. Puolan ulkopolitiikan johtajien on otettava tämä huomioon. yhtenä kaikkein tärkeimpänä tekijänä, joka määrää suhteemme Tshekkoslovakiaan. Lopuksi lehti vakuuttaa, että sen kirjoitus on ainoastaan tosiseikkain rauhallista toteamista, eikä mikään hetkellinen tunteenpurkaus.

Puolivirallisessa lehdessä julkaistuna on kirjoitus kieltämättä erittäin jyrkkä. Pari päivää sen ilmestymisen jälkeen toimeenpantiin Tshekkoslovakian täkäläisen lähetystön edustalla Varsovassa mielenosoitus, huudettiin " alas Tshekkoslovakia" ja särjettiin ikkunoita.

Mitä on tapahtunut, kun Puolan puolivirallisessa

lehdessä asetetaan epäilyksenalaiseksi ei ainoastaan Tshekkoslovakian poliittinen merkitys, vaan sen riippumattomuuskin?

Varsinaisena syynä Tshekkoslovakiassa ilmenneeseen tyytymättömyyteen on epäilemättä Puolan ja Saksan välinen nonagressiopakti, jonka yhteydessä arvellaan Puolan sitoutuneen olemaan vastustamatta Itävallan liittämistä Saksaan. Eräässä tshekkiläisessä lehdessä on väitetty Puolan sopineen Saksan kanssa Tshekkoslovakian alueen jakamisestakin/!/. Tällaiset väitteet ovat luonnollisesti niin typeriä, ettei niihin edes kannata pidemmälti kajota. Mitä Puolan Itävallan Saksaan liittämistä koskevaan lupaukseen tulee, olen jo ennen maininnut, ettei edes Itävallan täkäläinen lähettiläs siihen usko. Toinen asia on, ettei Puolalla ole mitään syytä sekaantua tähän kysymykseen ja senkautta huonontaa välejään Saksan kanssa. Sitäkään suuremmalla syyllä kun täällä uskotaan, että kansallissosialistien lukumäärä Itävallassa on paljon suurempi kuin mitä Itävallan hallitus itse tahtoo tunnustaa.

Tyytymättömyyttä ei ole ollut havaittavissa ainoastaan suuren yleisön keskuudessa, vaan myöskin viralliisissa piireissä. Tshekkoslovakian lähettiläs GIRSA on sanonut minulle, että Tshekkoslovakiassa ollaan tyytymättömiä kahdestakin syystä. Ensiksikin senvuoksi, että sopimus tehtiin salassa ilman Puolan liittolaisten Ranskan ja Romanian osanottoa. Toiseksi sentähden, että so-

pimus solmittiin hetkellä, jolloin monet muut Saksaa koskevat tärkeät kansainväliset kysymykset vielä ovat avoinna.

Olisi kuitenkin erehdys antaa nyt syntyneelle konfliktille sitä seuraavine mielenosoituksineen liian suurta merkitystä. Puolassa ilmestyvä saksalainen D e u t s c h e R u n d s c h a u antaa niin huvittavan selityksen kysymykseen, etten malta olla sitä tähän ottamatta.

"Für das Misstrauen zwischen Polen und der Tschechei bestehen verschiedene Gründe, die sich manchmal latent verhalten, manchmal aber in akuter Weise wirken. Und aller Gründe Grund ist doch der, dass die Polonia und die Bohemia - Nebenbuhlerinnen sind, dass ihr Verhältnis zueinander an dasjenige zweier ruhmbegieriger Sängerinnen an derselben Oper gemahnt, zweier Sängerinnen, welche ihren glänzenden Aufschwung ausser ihren Begabungen ähnlich Umständen verdanken, welche aus derselben Gegenden stammen, viele gemeinsame Erinnerungen haben, sich oft instinktiv und ... allzu gut verstehen, gegenseitig ihre Intimitäten kennen, jahrelang im Joche desselben Mäzens lebten und gerade deswegen sich nicht ... recht mögen, wenn es ihnen auch nicht schwer fällt, erforderlichenfalls einander zu umarmen, Freundschaftsküsse zu tauschen und sogar vor Rührung zu weinen. Zumeist kann ein Dritter, ja können sie selbst kaum unterscheiden, was hier Kunst und was beinahe echtes Gefühl ist. Doch von Zeit zu Zeit veranstaltet eine der beiden Rivalinnen einen Riesenkrach,

dass die Künstler aus den benachbarten Garderoben und allerlei Personal zusammenlaufen und die ängstliche Frage herumgeht: was ist denn wieder los? - In der hoch - politischen Sprache nennt man den Vorgang: scharfe Spannung zwischen zwei Nachbarstaaten. Jawohl! Es ist März , und die Vorfrühlingssonne hat sich wieder einmal hinter grauen Wolken verkrochen".

Ainoastaan se, joka on asunut pitemmän aikaa täällä, voi täysin käsittää, kuinka paljon totta saksalaisen lehden leikillinen selitys sisältää.

Eräät puolalaiset vastustuspuolueen lehdet asettuvatkin hieman epäilevälle kannalle hallituspuolueen lehtien syytöksiin nähden. Niin toteaa esim. K u r j e r W a r s z a w s k i, että rajaseuduilla asuvat puolalaisetkin usein ryhtyvät harkitsemattomiin tekoihin tshekkiläisiä kohtaan, mutta tällaisista selkkauksista ei vielä johdu, että olisi vaarannettava valtioiden välisiä po - liittisia suhteita.

Mitä Puolassa tshekkiläisiä vastaan kohdistettuihin syytöksiin tulee, ovat ne osaksi samoja, joita myöskin muut Tshekkoslovakiassa asuvat kansallisuudet tekevät. Samoinkuin Tshekkoslovakiassa annetaan myöskin Puolassa vieraiden kansallisuuksien silloin tällöin tuntea, etteivät ne kuulu valtion varsinaiseen kansaan. Tämä ei kuitenkaan ole voinut estää, eikä estäne vastaisuudessakaan, hyviäkin suhteita molempien maiden välillä.

On siis täysi syy uskoa, että aurinko taasen ennen pitkää pilkistää nykyään niin uhkaavilta näyttävistä pilvistä.

[signature]

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Idmanin.

27/3-34.

10,000—X—33 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 339-99.

Varsova SSA 27 P:NÄ maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

12 176 Sal 34

3/4-34 — 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 12/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 12: "Ulkoasiainministeri BECK Liettuan kysymyksestä". . . . . siv. 1 - 3.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Varsova ssa 27 p:nä maalis kuuta 19 34.

12 176 Sal 34

3/4-34 – –

Asia: Ulkoasiainministeri BECK Liettuan kysymyksestä.

5 C13

Viime aikoina on ei ainoastaan Varsovassa, vaan myöskin ulkomaalla, liikkunut huhuja siitä, että olisi neuvotteluja käynnissä Puolan ja Liettuan välillä. Yhtenä syynä siihen on se, että Puola on saanut suhteensa muihin maihin järjestetyksi. Pidetään siis loogillisena, että se nyt yrittäisi säännöllistyttää suhteensa Liettuaankin. Varsovassa on m.m. kerrottu, että PIŁSUDSKI olisi pyytänyt Ruotsin /!/ välitystä. Huhu sai alkunsa siitä, että Ruotsin täkäläinen lähettiläs HENNINGS oli audienssilla PIŁSUDSKIn luona. /HENNINGS on itse kertonut minulle, että audienssi oli hänen ensimäinen käyntinsä marsalkan luona, ja ettei silloin ollut sanallakaan kysymystä Liettuasta enemmän kuin Itämeren paktistakaan, josta myöskin on kerrottu keskustellun/. Toisena aiheena neuvotteluja koskeviin huhuihin on ollut erään puolalaista kansallisuutta olevan Liettuan alamaisen, ZUBOWin vierailu Varsovassa, jossa hän m.m. on käynyt tapaamassa PIŁSUDSKIa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ilmeisesti tehdäkseen lopun näistä huhuista, on ulkoministeri BECK erään täkäläisen tietotoimiston kautta levitetyssä haastattelussa kosketellut kysymystä. "Herra ZUBOWin saapumista Varsovaan", lausui BECK, "ei tule pitää diplomaattisten neuvottelujen aiheuttamana. Hän on marsalkka PIŁSUDSKIn läheinen sukulainen, jonka tämä luonnollisesti otti vastaan, mutta vain yksityisesti sukulaisena. Ei minkäänlaisia poliittisia neuvotteluja ole Varsovan ja Kovnon välillä. Valaistakseni asiaa tahdon ennen kaikkea palauttaa mieleen sen varhaisemmat vaiheet. N.s. sotatila Puolan ja Liettuan välillä loppui, kun PIŁSUDSKIn oleskellessa Genèvessä vuonna 1927 todettiin, ettei sotatilaa ollut. Puolan ja Liettuan välisten suhteiden järjestäminen jätettiin silloin Kansainliiton käsiin. Senvuoksi ryhdyttiin Kansainliiton suojeluksen alaisiin puolalais-liettualaisiin neuvotteluihin. Alusta alkaen oli huomattavissa WALDEMARASin hallituksen täydellinen haluttomuus poistaa nurinkurinen asiaintila. Asiallisten väittelyjen sijaan puolalainen valtuuskunta sai kuulla valheita ja panetteluja. Marsalkka PIŁSUDSKI, jolle silloin tiedoitettiin neuvottelujen tulos, selitti, että asian näin ollen oli tarkoituksenmukaisempaa heittää WALDEMARAS ulos ikkunasta kuin jatkaa neuvotteluja. Meidän pessimistiset olettamuksemme osoittautuivat myöhemmin muutamien vuosien kuluttua oikeiksi. Kansainliitto ei ole asiassa tehnyt mitään. Myöhemmätkään liettualaiset hallitukset eivät ole tässä suhteessa vai-

vautuneet vahvistaen täten, että nykyistä barbaarista asiaintilaa pidetään Liettuassa normaalina!"

Ei ole uskottavaa, että BECK ainakaan tässä muodossa olisi kieltänyt neuvottelut, jos niitä todellakin käytäisiin. Satuin käymään hänen luonaan samana päivänä, kun haastattelu oli julkaistu. BECKin minulle lausumat sanat vahvistivat myöskin, että neuvotteluja koskevat huhut ovat vääriä.

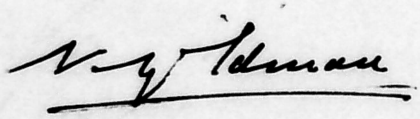

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 12.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

28/3-34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 345-102.

Varsova SSA 28 P:NÄ maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
13/177 Sal 34
3/4-34 2 - 1
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 13/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 13: "Suomen - Englannin kauppasopimuksessa olevat tekstiilirajoitukset. Suomen - Puolan kauppasopimusneuvottelut. . . . . siv. 1-8.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Varsova ssa 28 p:nä maalis kuuta 19 34.

Asia: Suomen - Englannin kauppasopimuksessa olevat tekstiilirajoitukset. Suomen - Puolan kauppasopimusneuvottelut.

№ 13 / 177 Sal 34
3/4-34 № — —
5 C13

Niinkuin sähkösanomassani t.k. 25 päivältä tiedoitin, on kauppa-apulaisministeri DOLEZAL ilmoittanut minulle, ettei Puola, tarkoin harkittuaan t.k. 6 päivänä tekemäämme ehdotusta, että se sitoutuisi luopumaan suosituimmuudesta Englannille eräissä tekstiileissä annettuihin tullialennuksiin nähden, katso voivansa siihen suostua. 1/

Jo t.k. 22 päivänä saatoin Ministeriön tietoon puhelimitse, että Puolan kauppasopimusvaltuuskunta oli ehdottanut, että määräisimme tuontikiellon kysymyksessä oleville tekstiilitavaroille. Englannille voisimme antaa kaikki sen pyytämät kiintiöt ja Puolalle ainoas-

---

1/ Suomalaiset neuvottelijat olivat 25 p:nä tammikuuta ilmoittaneet Helsinkiin, etteivät puolalaiset suostuneet ehdotukseemme, ettei Puola saisi hyväkseen nauttia mitään niistä tullialennuksista, jotka oli myönnetty Englannille, ja tehneet ehdotuksen, että vaatimuksemme rajoitettaisiin ainoastaan eräisiin tavaroihin.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan vähäisen kiintiön, mutta Puola olisi täten pääsyt sitoutumasta suosituimmuuden rajoituksiin, mihin se katsoi olevan erittäin vaikeata suostua.

Ministeri DOLEZAL valitti, että Puolan oli täytynyt ottaa tämä kanta, mutta se ei ollut autettavissa. Jos Puola suostuisi meidän ehdotukseemme, esittäisivät sekä Baltian että Skandinavian maat, ehkäpä muutkin, samanlaisia vaatimuksia. Tällaiset sitoumukset eivät pysy, eivätkä voikaan pysyä, salaisina. DOLEZAL sanoi olevansa vakuutettu siitä, että olemme ottaneet itsellemme erittäin vaikean ja raskaan tehtävän koettaessamme saada muita valtioita hyväksymään suosituimmuuden rajoituksia. Hän ei tahdo kiistellä siitä, onko nykyinen vallalla oleva lisenssijärjestelmä suurempi vai pienempi suosituimmuuden rajoitus kuin meidän ehdottamamme, Joka tapauksessa vallalla oleva käsitys ei katso kiintiöjärjestelmän sotivan suosituimmuutta vastaan. Tämä on se pohja, jolta on lähdettävä. Hän ei myöskään uskonut, että esim. Tšekkoslovakia suostuisi tällaiseen ehdotukseen. Suuren valtion, niinkuin Saksan, jolla on moninainen vienti, on helpompi myöntyä suosituimmuuden rajoitukseen kuin pienemmän. Puolalla on noin nelisenkymmentä varsinaista vientitavaraa, Suomella ehkä parisenkymmentä. Tällaisia maita on helppo satuttaa, ja on niiden syytä olla varovaisia kauppapolitiikassaan.

Kun kerran muut valtiot tuontikieltojen avulla suojelevat omaa tuotantoaan, tuntuisi hänestä luonnolli-

selta, että Suomikin käyttäisi samaa, kaikkien maiden hyväksymää taistelukeinoa eikä ryhtyisi vaikeasti toteutettavilla poikkeuksilla yleisestä suosituimmuudesta ajamaan omaa kantaansa. Voihan olla, ettei suomalaisista ole hauska määrätä tuontikieltoja. Eivät ne ole hauskoja muillekaan. Mutta kun kerran suurvallatkin - viimeksi Englanti eräisiin tavaroihin nähden - on niihin ryhtynyt, tuntuu siltä niinkuin pienien valtioiden olisi vaikeata suojakeinoja valitessaan olla käyttämättä samoja keinoja kuin muutkin. Vastaisessa tapauksessa joutuvat ne helposti vaikeuksiin toisten kanssa. Kivihiiliin nähden on Suomi sitäpaitsi jo luopunut alkuperäisestä kannastaan tuontirajoituksiin nähden.

DOLEZAL lopetti huomauttamalla, että hänen asiansa ei oikeastaan olisi ruveta neuvomaan meitä tuontikiellon avulla suojelemaan tekstiiliteollisuuttamme Puolan ja muitten kilpailua vastaan. Hänen sanansa ovat minulle parempana vakuutena siitä, että Puola mielellään solmisi sopimuksen Suomen kanssa, mutta se on mahdollista ainoastaan sillä pohjalla, suosituimmuuden pohjalla, jolla kauppasopimuksia nykyään yleensä solmitaan. Suomellahan olisi mahdollisuus antaa Englannille kaikki tämän vaatimat kontingentit. Se voisi antaa Puolalle ainoastaan pienen kontingentin kysymyksessä olevissa tavaroissa.

DOLEZALin lausunnon johdosta haluan huomauttaa seuraavaa.

Suomessa on yleensä ollut vallalla se käsitys, että Suomen kauppa on Puolalle niin tärkeä, että Puolan

on vaikea olla suostumatta sille asetettuihin ehtoihin. Tähän käsitykseen on vaikuttanut kaksi seikkaa.

1/ Suomi ostaa Puolasta monin verroin enemmän kuin Puola Suomesta.

2/ Suomen kivihiilimarkkinoita pidetään Suomessa Puolalle ensiluokkaisen tärkeinä.

Puolan vienti on kieltämättä paljon suurempi Suomen vientiä. Tällöin on kuitenkin huomattava, että Puola myy Suomeen etupäässä tavaroita, joita Suomeen on joka tapauksessa tuotettava ulkomaalta, kun sitävastoin Suomi tuo Puolaan tavaroita, joita Puola itsekin valmistaa. Uuden, nyt suunnitellun kauppasopimuksen kautta menettää Puola suuren osan myyntimahdollisuuksistaan /kivihiili, leseet, kankaat/. Suomen vienti kasvaisi tuntuvasti Puolan myöntämien usein hyvinkin tuntuvien tullinalennusten vuoksi. Jos suomalaiset liikkeet kykenevät käyttämään hyväkseen annettavaksi suunniteltuja lisenssejä, kasvaisi vientimme monenkertaiseksi nykyisestään. /Puolan vienti tulisi luultavasti joka tapauksessa olemaan useita kertoja suurempi Suomen vientiä/. Nykyään Suomelle niin epäedullinen ja Puolalle niin edullinen suhde tulisi tuntuvasti muuttumaan.

Puolan koko kivihiilenvienti viime vuoden kuluessa oli 9.702.557 tonnia. Tästä vietiin puolalaisen tilaston mukaan Suomeen 436,865 tonnia. On kuitenkin huomattava, että kivihiilen osto Puolasta oli poikkeuksellisen suuri, koska Suomessa pelättiin, että rajoitukset en-

nen pitkää tulisivat voimaan. Sen jälkeen kun Suomen on ostettava 75 % kivihiilestään Englannista, menettää kivihiilentuontimme osan entisestä tärkeydestään.

Olen selostanut edellämainittuja seikkoja, koska ne on otettava huomioon kun arvostellaan Suomen mahdollisuuksia pakottaa Puola omaksumaan Suomen käsitys nyt käytävissä kauppaneuvotteluissa. Puolan vienti Suomeen ei ole edes tähän asti tehnyt kuin 1 ½ % sen kokonais - viennistä. Ottaen sitäpaitsi huomioon, että Puolan väkiluku on noin 33 miljoonaa ja Suomen alle 4, on hy - vin mahdollista, ettei Puola peräydy, vaikka Suomi sanoisikin irti kauppasopimuksen. Seurauksena olisi kauppasota. Suomen puujalostusteollisuudelle, jolla on suuria mahdollisuuksia muualla, ei kauppasuhteiden katkeaminen merkitsisi paljoakaan. Toisessa asemassa ovat paitsi juustoa /350 tonnia erittäin halvalla tullilla/ useat muut vientitavarat, joille ei ehkä olisi aivan helppoa löytää muualta ostajia. Nyt solmittavaksi suunnitellussa sopimuksessa on varattu vientimahdollisuuksia kumpaakin laatua oleville rihmarullille, hevosenkengännauloille /Suomi suurin tuoja/, aluminiumsementille, urheilutarpeille, fajanssitavaroille, puukoille, viiloille, nahkaremmeille, hiihtokengille, sillille, kalasäilykkeille, tuoreelle kalalle y.m.

Sitäpaitsi tarvitsee Suomen Etelä-Amerikan linja välttämättä puolalaisia rahteja, ja olisi kaupallisten suhteiden katkeaminen sille erittäin vaikea isku.

Poliittiset syyt puhuvat myöskin sen puolesta, ettei Suomi riko kaupallisia suhteitaan Puolan kanssa, sillä se olisi omiaan kärjistämään poliittisiakin välejä. Puolalais-venäläisen lähentymisen vuoksi on hyvien välien säilyminen Puolan kanssa vielä tärkeämpää kuin ennen.

Kauppasota, jota käytäisiin tarkoituksessa pakottaa Puola hyväksymään poikkeus suosituimmuusperiaatteesta, tulisi varmaankin pitkäaikaiseksi ja olisi omiaan yhä enemmän katkeroittamaan molempien kansojen välisiä muutenkaan ei liian sydämellisiä suhteita.

Onko meidän siis annettava kaikkien vapaasti tuoda tekstiilitavaroita Suomeen ja tehdä loppu omasta tekstiiliteollisuudestamme? Ei suinkaan! Meidän olisi puolustettava sitä niillä keinoin, joista ministeri DOLEZAL mainitsi, ja joita k a i k k i valtiot, suuret niinkuin pienet, käyttävät kansallisen tuotantonsa suojelemiseksi. Meidän ei olisi käytettävä aseita, jotka vahingoittavat itseämme, vaan olisi taisteltava samoilla aseilla kuin muutkin.

Kieltämällä kysymyksessä olevien tekstiilitavaroiden maahan tuonti on meillä mahdollisuus ilman riitoja ja selkkauksia saavuttaa sama päämäärä, Kiintiöiden määrääminen niille ei myöskään vaadi ainoankaan uuden virkamiehen nimittämistä. Ulkoasiainministeriö ilmoittaa nootilla Helsingissä oleville lähetystöille paljonko kysymyksessä olevista tavaroista asianomaisesta maasta saadaan tuoda Suomeen. Lisenssien jaon liikkeittensä kesken voi-

vat valtiot sopivimmin itse toimittaa. Maita, jotka niinkuin Englanti ovat meille vientimaina erikoisen tärkeitä, ei tuontikielto tule kohtaamaan, vaan annetaan niille aina pyytämänsä kiintiöt. Täten saavutetaan ilman kansainvälisiä selkkauksia sama päämäärä, johon koetetaan pyrkiä suurin vaikeuksin, kauppasodan y.m. kautta.

Kaikkialla on nykyään astunut päiväjärjestykseen kysymys kotimaisen tekstiiliteollisuuden suojelemisesta Japania vastaan. Siihen nähden, että kauppavaihtomme Japanin kanssa on aktiivinen, tuottaisi epäilemättä suuria vaikeuksia saada solmituksi sopimus, jossa Japani sitoutuisi suosituimmuuden rajoitukseen. Ainoa keino saada asia järjestetyksi on tuontikiellon määrääminen, johon kaikkien on ilman muuta alistuttava.

Kun eräässä Varsovasta kesäkuussa 1932 lähettämässäni raportissa esitin ajatuksen, että Suomen hallitukselle annettaisiin oikeus ryhtyä pakkokeinoihin niitä valtioita vastaan, jotka asettivat esteitä suomalaisten tavaroiden tuonnille, pelkäsivät monet, että ehdotuksen toteuttaminen saattaisi haitata vientiteollisuutemme etuja. Tänään on tuskin enää ketään, joka katsoo, etteikö hallituksella tulisi olla ehdottamiani valtuuksia. Olen vakuutettu siitä, että nytkin tullaan tekemään sama väite ehdotustani vastaan. Luulen, että pelko tälläkin kertaa osottautuisi aiheettomaksi.

Tuntuu kieltämättä luonnottomalta kun ne valtiot, joiden tekstiilitavarain tuontia haluamme rajoit-

taa, itse pyytämällä pyytävät meitä suojelemaan tekstiiliteollisuuttamme muiden käyttämää tuontikieltoa käyttäen, ja me koetamme pakottaa niitä antamaan niille vastenmielisen sitoumuksen, joka sisältää poikkeuksen suosituimmuusperiaatteesta, sanomme irti kauppasopimuksemme ja ryhdymme niiden kanssa kauppasotaan, jolle ei näy mitään loppua.

Tahdon vielä lisätä, että paljon parempi on, jos kauppaneuvottelut katkeavat senvuoksi ettemme katsoisi voivamme myöntää pyydettyjä lisenssejä kuin senvuoksi, että joudumme riitaan vaikeasta periaatteellisesta kysymyksestä, jolloin ei kumpikaan puoli suostu myöntymään.

[signature]

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 14.

Ministeri Idman.

13/4-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 411-121.

Varsova SSA 13 P:NÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

14 177 Sal 34

17/4-34 — 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 14/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 14: Puolan ja Venäjän välisen nonagressiosopimuksen pitennys. . . . . siv. 1-2.

[signature]

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Varsova ssa 13 p:nä huhti kuuta 19 34.

14/17 Sal 34

17/4-34

5 C 13

Asia: Puolan ja Venäjän välisen nonagressiosopimuksen pitennys.

Niinkuin tunnettu, ei Puolan ja Venäjän välistä nonagressiosopimusta ole vielä pitennetty. Itäisen osaston päällikkö, ministeri SCHAETZEL on luottamuksellisesti kertonut minulle, että syynä tähän on, että Puolan hallitus haluaisi, että Venäjä jossain muodossa peruuttaisi TSHITSHERINin vuonna 1926 Liettualle antamassa nootissa olleen ilmoituksen, että Venäjä katsoo Wilnon kysymyksen edelleenkin olevan avonaisena. Nootti jätettiin Venäjän ja Liettuan välisen nonagressiosopimuksen solmimisen yhteydessä.

Ministeri GROSVALD on kertonut minulle, että Puolan hallitus oli ollut tyytymätön siitä, että Latvia ja Viro ilman muuta, Puolan kanssa neuvottelematta, päättivät pitentää Venäjän kanssa solmimansa sopimuksen voimassaoloaikaa. Puolan Riiassa oleva lähettiläs oli m.m. ehdottanut, että asia lykättäisiin kunnes muutkin valtiot, Suomi ja Puola, olisivat valmiit allekirjoittamaan sopimuksen pitennyksen. Tähän oli Latvian hallituksen taholta huomautettu, ettei Puolakaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ollut neuvotellut muiden kanssa ennenkuin BECK Moskovassa käydessään oli periaatteessa antanut suostumuksensa nonagressiosopimuksen pitentämiseen. Latvian hallitus oli ilmoittanut Suomelle Venäjän sille tekemästä ehdotuksesta ja aikomuksestaan suostua siihen. Se oli myöskin tiedustellut Venäjältä syytä siihen, minkä vuoksi ei Venäjä ollut tehnyt samaa ehdotusta Suomelle samalla kertaa kuin muillekin, johon Venäjän puolelta oli vastattu, että asia haluttaisiin saada ratkaistuksi mahdollisimman nopeasti, mikä ei "Suomen hitauden vuoksi", niinkuin sanat kuuluivat, olisi mahdollista. Kun ei Suomella ollut mitään periaatteellista syytä vastustaa sopimuksen pitentämistä, olivat Baltian maat päättäneet suostua Venäjän ehdotukseen. LITVINOV olisi halunnut, että kaikki kolme ulkoministeriä olisi henkilökohtaisesti tullut Moskovaan allekirjoittamaan sopimusta, mutta siihen ei kuitenkaan katsottu olevan syytä suostua.

Siihen nähden, että Puola koettaa saada Venäjää suostumaan Liettualle v. 1926 annetun nootin peruutukseen, on ilmeistä, että sen etujen mukaista olisi ollut, etteivät muutkaan valtiot olisi suostuneet Venäjän ehdotukseen ennenkuin sen omat neuvottelut olivat päättyneet. Samasta syystä on Venäjä epäilemättä koettanut saada muiden allekirjoituksen mahdollisimman pian. Mikäli GROSVALD on minulle ilmoittanut, ei Puola ole perustellut Latvialle tekemäänsä ehdotusta sillä, että se neuvottelee Venäjän kanssa Wilnoa koskevasta nootista.

V. J. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 15.

Ministeri Ilmanen.

14/4-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 415-122.

Varsova SSA 14 P:NÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
15/177 Sal 34
17/4-34 2 — 1
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 15/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 15: Venäjän tulo Kansainliiton jäseneksi. . . . . siv. 1-2.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Varsova ssa 14 p:nä huhti kuuta 19 34.

15 177 Sal 34
17/4-34
5 C/13

Asia: Venäjän tulo Kansainliiton jäseneksi.

Keskustelin eräänä päivänä otsikossa olevasta asiasta Englannin täkäläisen suurlähettilään ERSKINEn kanssa. ERSKINE sanoi, e t t e i h ä n u s k o, e t t ä V e n ä j ä n K a n s a i n l i i t t o o n t u l o s t a t u l e e m i t ä ä n. Venäjän ilmoittamat ehdot ovat sellaisia, että on itsestään ilman muuta selvää, etteivät muut valtiot niihin voi suostua. Venäjä on m.m. sanonut haluavansa yleistä garantiaa. Tämä tietää toisin sanoen, että muiden olisi ruvettava puolustamaan sitä mahdollisia hyökkäyksiä vastaan. Tämähän on täysin mahdotonta. Kun ei edes tähän asti ole katsottu voitavan ottaa tällaisia velvoituksia, ei suinkaan voida odottaa, että nyt Venäjän vuoksi siihen suostuttaisiin. Mitään erikoista iloa ei Venäjästä Kansainliiton jäsenenä myöskään luultavasti olisi, sillä se luonnollisesti käyttäisi jokaista tilaisuutta omaa propagandaansa varten. ERSKINE ei senvuoksi myöskään sanonut uskovansa, että toiset olisivat erikoisen halukkaita maksamaan sille siitä, että se liittyisi Kansainliittoon. Kun Venäjä kerran on aset-

JAKELUOHJE:

T a v a l l i n e n .

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tanut ehtoja, on myöskin luultavaa, ettei se niistä luovu, vaan haluaa jotain lisäetuja. Paljon tärkeämpi kuin Venäjän liittyminen Kansainliittoon, olisi se, että Saksa peruuttaisi eroilmoituksensa. Kun Venäjän liittyminen voisi vaikeuttaa tätä, on parempikin, ettei se ainakaan tällä hetkellä tule Kansainliittoon.

Vaikka ei ERSKINE sitä sanonut, sain käsityksen, että hänen lausuntonsa pääpiirteissään vastaa Englannin hallituksen kantaa.

V. Y. Tokoi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Idman.

30/4 1934.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 469-147.

Varsova SSA 30 P:NÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

18 178 lac. 34

3/5 34 2

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 16/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 16: "Puolalais-ranskalaiset suhteet. Ministeri BARTHOUn käynti Varsovassa". . . . . siv. 1 - 9.

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Varsova ssa 30 p:nä huhti kuuta 19 34.

18 178 ne. 34

13/5.34

5 C13

Asia: Puolalais-ranskalaiset suhteet. Ministeri BARTHOUn käynti Varsovassa.

Olen jo aikaisemmin selostanut niitä poliittisia syitä, jotka ovat aiheuttaneet kylmentymistä puolalais-ranskalaisissa suhteissa.1/ Mainitsen lisäksi vielä seuraavista seikoista, jotka ovat viilentäneet liittolaisten välejä.

Puolalaiset ovat, ja ainakin eräissä tapauksissa täydellä syyllä, tyytymättömiä siihen tapaan, jolla Puolassa olevia ranskalaisia liikkeitä hoidetaan. Työvä - elle maksetaan mahdollisimman huonot palkat, sosiaaliset suojatoimenpiteet rajoitetaan vähimpään mahdolliseen ja verojen maksusta koetetaan päästä väärän kirjanpidon avulla. Noin pari kuukautta sitten määräsi Varsovan piirioikeus, että Zyrardówissa oleva suuri ranskalainen villa - tehdas takavarikoitiin siten, että sen johto otettiin pois ranskalaisilta osakkeenomistajilta ja annettiin tuo-

---

Vert. raportti n:o 46, 7/12 1933.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mioistuimen määräämille henkilöille. Tapaus herätti suurta huomiota. Puolivirallinen G a z e t a P o l s k a sisälsi sen johdosta kirjoituksen, jossa m.m. sanotaan, että Zyrardówissa tapahtuneet väärinkäytökset ovat räikeimmät "omistajien julkeuden vuoksi, joka on saattanut heidät olettamaan, että puolalaiset käsittävät liiton Ranskan kanssa siten, että ranskalaista kansallisuutta oleville huijareille on vakuutettu oikeus rankaisematta toimittaa kolttosiaan". 1/

Ranskassa Puolaa kohtaan vallitseva tyytymättömyys on epäilemättä lisääntynyt puolalaisten ja saksalaisten sanomalehtimiesvierailujen johdosta. Molempien maiden sanomalehtimiehet ovat asianomaisten ulkoasiainministeriöiden sanomalehtiosastojen johdolla sopineet "ylläpitää alituista yhteyttä keskenään tarkoituksessa jatkuvasti informoida yleistä mielipidettä molemminpuolisen yhteisymmärryksen edistämiseksi ja ystävällisen mielialan vahvistamiseksi". Mainittakoon, että BARTHOUn Varsovasta lähdön jälkeisenä päivänä matkusti joukko puolalaisia sanomalehtimiehiä jälleen vierailulle Saksaan.

Eräät saksalaiset lehdet ovat arvelleet, että BARTHOUn Varsovassa käynti ratkaisisi kysymyksen siitä liittyykö Puola ulkopoliittisesti Saksaan vai onko se edelleenkin liitossa Ranskan kanssa. Mikäli Saksassa joillakin tahoilla todellakin on toivottu, että Puola kat -

---

1/ Puolan kanssa käymiemme neuvottelujen aikana sanoi eräs neuvottelukunnan puolalaisista liikemiesjäsenistä eversti LINDHille, että Puolassa ollaan taloudellisellä alalla ennemmin tekemisissä saksalaisten kuin ranskalaisten kanssa, jotka ainoastaan koettavat kiskoa mahdollisimman suuren voiton itselleen.

kaisisi liittolaissuhteensa Ranskaan, on siinä täysin erehdytty. PIŁSUDSKI samoin kuin BECK käsittävät varsin hyvin Ranskan liiton Puolalle tarjoamat edut. Heidän politiikkansa on voinut olla itsenäinen Ranskaan nähden, koska he tietävät, että liitto on sillekin edullinen. Mikäli olen kuullut kerrottavan, olisivat edellämainitut saksalaisten lehtien lausunnot herättäneet PIŁSUDSKIn tyytymättömyyttä, koska ne ainoastaan vaikeuttavat Puolan mahdollisuuksia ylläpitää hyviä välejä Saksan kanssa. Sekä BECKin että BARTHOUn pitämissä virallisissa pöytäpuheissa todettiin Ranskan ja Puolan välisen liiton lujuus. "Puolaa ja Ranskaa sitovat sopimukset", lausui BECK, "kuuluvat kansainvälisen politiikan vahvimpiin, alkeellisimpiin ja kestävimpiin". "Minä tuon Teille Ranskan ystävyyden", vastasi BARTHOU, "ja kiitän Teitä niistä vahvoista sanoista, joilla esiintoitte Puolan ystävyyden".

Niinkuin T i m e s äskettäin julkaisemassaan kirjoituksessa lausui, on Saksan uuden sotilasmenoarvion julkaiseminen omiaan vahvistamaan Puolan ja Ranskan välistä liittoa. BARTHOUn vierailu sattui siis kieltämättä erittäin edulliseen aikaan.

Joskin Ranskan ulkoministeri otettiin vastaan niinkuin liittolaismaan virallinen edustaja otetaan vastaan, sai hän samalla heti huomata, ettei hänen matkastaan tahdottu tehdä mitään erikoista "numeroa". Päinvastoin! "Protokolla" oli aivan sama kuin BECKin käydessä Pariisissa. Ranskan suurlähettiläs oli yksin ottamassa häntä vastaan rajalla, eikä BECK ollut asemalla hänen

tullessaan.[1] Asian suuremmaksi painostamiseksi julkaisi Gazeta Polska BARTHOUn tulopäivänä, huhtikuun 21 päivänä, ilmeisesti inspiroidun artikkelin otsikolla "21. IV. 1919". "Huhtikuun 21 päivänä 1919", sanotaan siinä, "alkaa Puola Wilnon valtaamisella uuden taistelun, joka jatkuu edelleenkin - taistelun suurvallan asemasta.... Ensimäinen Wilnon kadulla ratsastava ulaani repäisee keihäällään rikki käsityksen pienestä Puolasta, bufferivaltiosta, vasallista, klientistä.... Silloin saavutettu voitto on samalla elinvoimaisen Puolan voitto suurvaltain kanslioissa muodostetusta. Wilnon valloittamisen kautta lakkaa Puolan taistelu olemasta ainoastaan taistelua riippumattomuudesta. Se käy sata kertaa vaikeammaksi silloin kun se muuttuu taisteluksi suuruudesta. Jalopeuran rohkeudella ottaa marsalkka PIŁSUDSKI kantaakseen vastuuden tästä toisesta, näkymättömästä taistelusta. Puolalaisille, jotka elävät laajoilla, avonaisilla tantereilla historian suurimman tien varrella, ei ole olemassa vapautta ilman suuruutta, riippumattomuutta ja valtaa".

Varsovassa ollessaan tunnusti BARTHOU lausunnoissaan useamman kerran, että hän piti Puolaa suurvaltana. Tämä ei ollut ainoastaan tyhjä lause, vaan oli sillä merkityksensä käydyissä neuvotteluissa.

Mitä Varsovan neuvotteluihin tulee, välttävät

1/ Eräs diplomaattikunnan jäsen huomautti kieltämättä oikein, että Ranskan ulkoministerin koko aika kuluisi asemalla seisomiseen jos hänen olisi oltava vastaanottamassa kaikkia Pariisiin saapuvia arvohenkilöitä.

puolalaiset yleensä antamasta niistä yksityiskohtaisia tietoja. He toteavat, että ranskalais-puolalainen liitto on osottautunut lujaksi ja että BARTHOUn käynti on "puhdistanut" ilmaa. BARTHOU on Varsovassa ollessaan tullut huomaamaan, että Puolan olosuhteiden ja historiallisten tosiseikkain määräämä politiikka on täysin sopusoinnussa tämän liiton kanssa.

Ei ole kuitenkaan uskottavaa, että PIŁSUDSKI, BARTHOU ja BECK olisivat olleet useita päiviä yhdessä koskettelematta nykyhetken polttavia kysymyksiä. Sen mukaan, mitä olen eri tahoilta kuullut, olisivat keskustelut koskeneet seuraavia seikkoja.

1. R a n s k a n ja P u o l a n s u h d e V e n ä j ä ä n. Niinkuin olen ilmoittanut Ministeriölle, olen useiltakin päteviltä tahoilta saanut tietää, että Ranska haluaisi lähentyä Venäjää ja solmia sen kanssa liittosopimuksen. Liitto olisi defensiivinen ja rajoittuisi luonnollisesti koskemaan ainoastaan Euroopan oloja. BARTHOU olisi täällä käydessään tunnustellut maaperää. Väitetään myöskin, että Ranskan suurlähettiläs jo ennen hänen tuloaan olisi työskennellyt tämän päämäärän puolesta. Puolan taholta olisi kuitenkin aivan selvästi annettu ymmärtää, ettei se halua solmia liittoa Venäjän kanssa. Puola olisi myöskin kehottanut Ranskaa luopumaan ajatuksesta. Belgian lähettiläs, kreivi DAVIGNON sanoi minulle jo ennen BARTHOUn tuloa, että hän toivoo, ettei Puola suostu solmimaan liittoa Venäjän kanssa. Saksan sotilasmenoarvion julkaiseminen olisi aikaansaanut, hänen mukaansa, suoranaisen paniikin Ranskassa.

On sitäkin luultavampaa, että asiasta täällä on ollut kysymys, koska Tsekkoslovakian ministeri GIRSA luottamuksellisesti myönsi minulle, että Pieni Entente olisi valmis puolustustusliittoon Venäjän kanssa. Venäjän suuruuden ja sen moninaisten intressien vuoksi olisi liiton päämäärä tarkoin määrättävä. Luonnollista on, ettei puolustusliitto Venäjän kanssa voi käsittää kaikkia mahdollisuuksia. Tämä lausunto on epäilemättä erittäin mielenkiintoinen kun ottaa huomioon, etteivät kaikki Pienen Ententen valtiot edes vielä ylläpidä suhteita Venäjään.[1/]

2. V e n ä j ä n K a n s a i n l i i t t o o n t u l o. BARTHOU olisi pyytänyt Puolaa työskentelemään Venäjän Kansainliittoon tulon puolesta. Puola olisi ilmoittanut haluavansa pysyväisen paikan neuvostossa ennen Venäjän liittymistä. BARTHOU olisi luvannut myötävaikutustaan. Hän on myöskin täkäläisissä lehdissä antamissaan haastatteluissa lausunut, että Puolalla "suurvaltana" tulisi olla vakinainen sija Kansainliiton neuvostossa.

3. R a n s k a n k a n t a a s e i s t a r i i s u m i s k y s y m y k s e s s ä. Puola olisi ilmoittanut pääpiirteissään kannattavansa Ranskan Englannille lähettämässä nootissa esittämää kantaa. Luvattu kannatus ei kuitenkaan ole täydellinen, vaan on Puola tehnyt eräitä reservatioita. Toistaiseksi ei näytä oltavan selvillä näi -

---

1/ Rumanian lähettiläs CADERE oli äskettäin läsnä Venäjän uuden suurlähettilään DAVTIANin vastaanotossa.

den reservatioiden laadusta. Puola oli myöskin ilmoittanut kannattavansa kysymyksen käsittelyä Genèvessä.

4. K a n s a i n l i i t t o. Marsalkka PIŁSUDSKI on arvostellut Kansainliiton toimintaa ja todennut sen arvon suuresti alentuneen. Hän on m.m. huomauttanut siitä, että valtiot usein ovat mukana lausumassa ajatuksiaan asioista, joita niiden edustajat eivät kyllin hyvin tunne. Etelä-Amerikan valtiot esim. esittävät mielipiteitään Euroopan oloista, jotka ovat niille vieraita. PIŁSUDSKIn mielestä olisi asiassa saatava aikaan korjaus, mutta hän ei ollut esittänyt mitään ohjelmaa, vaan oli arvostelu ollut ylimalkaista. Alivaltiosihteeri SZEMBEK, joka oli ollut tässä tilaisuudessa läsnä, on sen vahvistanut minulle. Luultavasti tämä keskustelu on antanut aihetta eräässä ranskalaisessa lehdessä olleeseen lausuntoon, että PIŁSUDSKIn kanta lähenee MUSSOLINIn käsitystä. PIŁSUDSKI oli kuitenkin vakuuttanut, ettei Puolalla ole aikomusta erota Kansainliitosta.

5. I t ä v a l l a n k y s y m y s. Puola on uudestaan vakuuttanut, ettei sen Saksan kanssa solmima sopimus sisällä mitään Anschluss-kysymyksestä. Olen kuullut väitettävän, että Puola olisi luvannut tarkistaa tähänastista, jotenkin passiivista kantaansa, mutta en voi varmuudella sanoa, missä määrin tieto on oikea.

6. T a l o u d e l l i s e t k y s y m y k s e t. Puola on kiinnittänyt Ranskan huomiota edellämainittuihin ranskalaisissa liikeyrityksissä ilmenneisiin epäkohtiin. Samoin on valitettu, ettei Puolalle luvattua Ka-

towice-Gdynian rautatielinjan rakentamista varten myönnetyn lainan toista osaa tähän päivään asti ole suoritettu. Laina olisi ollut annettava jo pari vuotta sitten.

7. L i e t t u a n k y s y m y s. Eräs virkatoverini on väittänyt, että Ranska olisi myöntänyt Puolalle "vapaat kädet" ryhtyä Liettuaa vastaan niihin toimenpiteisiin, joihin se mahdollisesti katsoo olevan syytä ryhtyä. Omasta puolestani olen epäilevällä kannalla tähän tietoon nähden.

8. P u o l a n j a T s e k k o s l o v a k i a n v ä l i n e n l i i t t o. Ranskan taholta oli jo aikaisemmin lausuttu toivomus, että Puolan ja Tšekkoslovakian väliset suhteet paranisivat. Puola oli ennen BARTHOUn tuloa antanut ymmärtää, ettei se halunnut välitystä, vaan piti parempana, että asiasta sovitaan molempien maiden suoranaisten keskustelujen avulla. BARTHOUn täällä ollessa lakkasivat Tšekkoslovakiaa vastaan lehdissä kohdistetut hyökkäykset kokonaan. Olen jo ennen lausunut käsityksenäni, ettei ole syytä liioitella riidan merkitystä.[1/]

BARTHOUn käynnin tarkoituksena oli ensi sijassa koettaa hälventää Puolassa useista eri syistä vallitsevaa tyytymättömyyttä. Ranskan suurlähetystön jäsenet ovat sen suoraan tunnustaneet. Yksityisissä keskusteluissa muidenkin kanssa ovat he lausuneet toivomuksen, että BARTHOUn Varsovassa käynti palauttaisi entiset suhteet

---

1/ Vert. raportti n:o 11, 23/3 1934.

Puolan ja Ranskan välille. Samanlaisiksi kuin ennen eivät Puolan ja Ranskan suhteet enää voi muodostua. Kuluneet pari vuotta sisältävät liian paljon. Historian pyörää ei voida kuljettaa taaksepäin. BARTHOUn käynti käsitetään huomaavaisuudeksi, jolle annetaan arvoa, mutta se ei voi muuttaa sitä seikkaa, että Puola nyt itse määrää ulkopolitiikastaan. Liitto voi perustua ainoastaan liittolaisten täydelliseen tasa-arvoon. Puolan hallituksen itsenäisellä politiikalla Ranskaan nähden on koko kansan jakamaton kannatus.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 17.

Ministeri Idman.

12/5-34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o **498-158.**

Varsova SSA **12** P:NÄ **touko** KUUTA 19 **34.**

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

20 178 Sal 34

15/5-34 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: **Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 17/34.**

Allekirjoittanut täten ehellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 17: "Puolan ja Liettuan väliset suhteet". /siv. 1-4/.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Varsova ssa 12 p:nä touko kuuta 1934.

20 178 Sal 34

15/5-34

Asia: Puolan ja Liettuan väliset suhteet.

5 C 13

Äskettäin on eräässä Krakovassa ilmestyvässä C z a s - nimisessä lehdessä esitetty ehdotus Puolan ja Liettuan välisten suhteiden säännöllistyttämiseksi. Ehdotuksen mukaan olisi molempien maiden solmittava keskenään poliittinen sopimus, joka olisi "enemmän kuin liitto /allianssi/ ja vähemmän kuin unioni". Niillä olisi oma hallitusmuotonsa ja hallituksensa, tullipiirinsä ja armeijansa /mahdollisesti yhteinen esikunta/. Yhteisena elimenä toimisi alituisesti koossa oleva "delegatsio, jossa kummallakin olisi edustajansa sisäistä hallintoa, kaupallisia suhteita, sivistyksellisiä tarpeita y.m. varten". Delegatsion asuinpaikkana olisi Wilno. Valtioiden väliset rajat olisivat nykyiset, joten Wilno olisi edelleenkin puolalaisen vojevoodikunnan pääkaupunki. Wilnossa olisi kuitenkin kaksi aluetta, joilla olisi erikoinen luonne. Toinen näistä olisi s.s. Schlossberg siinä olevine Gedyminostorneineen, toisena olisi se rakennus, jossa yhteisellä puolalais-liettualaisella delegatsiolla olisi sijansa. Nämä molemmat alueet olisivat erään -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laisena puolalais-liettualaisena kondominiumina. Delegatsion rakennuksen katolla olisivat kummankin maan liput. Molemmat kielet olisivat tasa-arvoisia. Rakennuksen edustalla olisi vahdissa paitsi puolalaisia myöskin liettualaisia sotilaita. Wilnon yliopistossa olisi erityinen liettualainen osasto. Ehdotuksen tekijäin suunnitelman mukaan tulisi Wilnosta täten hallinnollisessa, sivistyksellisessä ja kaupallisessa suhteessa yhdysside kummankin maan välille. Niiden kansalaisten olisi tunnettava olevansa "kotona" Wilnossa. Tällainen tulos saavutettaisiin suunnitelman tekijäin mielestä ehdotun "ystävyyspaktin kautta ilman Wilnon alueen neutralisoimista tai jonkinlaista kansainvälistyttämistä".

Siihen nähden, että ehdotus julkaistiin C z a s-lehdessä, joka edustaa PIŁSUDSKIn kannattajain oikeanpuolista ryhmää, arveltiin aluksi, että suunnitelman takana olisi sejmin ulkoasiainvaliokunnan tunnettu puheenjohtaja, ruhtinas Janusz RADZIWIŁŁ. Tämä olettamus ei kuitenkaan ole oikea. Suunnitelman laatijat lienevät haettavat yliopistomiesten keskuudesta, joilla ei ole ainakaan mitään huomattavaa poliittista vaikutusta. Ulkoasiainministeriössä on sille tehtyihin kysymyksiin vastattu, ettei ehdotuksella ole käytännöllistä merkitystä.

Olisi mielestäni kuitenkin väärin kieltää siltä kaikki merkitys. Ehdotus osottaa -- oltakoonpa sen asiallisesta sisällöstä mitä mielipidettä hyvänsä -- että puolalaisessa yhteiskunnassa tätä nykyä innokkaasti harki-

taan kysymystä puolalais-liettualaisista suhteista. Se osottaa samalla, ettei kaikkialla suinkaan ilman muuta asetuta nykyään ainakin virallisesti julistetulle kannalle, että liettualaisten on taivuttava hyväksymään status quo sellaisenaan. Lisäksi osottaa ehdotus, että Puolassa halutaan hyvinkin läheistä yhteyttä kummankin maan välillä. Vapaat kansalaiset lausuvat kaikkialla sen, mitä hallitus ei voi tai tahdo sanoa.

Sen kautta, että Venäjä on saadakseen Puolan allekirjoittamaan nonagressiosopimuksen pitentämistä koskevan asiakirjan ilmoittanut "desinteressementtinsä" Wilnon kysymyksessä, Liettuan asema on tullut tuntuvasti vaikeammaksi. Saksan kannalta, joka kaikesta huolimatta tietysti toivoo kerran saavansa takaisin Danzigin käytävän, ei voine olla mitään sitä vastaan, että Liettuan ja Puolan välit paranevat ja että niiden välinen yhdysside tulee mahdollisimman vahvaksi. Ainoastaan tätä tietähän voidaan odottaa, että Puola saa pääsyn merelle Memelin kautta, mikä ratkaisu luonnollisesti helpottaisi Danzigin Saksaan liittämistä. Täkäläisessä diplomaattikunnassa ainakin arvostellaan asiaa täten.

Liettuan Virolle ja Latvialle jättämä nootti, jossa käsitellään sen lähentymistä näihin maihin, osottaa paraiten, että Liettuassakin on nyt vähitellen huomattu, ettei se voi perustaa valtiollista olemassaoloaan ainoastaan suurvaltojen väliseen eripuraisuuteen. Mahdollisuus sovinnon tekemisestä Liettuan kustannuksella on to-

dellakin liian uhkaava. /Tällä en tahdo sanoa, että mahdollisuus vielä on olemassa/. Liettuan nootin varsinainen merkitys onkin siinä, että se osottaa eräänlaista heräämistä. Asiallisesti ei siinä tehdyillä ehdotuksilla voi olla kovin suurta käytännöllistä merkitystä, sillä Virolla ja Latvialla on tänään vielä vähemmän syytä kuin ennen tehdä mitään, mikä voisi saattaa ne vastakohtaan Puolaan nähden.

Keskustellessani ministeri SCHAETZELin kanssa tästä nootista huomautti hän, että se "viittaa kysymyksen ainoastaan osittaiseen ratkaisuun". Puola näkee mielellään, että Liettuan välit muihin Baltian maihin paranevat, "mutta sillä on luonnollisesti myöskin läheisiä etuja valvottavana naapurimaassa Liettuassa".

Edellämainittu C z a s'in kirjoitus osottaa miten ainakin eräässä osassa puolalaista yhteiskuntaa arvostellaan näitä etuja ja suhtaudutaan niihin. Nämä toivomukset ovat aivan vastakkaisia niille ajatuksille, joita on esitetty Liettuan nootissa.

Jotkut täkäläisistä ulkomaisista edustajista puhuvat jo diplomaattisten suhteiden alkamisesta Puolan ja Liettuan välillä. Käsitykseni mukaan osottavat tällaiset otaksumiset todellisen asiantilan tuntemattomuutta. Toistaiseksi ei ole vielä tapahtunut mitään, mikä osottaisi, että Liettuan hallitus on valmis hyväksymään Wilnon kuulumisen Puolaan. Sovinto molempien maiden välillä on mahdollinen ainoastaan tällä perustalla.

Yrjö Yrjölä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 18.

Ministeri Idmanin.

25/5 -34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 560-185.

Varsova SSA 26 P:NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N. 21/178 Pol. -34
29/5.34.
5. C 13.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 18/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 18: "Puola - Ranska - Venäjä" .....siv.1 - 4.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Varsova ssa 25 p:nä touko kuuta 1934.

21178 Kr. - 34

Asia: Puola - Ranska - Venäjä.

29/5. 34

5. C13.

Puolan enimmin luetussa lehdessä "Ilustrowany Kurjer Codzienny"ssa oli eilen kirjoitus, johon katson olevan syytä kiinnittää Ministeriön huomiota.

Lehti toteaa ensin, että Ranskan ulkoministeri BARTHOUkin on nyttemmin ruvennut ajamaan politiikkaa, joka tarkoittaa lähenemistä Venäjään ja jonka varsinainen pääkannattaja tähän asti on ollut HERRIOT. "Tällainen politiikka", sanoo lehti, "voi luonnollisesti olla menestyksellinen ainoastaan siinä tapauksessa, että se voidaan saattaa yhdenmukaiseksi Ranskan liittolaisten käsityskannan ja politiikan kanssa". Pieni entente ei tule tekemään mitään vaikeuksia. Mitä sitävastoin Puolaan tulee, on meidän todettava, että venäläinen probleema Pariisista käsin näyttää toiselta kuin Varsovasta käsin. Ranskalle voi Venäjä pahimmassa tapauksessa muodostua pettymykseksi, Puolalle sitävastoin todellisen surun esineeksi. Puolalla ei ole mitään takeita siitä, etteikö Kansainliitossa oleva Venäjä ryhdy toteuttamaan vallankumouk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sellisia oppejaan. Vähemmistökysymykset antavat sille tähän erittäin hyvän tilaisuuden. Puolalla ei ole mitään sitä vastaan, että Venäjä tulee Kansainliiton jäseneksi, mutta sen on turvattava itsensä kaikkien mahdollisuuksien varalta. Vakinainen paikka neuvostossa ja vähemmistöjä koskevan kysymyksen tarkistus muodostavat sen vähimmän määrän garantiioja, jota Puolan on vaadittava. "Mitä vähemmistökysymyksen tarkistukseen tulee", kirjoittaa lehti, on riittävää huomauttaa, että jonkun valtion eroaminen saattaisi nykyisissä oloissa koitua turmiolliseksi koko Kansainliitolle." Lehden mielestä osottaa kaikki, että Kansainliiton perinpohjainen uudistaminen on välttämätön.

Lehden mielestä BARTHOUn ja LITVINOVin äskettäin Genèvessä tapahtunutta keskustelua ei oltu riittävästi valmistettu. Näin ollen ei tämä puolitoista tuntia kestänyt tapaaminen myöskään voinut johtaa käytännöllisiin tuloksiin. Sveitsin Wienissä olevan lähetystön epäilykset, oliko sen leimattava LITVINOVin passia, osottaa, että Venäjä tulee kohtaamaan eräitä vaikeuksia n.s. puolueettomien valtioiden taholta. Nämä vaikeudet tulevat vielä suuremmiksi venäläisten molemminpuolista avunantoa koskevan ehdotuksen johdosta, jota jo arvostellaan, ennenkuin sitä on virallisesti esitettykään. Venäjä asettaa tämän paktin Kansainliittoon tulemisensa ehdoksi. Mikä on tämän paktin todellinen arvo? Nykyistä poliittista peliä Euroopassa voidaan verrata bridgeen. Ranska valitsee kanssapelaajakseen Venäjän. Päävastapelaaja on Saksa, joka on tunnettu huonosta pelistään ja pelionnestaan. Tällaisten olo-

suhteiden vallitessa riippuu ratkaisu muiden taitavuudesta.

Edellä oleva artikkeli on erittäin mielenkiintoinen. Siitä käy ilmi,

ettei Puola enää ole erikoisen tyytyväinen Ranskan ja Venäjän ystävyyteen sen jälkeen kun se on tullut liian läheiseksi,

että Puolan omat välit Venäjään ovat kiristymässä,

että Puola on ilmeisesti asettanut kaksi ehtoa Venäjän Kansainliittoon tulemiselle. Puolan on saatava pysyväinen paikka neuvostossa ja vähemmistöasiain käsittely on ulotettava kaikkiin maihin /tai on siitä kokonaan luovuttava/.

Erikoisen merkityksen saavat Puolan esittämät vaatimukset sen kautta, että lehti huomauttaa, että jonkun valtion / = Puolan / eroaminen Kansainliitosta voi nykyisten olosuhteiden vallitessa muodostua "lopulliseksi iskuksi tälle laitokselle".

Venäjän tuleminen Kansainliiton jäseneksi ei voi korvata Ranskalle Puolan eroa siitä kaikkine siitä johtuvine aavistamattomine seurauksineen.

Puolan päättäväinen esiintyminen -- omasta puolestani uskon artikkelin kuvastavan sen virallista kantaa -- on täysin luonnollinen. Sellainen tilanne olisi todellakin aivan mahdoton, että venäläiset saisivat ruveta lausumaan käsityksiään siitä miten muut valtiot suhtautuvat vähemmistöihinsä ilman että näillä olisi samaa oikeutta Venäjään nähden. Se olisi Kansainliiton moraalisen auktoriteetin loppu.

Kansainliiton kannalta voitanee huoleti sanoa, ettei tilanne koskaan vielä ole ollut vaarallisempi kuin nyt. Puolan ehdottomaan kontrolliin suurvallat tuskin suostuvat. Jos Kansainliitto luopuu nykyisestäkin, tähänkin asti jotenkin hellävaroen hoidetusta vähemmistösuojasta, järkyttää se erittäin arveluttavassa määrin todellisten ystäviensä ja kannattajiensa uskoa ja luottamusta itseensä. Se vaikuttaisi epäilemättä myöskin täten Saksan palaamista liittoon. Jättäessään unkarilaiset vähemmistöt oman onnensa nojaan, voisi se sitäpaitsi aiheuttaa Unkarinkin eron.

V. J. Tidman

P. S. Ulkoministeri BECK sanoi eilen eräälle täkäläiselle lähettiläälle: "Venäjän Kansainliittoon tulo on monen mätkan takana. Puolalla on myöskin jotain sanomista tässä asiassa".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/3.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Idman.

28/5 1954.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 570-193.

Varsova SSA 29 P:NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

22 178 Kr. 34

1/6-34

1

5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 19/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 19: "Viron, Latvian ja Liettuan välinen liitto". . . . . siv. 1 - 3.

V. Ydman

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Varsova ssa 28 p:nä touko kuuta 19 34.

22/128 Kor. 34
1/6.34
5 C13

Asia: Viron, Latvian ja Liettuan välinen liitto.

Niinkuin olen tiedoittanut Ministeriölle, johtui ulkoministeri SELJAMAAn ja hänen apulaisensa LARETEIn käynti Varsovassa halusta henkilökohtaisesti neuvotella ministeri BECKin kanssa Liettuan nootin johdosta syntyneestä tilanteesta. Puolan taholta oli sekä Tallinnassa että Riiassa annettu ymmärtää, ettei Varsovassa mielellään nähdä, että Viro ja Latvia ryhtyvät liittoon Liettuan kanssa ennenkuin viimemainitun maan välit Puolaan ovat selvät. Puolan läheinen suhde Viroon ja Latviaan rikkoutuisi, jos olisi olemassa liitto näiden ja Liettuan välillä. Tähän asti, niin oli huomautettu, on esim. Venäjään nähden koetettu ylläpitää samanlaista politiikkaa, josta myöskin on johtunut luottamuksellista laatua olevia keskusteluja puolalaisten, virolaisten ja latvialaisten välillä. Jos viimemainittujen maiden välinen liitto ulotetaan Liettuaankin, tulevat suhteet luonnollisesti toisenlaisiksi. Puolalla ei ole mitään takeita siitä, etteikö Venäjä Liettuan kautta saa tietää siitä, mitä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Puola ilmoittaa Virolle ja Latvialle.

Virolaisten taholta on minulle vakuutettu, ettei Puolan taholta ole "käytetty uhkauksia ja harjoitettu painostusta", vaan on ainoastaan ystävällisellä tavalla kiinnitetty SELJAMAAn huomiota edellämainittuihin seikkoihin. Miksi käytettäisiin uhkauksia siellä, missä niitä ei tarvita? Niinkuin jo ennen olen käsityksenäni lausunut, ei Liettuan nootilla v o i nykyään olla suurta poliittista merkitystä /paitsi että se osottaa Liettuan ymmärtävän eristetyn asemansa/[1]. Puolassa tiedetään varsin hyvin, ettei Viro halua rikkoa hyviä välejään Puolaan. On siis aivan riittävää kun ystävällisesti kiinnitetään sen huomiota niihin seuraamuksiin, joita sen Liettuan kanssa solmitulla liitolla tulisi olemaan. Puolan kannalta katsoen olisi luonnollisesti epäedullista, jos Viro ja Latvia ottamalla Liettuan liittoonsa päästäisivät sen pois nykyisestä eristetystä asemasta, johon se Venäjän tunnetun selityksen kautta on joutunut. Niinkuin eräs täkäläinen diplomaatti minulle huomautti, voisi tästä olla seurauksena, ettei Liettua enää tuntisikaan tarvetta järjestää suhteitaan Puolaan, vaan antaisi asioiden jäädä ennalleen. Tämä ei ole sopusoinnussa Puolan etujen kanssa. En myöskään epäile, etteikö Tallinnassa otettaisi huomioon sitä, mitä Varsovassa on sanottu. Päinvastainen politiikka tuskin olisi Viron kannalta puolustettavissakaan.

Keskusteluni ministeri PUSTAn kanssa vahvistaa

1/ Vert. raportti n:o 17, 12/V-34.

tämän. Hän sanoi, että Viro tulee selvästi ilmoittamaan Liettualle, ettei liitto sen kanssa ole mahdollinen, ennenkuin se on järjestänyt suhteensa Puolaan. Viron tarkoituksena ei ole ollutkaan varsinaisen poliittisen lähenemisen aikaan saaminen Liettuaan, vaan on haluttu yhteistoimintaa muilla kuin poliittisella alalla. Viron ja Latvian Kaunaksessa olevien edustajien jättämä vastaus oli latvialaisten laatima, ja saattoi se antaa aihetta epäselvyyteen.

Lisättäköön, että SELJAMAAt ja LARETEI saivat Varsovassa erittäin sydämellisen vastaanoton. Tämä ilmeni jo siinä, että BECK puolisoineen oli heitä vastassa lentopaikalla /huom. BARTHOUn vastaanotto/. Lehdet kirjoittivat erittäin ystävällisessä äänilajissa Virosta ja painostivat, ettei milloinkaan ole ollut ulkopoliittisia erimielisyyksiä Puolan ja Viron välillä. On tuskin mitään maata, joka sen vuoksi on niin lähellä Puolaa kuin Viro.

Lehtien lausunnot kuvastavat epäilemättä sitä, mitä täällä Viroon nähden tunnetaan. Puolalaisten käsityksen mukaan on Viro ainoa maa, joka ei koskaan ole tuottanut Puolalle "pettymyksiä".

V. J. Sukselainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 20.

Ministeri Talvelan.

15/6-34.

10,000—X—22 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 638-222.

Varsova SSA 16 P:NÄ kesä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

24 179 Sal 34
19/6-34 1
5. C13.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 20/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 20: Pieni-Entente ja Venäjä. . . . . siv. 1 - 6.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

24 179 Sal 34
19/6-34
5 - 613.

RAPORTTI n:o 20.

Varsova ssa 15 p:nä kesä kuuta 1934.

Asia: Pieni-Entente ja Venäjä.

Niinkuin tunnettu, on kaksi Pienen Ententen valtiota, Tsekkoslovakia ja Rumania, nyttemmin alkaneet diplomaattiset suhteensa Neuvosto-Venäjän kanssa. Zagrebissa tammikuussa 1934 pidetyssä konferenssissa lausuivat kolmen valtion ulkoministerit "qu'il est opportun, que les Etats membres de la Petite-Entente nouent des relations diplomatiques normales avec l'Union des républiques socialistes soviétiques aussitôt que les conditions diplomatiques et politiques nécessitées par cet événement seront remplies".

Tsekkoslovakia, jolla jo kauan on ollut d e f a c t o suhteita Neuvosto-Venäjään, olisi heti ollut valmis ryhtymään diplomaattisiin suhteisiin. Se ei kuitenkaan halunnut tehdä sitä yksinään. Rumania ei halunnut ryhtyä säännöllisiin suhteisiin ennenkuin se oli jollain tavoin saanut turvatuksi oikeutensa Bessarabiaan, jotta ei Neuvosto-Venäjä mahdollisesti myöhemmin tekisi tätä koskevia vaatimuksia. Rumanian ja Venäjän osanotto Lontoossa solmittuun hyökkääjän määrittelyä kos-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kevaan sopimukseen oli ollut ensimäisenä askeleena valtioiden välisten suhteiden säännöllistyttämiseksi. Balkanin pakti, joka lähensi Rumaniaa Turkkiin, oli sekin omiaan lähentämään Rumaniaa Venäjään, joka on erittäin läheisissä suhteissa Turkkiin. Venäjän ja Pienen Entenen lähenemiseen on luonnollisesti myöskin vaikuttanut Ranskan ja Neuvosto-Venäjän välillä muodostuneet läheiset suhteet.

Rumanian on nyt alkaessaan diplomaattiset suhteensa Neuvosto-Venäjään onnistunut saada tältä vielä uusi vakuutus, joka on omiaan turvaamaan sille Bessarabian. Neuvotteluja tästä vakuutuksesta on käyty Genèvessä aseistariisumiskonferenssin sivulla. Liitän tähän kysymystä koskevien asiakirjojen tekstit. Asiakirjat on päivätty kuluvan kesäkuun 9 päivänä Genèvessä.

Titulescon kirje Litvinoville:

"Monsieur le Commissaire du Peuple,

J'ai l'honneur de porter à votre connaissance ce qui suit:

A la conférence de la Petite Entente de Zagreb, le 22 Janvier 1934, les trois Ministres des Affaires Etrangères ont décidé entre eux qu'il serait opportun que les trois Etats de la Petite Entente reprennent les relations diplomatiques normales avec l'U.R.S.S. dès que les conditions diplomatiques et politiques nécessaires seront réunies.

A la suite de nos conversations avec vous, Monsieur le Commissaire du Peuple, du début de

Juin, le Conseil Permanent de la Petite Entente a constaté à Genève que les conditions politiques et diplomatiques permettent maintenant à chacun des Etats d'agir conformément à la résolution de Zagreb, au moment opportun.

Vu ce qui précède, je suis heureux de vous informer que, comme résultat de nos conversations, le gouvernement royal de Roumanie a décidé d'établir les relations diplomatiques normales avec le gouvernement de l'U.R.S.S. et de procéder à la nomination d'un envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire.

J'ai la ferme conviction que les relations ainsi établies resteront pour toujours normales et amicales et que nos nations continueront de coopérer, pour leur plus grand bien réciproque, au maintien de la paix du monde.

Veuillez agréer, Monsieur le Commissaire du Peuple, l'assurance de ma plus haute considération.

TITULESCO
Ministre des Affaires Etrangères
de Roumanie."

Litvinovin kirje Titulescolle:

"Monsieur le Ministre,

Je suis heureux de vous informer que, comme résultat de nos conversations, le gouvernement de l'Union des Républiques Socialistes a décidé d'établir des relations diplomatiques normales avec le

gouvernement royal de Roumanie et de procéder à la nomination d'un envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire.

J'ai la ferme conviction que les relations ainsi établies resteront pour toujours normales et amicales et que nos nations continueront de coopérer pour leur plus grand bien réciproque au maintien de la paix du monde.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma plus haute considération.

LITVINOV
Commissaire du Peuple
aux Affaires Etrangères."

Litvinovin nootti Titulescolle:

"Monsieur le Ministre,

Par les lettres que nous avons échangées le 9 Juin 1934 les relations diplomatiques régulières ont été établies entre nos deux Pays. Pour que ces relations puissent se développer d'une manière normale dans le sens d'un rapprochement toujours plus grand et d'une amitié réelle et durable, j'ai l'honneur de confirmer l'accord qui suit:

Les Gouvernements de nos deux Pays se garantissent mutuellement le plein et entier respect de la souveraineté de chacun de nos Etats et l'abstention de toute immixtion directe ou indirecte dans les affaires intérieures et dans le développement de chacun d'eux et notamment de toute agitation, propa-

gande et de toute espèce d'intervention ou bien de soutien de celles-ci.

Ils s'engagent en outre à ne créer ni à soutenir ou à autoriser le séjour sur leurs territoires des organisations se proposant pour but la lutte armée contre l'autre Etat, ou bien attentant à nos régimes politiques ou sociaux par la force ou bien incitant à des actes de terrorisme, préparant de tels actes contre ses représentants officiels, ainsi que des organisations s'attribuant le rôle de Gouvernement de l'autre Etat ou d'une partie de son territoire.

De même, ils s'engagent à interdire le recrutement ainsi que l'entrée de leur territoire et le transit par leur territoire de forces armées, armes, de munitions, d'équipement et de toute espèce de matériel militaire destiné à ces organisations.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma plus haute considération.

M. LITVINOV
Commissaire du Peuple
aux Affaires Etrangères."

Titulesco on lähettänyt samoin kuuluvan noo-tin Litvinoville.

Siihen nähden, että Pieni-Entente ulospäin esiintyy yhtenä kokonaisuutena, ovat Benes ja Litvinov vaihtaneet samansisältöisiä kirjeitä ja nootteja.

Jugoslavian Varsovassa oleva lähettiläs on selittänyt sitä, ettei Jugoslavia vielä ole alkanut diplomaattisia suhteita siten, että se johtuu Jugoslavian kuninkaan henkilökohtaisista antipatioista bolshevikkeja kohtaan. Hän on kuitenkin painostanut sitä, että nämä kyllä tullaan alkamaan ja on selittänyt asiaa siten - kin, että Pieni-Entente jo oli itse asiassa edellämainitussa Zagrebissa pidetyssä kokouksessaan antanut d e j u r e tunnustuksen, mutta oli jättänyt jäsenilleen vapauden itse määrätä hetken, jolloin diplomaattisten suhteiden alkamiseen halutaan ryhtyä.

Olen eräässä aikaisemmassa raportissani maininnut, että Tšekkoslovakian täkäläinen lähettiläs Girsa oli sanonut minulle, että Pieni-Entente olisi valmis solmimaan Eurooppaan rajoitetun puolustusliiton Venäjän kanssa.[1/] Olen senjälkeen koettanut ottaa selvää missä määrin tämä tieto oli paikkansa pitävä muihinkin Pienen Ententen valtioihin nähden. Pienen Ententen valti - oiden keskuudessa ei vallitse yksimielisyyttä tässä kysymyksessä. Tšekkoslovakia on kylläkin Girsan mainitsemalla kannalla. Jugoslavia ei sitävastoin ole siihen suostuvainen, eikä myöskään Rumania, jonka liittolaissuhde Puolaan sen kautta voisi vaikeutua. Puolan ulkoasiainministeriössä on vahvistettu nämä tiedot oikeiksi.

1/Vrt. raportti n:o 16, 30/4-34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 21.

Ministeri Idman.

21/6-34.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 659-227.

Varsova SSA 21 P:NÄ kesä KUUTA 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 21/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 21: "Ministeri PIERACKIn murha ja keskitysleirit". . . . . .siv. 1 - 4.

[signature]

UE 3: A 4.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 26/179 Sal. 1934
23/6-34 Liit. 1
5. C 13.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 26 179 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Varsova ssa 21 p:nä kesä kuuta 19 34.

23/6-34

5. 613.

Asia: Ministeri PIERACKIn murha ja keskitysleirit.

T.k. 15 päivänä kaatui sisäasiainministeri PIERACKI murhaajan luodin lävistämänä. Toistaiseksi ei murhaajasta -- päinvastoin kuin mitä eräissä ulkomaille lähetetyissä sähkösanomissa on mainittu -- liene mitään tietoa. Puolan Helsingissä olevan lähetystön lehdille antama odottamaton ilmoitus, että esiintyneet väitteet laajemmista suunnitelmista ja murhatyön takana olleista järjestöistä ovat kokonaan perättömät, on joka tapauksessa aivan ennenaikainen. Se seikka, että murhaaja saattoi helposti hävitä murhan tapahduttua, osottaa pikemminkin, että hänellä on ollut useampiakin avustajia ja että murha oli yksityiskohtia myöten edeltäpäin tarkoin suunniteltu. Hallitus on luvannut 100.000 złotyn /850.000 Smk./ suuruisen palkkion hänen kiinni saamisestaan.

Ne toimenpiteet, joihin hallitus on ryhtynyt murhan johdosta, osottavat selvästi, että se on vakuutettu siitä, että murha ei suinkaan ole ollut ainoastaan jonkun yksityisen suunnittelema. Kaksi päivää mur-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

han jälkeen julkaistiin asetus "henkilöistä, jotka ovat vaarallisia yleiselle turvallisuudella, rauhalle ja järjestykselle". Tämän asetuksen mukaan voidaan tällaiset henkilöt "pidättää ja sijoittaa eristettyyn paikkaan, joka ei ole aijottu varsinaisia rikoksentekijöitä varten". Oikeus heidän pidättämiseensä on hallinnollisilla viranomaisilla ja keskitysleiriin sijoittamiseen tutkintotuomarilla. Hallintoviranomaisen perusteltu ehdotus keskitysleiriin lähettämisestä on riittävä perusta tutkinto - tuomarin päätöksen antamiseen. Päätöksestä ei voida valittaa. Eristettyä henkilöä pidetään keskitysleirissä kolme kuukautta, mutta voidaan tämä aika pidentää edelleen kolmella kuukaudella. Täten eristettyjä henkilöitä voi - daan käyttää sopivaan työhön.

Asetuksen perustalla on jo vangittu suuret määrät henkilöitä, n.s. kansallissosialisteja, ukrainalaisia ja kommunisteja. Missä määrin juutalaisiakin on vangittujen joukossa, en voi sanoa. Lehdet, jotka ovat yrittäneet antaa lähempiä tietoja vangituista, esim. mai - ninneet heidän nimensä, on takavarikoitu. Eräs puolalainen on lausunut minulle arvelun, että viranomaiset pidättämällä kaikki ne henkilöt, joilla suinkin arvellaan olevan jotain tietoa murhasta, toivovat saavansa jonkun tunnustamaan. Kerrotaan, että pidätettyjen joukossa on myöskin muutamia asianajajia.

Kansallissosialistit eli kansallisradikaalit ovat puolue, joka on muodostunut kansallisdemokraattien kes - kuudessa, jotka yhdessä sosialistien kanssa ovat PIŁSUD-

SKIn päävastustajia. Väitetään, että uusi puolue viime aikoina olisi saanut paljonkin kannattajia, minkä puolesta puhuisi sekin, että se äskettäin viranomaisten toimesta kiellettiin. Puolivirallinen "G a z e t a P o l s k a" kirjoitti, että "paitaunivormu tekee meihin naurettavan vaikutuksen, sillä omat univormumme ovat tomun ja veren peittämät. Valta on Puolassa niiden käsissä, jotka olivat selvillä siitä, mitä a c t i o n d i r e c t e on, jo ennen kuin HITLERin fascismi syntyi". Mitä Galizian ukrainalaisiin tulee, ovat he aina olleet levottomana aineksena ja ovat aika ajottain ryhtyneet väkivallan töihin. Niinkuin muistettanee, murhattiin HOŁOWKO pari vuotta sitten heidän toimestaan.

Keskitysleirejä koskeva asetus antaa viranomaisille laajat valtuudet. Pääministeri KOZLOWSKI, joka toistaiseksi toimii sisäasiainministerinäkin, lausui lehdille antamassaan selityksessä m.m. seuraavaa:

".... Keskitysleireillä -- ei ole mitään aihetta sitä salata -- tulee olemaan hyvin ankara ja luja ohjesääntö, ja ne tulevat olemaan valtion vahvan, rankaisevan käden välineenä.... Meidän tarkoituksemme on aina ollut saattaa voimaan järjestys. Miksi ei keskitysleirienkin kautta? Meidän on tunnustettava, etteivät tähänastiset menettelytavat valitettavasti ole olleet riittäviä kaikille, että on olemassa eräitä piirejä, jotka pitävät lempeyttä heikkoutena.... Jos on olemassa henkilöitä, jotka eivät ymmärrä hansikoiduin käsin hallitsemista, saavat he tilaisuuden tulla vakuutetuiksi siitä,

että me myöskin kykenemme hallitsemaan ilman hansikkaita".

— — Äskettäin tapahtuneet kunnalliset vaalit eivät yleensä ole olleet onnelliset hallitukselle. Monissa huomattavissa keskuksissa, niinkuin esim. Łodzissa ovat hallituksen vastustajat saaneet enemmistön. Lain mukaan ovat uudet vaalit sejmiin toimitettavat vuonna 1935. Puolalaisten keskuudessa kuulee nyt sellaisiakin arveluja, että keskitysleirit tulevat korvaamaan Brestin linnoituksen, jossa, niinkuin tunnettu, useat vastustuspuolueiden johtajat olivat pidätettyinä kolme vuotta sitten toimitettujen vaalien aikana, jotka antoivat nykyiselle hallitussuunnalle enemmistön sejmissä. Tulevaisuus näyttää, missä määrin nämä otaksumat ovat olleet oikeita.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Holman.

22/6-34.

6000—6—34 2255

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

27 179 Sal 34

KIRJELMÄ n:o 661-228.

26/6-34 - 1

Varsova SSA 22 P:NÄ kesä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N 5. C13.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 22/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 22: "Liettuan ja Puolan suhteet". . . . siv.1-3.

V. Y. Idman

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 27/179 Sal 34 Salainen.

RAPORTTI n:o 22. 26/6-34 — —

Varsova ssa 22 p:nä kesäkuuta 19 34. 5. 613.

Asia: Liettuan ja Puolan suhteet.

Samana iltana kun WALDEMARASin vallankaappausyritys tapahtui Kaunaksessa tapasin eräässä Varsovan klubissa puolalaisen suurtilanomistajan, jolla on maatila Liettuassa, ja joka edellisenä päivänä oli saapunut Varsovaan. Hän kertoi, että Liettuassa kulki huhuja siitä, että presidentti SMETONA suunnitteli hallituksen uudestaan muodostamista -- väkivaltaistakin tietä -- voidakseen muuttaa politiikkaansa Puolaan nähden. SMETONA on antanut niin paljon lupauksia Wilnon Liettualle palauttamisesta, että hänen on vaikea muuttaa politiikkaansa. Toisin on asianlaita, jos hän voi sanoa tulleensa pakoitetuksi siihen.

Kaunaksessa toimeenpantu vallankaappausyritys on voinut johtua siitä, että eräät upseerit, jotka pelkäsivät, että SMETONA lähentyisi Puolaa, koettivat tehdä tämän tyhjäksi saattamalla hallituksen johtoon WALDEMARASin, joka kuuluu Puolan kiivaimpiin vastustajiin Liettuassa.

Minun on täältä käsin mahdoton arvostella missä määrin nämä tiedot ja otaksumiset ovat oikeat. Mi -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nisterit SCHAETZEL ja PUSTA, joiden kanssa olen keskustellut asiasta, eivät pidä tätä olettamusta epätodenmukaisena.

Entisen pääministerin PRYSTORin huomiota herättävän käynnin johdosta Kaunaksessa on Puolan ulkoasiainministeriössä selitetty, että matka on aivan yksityisluontoinen. PRYSTORilla on Liettuassa sukulaisia, joita hän on käynyt tapaamassa. Hänen käyntinsä Liettuan sisäasiainministerin luona, josta lehdissä myöskin on mainittu, johtui ainoastaan halusta Kaunaksessa käydessään henkilökohtaisesti kiittää siitä, että hänen sallittiin tulla autolla suoraan Liettuan rajan yli kiertämättä Latvian kautta, jota tietä Liettuassa käyvät puolalaiset tähän asti yleensä ovat olleet pakoitettuja kulkemaan. Ministeri SCHAETZEL on vakuuttanut minulle, ettei toistaiseksi ole tapahtunut sellaista, mikä osottaisi, että liettualaiset haluavat ryhtyä neuvotteluihin puolalaisten kanssa. Puolalaiset eivät katso voivansa tehdä mitään alotetta asiassa. Kreivi ZUBOW oli paljon puhutun Varsovassa käyntinsä aikana kosketellut molempien maiden välisiä suhteita. Tämä oli kuitenkin tapahtunut aivan ylimalkaisesti, eikä hänellä ollut mitään valtuuksia Liettuan hallitukselta. PIŁSUDSKI oli antanut hänen ymmärtää, etteivät puolalaiset halua käydä minkäänlaisia neuvotteluja "kautta rantain". Jos Liettua tahtoo alkaa neuvottelut, on sen valtuutettava siihen joku henkilö, joka esittää selvän ehdotuksen. Vastaisessa tapauksessa ei ole mitään takeita

siitä, että Liettuan hallitus todellakin haluaa sovintoa. Puolalaisten on myöskin muuten mahdoton tietää missä määrin asianomainen "neuvottelija" esittää Liettuan hallituksen mielipiteitä tai ainoastaan omia ajatuksiaan.

Luulisin, että SCHAETZELin antama selostus vastaa sitä, mitä on tapahtunut.

Syynä siihen, että PRYSTOR juuri nyt on saanut ajatuksen käydä tapaamassa Liettuassa olevia sukulaisiaan, lienevät mahdollisesti edellämainitsemani huhut, että presidentti SMETONA haluaisi saada aikaan sovintoa Puolan kanssa. On tahdottu itse "paikan päällä" ottaa selvää missä määrin ne ovat oikeat. Vaikkakin puolalaiset ovat "odottavalla" kannalla, on kieltämätöntä, että täällä erittäin mielellään haluttaisiin saada Liettuan kysymys pois päiväjärjestyksestä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Idmanin.

7/7-34.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 708-245.

Varsova SSA 7 P:NÄ heinä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
28/179 Sal 34
10/7-34 2 - 1
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 23/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 23: "Ranska - Puola - Venäjä. /Itä-Locarno/". Siv. 1-5.

V. Lehmann

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Varsova ssa 7 p:nä heinä kuuta 19 34.

Asia: Ranska - Puola - Venäjä.
/Itä - Locarno/.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
28/179 SaC 34
10/7-34
5 C13

Ne, jotka olivat odottaneet, että Puolan ja Ranskan välisissä suhteissa tapahtuisi muutos BARTHOUn Varsovassa käynnin jälkeen, ovat voineet havaita erehtyneensä. Keskustellessani äskettäin Belgian lähettilään DAVIGNONin kanssa totesimme, että vierailu on jäänyt kokonaan ilman minkäänlaista vaikutusta. Puolan ja Ranskan välinen käsitysten vastakohta ilmenee tätä nykyä ennen kaikkea kummankin maan suhteessa Venäjään.

Puola ei tahdo eikä voikaan seurata Ranskaa sen yrityksissä solmia liittosuhteita Venäjään. Viimeinen ranskalais-venäläinen suunnitelma, että Suomi, Viro, Latvia, Liettua, Puola, Tsekkoslovakia, Saksa ja Venäjä solmisivat n.s. Itä-Locarnon, sopimuksen, jossa ne sitoutuisivat avustamaan toisiaan mahdollisia hyökkäyksiä vastaan, ei myöskään ole saavuttanut Puolan kannatusta. Ministeri SCHAETZEL on kertonut minulle, että Puolan vastaus on ollut hyvin pidättyväinen. Ei olè tahdottu jyrkästi asettua vastustamaan Ranskan ehdotusta, mutta on ilmoitet-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tu, että halutaan nähdä miten asia kehittyy. Sitäpaitsi katsotaan, että tällaisesta laajasta sopimuksesta luultavasti todellisen tarpeen hetkellä olisi vähän käytännöllistä hyötyä. Mitä enemmän osanottajia, sitä vähemmän merkitystä. Valtiomiesten virkahuoneista ja salaisista neuvotteluista on kysymys liitosta Venäjän kanssa siirtynyt lehtienkin palstoille ja yleisen mielipiteen pohdittavaksi. Selostan Varsovassa ilmestyvässä E c h o d e V a r s o v i e'ssa ollutta, asiaa koskevaa kirjoitusta. Lehti kirjoittaa, että Ranskassa ennen kaikkea sotilaspiirit kannattavat venäläis-ranskalaista liittoa. Tämä on huomattavissa jo niistä lehdistä, jotka esiintyvät ajatuksen kannattajina. "La dernière invention est de faire entrer ces opérations dans le cadre de la Société des Nations. Ainsi on se flatte d'éviter au moins l'apparence d'un retour à l'ancien système d'équilibre...." Sekä englantilaiset että puolalaiset osottavat suurta pidättyväisyyttä suunnitelmaa kohtaan. "Ce n'est pas une surprise pour les dirigeants Français. M. BARTHOU a pu constater pendant son voyage à Varsovie combien la Pologne est peu disposée à s'engager avec n'importe lequel de ses voisins. Elle s'est montrée particulièrement récalcitrante à l'idée d'un pacte d'assistance avec Moscou. La même impression s'est dégagée de la visite du colonel BECK à Bucarest...." Artikkelista käy siis m.m. ilmi, että BECK vastavierailunsa aikana Buka-

restissa on selvästi antanut ymmärtää Puolan kannan.[1/] Ottaen huomioon Puolan nopeasti lisääntyvän väkiluvun, kirjoittaa lehti, on olemassa ranskalaisia piirejä, jotka arvelevat, ettei liitto Venäjän kanssa olisi ehdottomasti välttämätön. Lehden artikkelista ilmenee, että sen kirjoittaja pitää niitä piirejä voimakkaampina, jotka ajavat liittoajatusta.

Syynä siihen, ettei Puola katso voivansa solmia liittoa Venäjän kanssa, on, ettei se pidä suunnitelmaa edullisena itselleen. Sen on mahdoton sodan aikana avata rajojaan bolshevikkijoukoille ja antaa niiden samota maan länsirajalle asti. Mitä takeita on olemassa, että ne enää lähtisivät maasta? Rumania on oikeastaan aivan samassa asemassa. Latvian ministeri GROSVALD on minulle kertonut, että Ranskan Rigassa oleva lähettiläs TRIPIER on useasti puhunut "itäpaktista". Latviassa ei kuitenkaan olla erikoisen innostuneita asiasta, koska sielläkään ei haluta päästää bolshevikkijoukkoja maahan. Tämä kanta on itse asiassa täysin luonnollinen. Jos uusi sota syntyy, on sitäpaitsi pelättävissä, että puhkeaa sisäisiä kommunistisia liikkeitä eri maissa, mikä tekee venäläisten joukkojen läsnäolon vieläkin vaarallisemmaksi. Venäjäs-

---

1/ Niinkuin jo olen Ministeriölle tiedoittanut, ei Rumania Puolan vuoksi olekaan halukas tähän liittoon. Vert. raportti n:o 20, 15/VI 1934.

tä eronneille valtioille on Venäjän puolueettomuus tärkeä. Monet syyt puhuvat sen puolesta että se myöskin olisi riittävä. Tämä on saavutettu, tai ainakin katsotaan saavutetun, nonagressiosopimusten kautta.

Ainakin Varsovassa työskentelee Ranskan suurlähetystö erittäin innokkaasti ja määrätietoisesti Neuvosto-Venäjän "rehabilisoimiseksi". Myöskin diplomaattien rouvat näyttävät ottaneen tehtävän oikein urakalla. Tällöin ei rajoituta ainoastaan puhumaan uuden neuvostoambassadöörin kauniista silmistä ja ihastuttavasta miellyttäväisyydestä, vaan saamme myöskin kuulla, että Ranskassakin on ollut vallankumous, että on elettävä aikansa tasolla ja oltava "moderne", ja että on epävarmaa, ovatko kaikki bolshevikeista levitetyt kertomukset tosiakaan j.n.e. Ambassaadin nuoremmat jäsenet suunnittelevat matkaa Venäjälle, josta he vakuuttavat odottavansa suurta iloa.

Puolalle on hyvien suhteiden ylläpitäminen Venäjään poliittinen välttämättömyys, mutta en ole koskaan kuullut kenenkään koettavan puolustaa bolshevikkeja. Ulkoministeriössä olen nähnyt makeasti naurettavan tällaisille puheille. Vaikutus voikin helposti olla aivan päinvastainen, kuin on tarkoitettu. Olen huomannut monen diplomaattikunnan jäsenen, Englannin suurlähettiläästä alkaen, pudistavan päätään Ranskan nykyiselle politiikalle.

Mainittakoon lopuksi, että ranskalainen armeijantarkastaja, sotilasneuvoston jäsen, kenraali DEBENEY on

ollut Varsovassa keskustelemassa molempia maita yhdistävää liittoa koskevista teknillisista seikoista. Neuvottelut on pidetty salaisina, joten ei niistä edes ulkomaalaisissa upseeripiireissä näytä olevan tietoa. Olen kuullut väitettävän, että alkuperäisessä liittosopimuksessa olisi ollut määrätty, että ranskalainen upseeri olisi sodan aikana Puolan armeijan johdossa. En ole kuitenkaan omasta puolestani vakuutettu siitä, että asianlaita on ollut näin. Joka tapauksessa olisivat puolalaiset nyt vaatineet tätä kohtaa muutettavaksi.

Seuraavassa raportissani koskettelen Puolan ja Saksan viimeaikaisia suhteita.

V. J. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 24.

Ministeri Idman.

10/7-34.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 717-250.

Varsova SSA 10 P:NÄ heinä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

29 | 179 Sal. 34

14/7-34 2 - 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 24/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 24: "Puola - Saksa". . . . . siv. 1 - 5.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Varsova ssa 10 p:nä heinä kuuta 19 34.

29/179 Sal 34
14/7-34 2 - -
5 C 13

Asia: Puola - Saksa.

Viimeisessä raportissani selostin syitä, joiden vuoksi Puolassa ei haluta joutua liittolaissuhteeseen Venäjään. Puola ei voi avata rajojaan venäläisille joukoille. Kun ei se, parantuneista puolalais-venäläisistä suhteista huolimatta, voi täysin luottaa Venäjään, on luonnollista, että se koettaa ylläpitää hyviä suhteita toisen naapurivallan kanssa. Tästä myöskin johtuu, ettei se ulkopolitiikassaan voi eikä haluakaan olla kiinnittämättä huomiota Saksankin käsitykseen, mikä pakostakin aiheuttaa hankauksia Ranskan kanssa. Äskettäin Danzigissa käydessäni saatoin myöskin havaita, että koko atmosfääri oli toinen kuin ennen. Puolan sikäläinen edustaja PAPÉE lausui minulle kehuvia sanoja erittäinkin senaatin puheenjohtajasta RAUSCHNINGista. Danzigin ja Puolan suhteita voidaan pitää Saksan ja Puolan suhteiden eräänlaisena ilmapuntarina.

Niinkuin tunettu, on ministeri GOEBBELS käynyt Varsovassa ja pitänyt täällä esitelmän. Ulkomaisissa leh -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoitukseen.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukseen.

dissä, myöskin suomalaisissa, oli hänen käyntinsä aikana aivan tendenssimäisiä tietoja. Vastaanotto olisi ollut kylmä, esitelmää kuulemassa ainoastaan harvoja huomattavia henkilöitä, PIŁSUDSKI olisi tekeytynyt sairaaksi voidakseen olla vastaanottamatta häntä j.n.e. Tosiasia on, että aloite käyntiin oli puolalaisten, ja että vastaanotto oli kaikkea muuta kuin kylmä. Sisäasiainministeri, PIERACKI-vainaja, oli henkilökohtaisesti vastassakin GOEBBELSiä. Esitelmätilaisuudessa oli läsnä "koko Varsova", suurin osa hallituksen jäsenistä, koko diplomaattikunta, paavin nuntiota ja Venäjän suurlähettilästä lukuunottamatta, valtiollisten piirien, sanomalehdistön, tieteen, ylimystön y.m. edustajia. Siitä huolimatta, että PIŁSUDSKI oli sairas, otti hän vastaan GOEBBELSin, joka oli hänen luonaan yli tunnin ajan. Mikäli olen voinut havaita, teki GOEBBELS edullisen vaikutuksen niihin, jotka joutuivat tekemisiin hänen kanssaan. Esitelmän jälkeen oli Saksan lähetystössä suuret iltakutsut, joihin oli kutsuttu ainoastaan puolalaisia.

GOEBBELSin esitelmä oli laadittu kieltämättömällä taidolla. Esitelmässään koetti hän osottaa, että puheet kansallissosialistien yrityksistä levittää oppejaan ulkomaalle, olivat vääriä. Kansallissosialismi ei ole vientitavaraa. Kansallissosialistien valta perustuu heidän saavuttamaansa, parlamentaarisessa elämässä ennen kuulumattomaan vaalivoittoon, jonka sisimpänä syynä oli se, että haluttiin päästä puolueriidoista ja luoda luja hallitusvalta. Puheensa lopussa kysyi hän, olivatko nuoret sak-

salaiset, jotka olivat hävinneet sodan, kärsineet ja nähneet nälkää, todellakin ansainneet, että heitä kohdeltaisiin ylenkatseella ja kylmyydellä. Hänen läsnäolonsa Varsovassa oli paraimpana todisteena siitä, että kansallissosialistit rehellisesti haluavat sovintoa puolalaisten kanssa. He eivät halua sotaa, vaan rauhaa, ja ojentavat käden kaikille kansoille toivoen, etteivät nämä kieltäydy tarttumasta ojennettuun käteen. Vilkkaat kättentaputukset tervehtivät GOEBBELSiä sekä hänen alkaessaan että erittäinkin hänen lopettaessaan esitelmänsä.

Viitattakoon tässä HITLERin edustajankin HESSin äskettäin Königsbergissä pitämään puheeseen, jossa tämä lausui: Mit unserem polnischen Nachbarn haben wir einen, dem Frieden dienenden Vertragszustand herbeigeführt und auch dort leitet ein Soldat -- Marschall PIŁSUDSKI -- die Politik.

Puolan ja Saksan väliset suhteet eivät ole voineet olla vaikuttamatta myöskin Puolan suhteisiin muihin valtioihin. Tämä muodostaa samalla puolalais-ranskalaisten suhteiden arimman kohdan. Kreivi Adam ROMER, joka aikoinaan on ollut Puolan sotilasasiamiehenä Helsingissä ja joka nykyään kirjoittelee lehtiin, ja jonka toiminnasta Puolan ja Saksan suhteiden parantamiseksi jo kerran toisessa yhteydessä mainitsin, on äskettäin julkaissut S ł o w o - lehdessä kirjoituksen, josta on syytä mainita. Artikkelin otsikkona on sanat: "Oikeus ennen valtaa". Todettuaan, että sopimukset ovat pidettävät pyhinä, huomauttaa hän, että sopimukset eivät saa

olla ristiriidassa oikeuden kanssa. Puolan jako on paraimpana todistuksena tällaisista sopimuksista. Politiikan tehtävänä on olla provosoimatta sotaa väärällä nimellä kulkevan pasifismin varjolla. On siis väärin asettaa ehdottomaksi totuudeksi ajatus sopimuksien loukkaamattomuudesta. "Ei mikään valtio", kirjoittaa hän, "voisi asettua vastustamaan Itävallan kansan todettua tahtoa eikä myöskään asettua vastustamaan niiden kansojen enemmistön tahtoa, joista nykyinen Tšekkoslovakia on kokoonpantu." Tšekkoslovakia on itse asiassa maailmansodassa voitolle päässeen kansallisuusaatteen vastakohta /Verneinung/. Puolalla ei ole halua, eikä se voikaan asettua vastustamaan kansojen itsemääräämisoikeutta. Meillä e i o l e m i n k ä ä n l a i s i a v e l v o l l i s u u k s i a P i e n t ä E n t e n t e a k o h t a a n, jota pidämme Tonavan alueella tapahtuvan normaalisen asioiden tilan toteuttamisen suurimpana esteenä. Ristiriidassa kansallisuusaatteen kanssa on erotettu emämaan kanssa luonnollisessa, suoranaisessa yhteydessä olevia alueita. Tämä on ristiriidassa oikeudenmukaisuuden kanssa. Puolan jako on samalla uhkaava varoitus. On väärin syyttää Puolaa siitä, että se olisi liittynyt rauhansopimusten tarkistusta vaativiin valtioihin, mutta olisi toiselta puolen mielettömyyttä edellyttää, että Puola taittaisi peitsensä siellä, missä sillä ei ole velvollisuuksia, ja missä se ei ole ratifioinut epäilyttäviä sopimuksia. Puola on kieltäytynyt ratifioimasta sopimuksia, jotka ovat ristiriidassa sen oikeuden tunnon kanssa. Puola on traditioittensa mukaisessa ys-

tävyydessä Unkarin, Turkin ja Bulgarian kanssa, mikä ystävyys on sille kallis. Ainoastaan omaan voimaansa perustuva sopimus on pysyväinen. Sitävastoin epäoikeudenmukaisuutta tukeva ylivoima on tuomittu enemmin tai myöhemmin kukistumaan.

Luulisin, että tässä on sanottu se, mitä useimmat puolalaiset sydämessään ajattelevat. Tämä ei ole myöskään pysynyt sakaisuutena niille, joita se koskee. Ensi syksynä saapunee Varsovaan Unkarin pääministeri GÖMBÖS viralliselle vierailulle. Niinkuin tunnettu, ovat puolalaisten ja unkarilaisten välit aina olleet erinomaiset.[1/] Kun tähän tulee lisäksi, että Tsekkoslovakian ja Puolan välit ovat jotenkin kireät, on tämäkin omiaan vaikuttamaan kylmentävästi puolalais-ranskalaisiin suhteisiin.

1/ Tämä johtunee myöskin eräistä molempien kansojen luonteessa olevista samanlaisista ominaisuuksista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 25.

Ministeri Idman.

21/7-34.

5000—6—24 2345

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 751-265.

Varsova SSA 21 P:NÄ heinä KUUTA 19 34.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 30 / 179 Sal. 19 34
24/7-34 — LIR. 1
N 5. C 13.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 25/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 25: "Itä-pakti". . . . . siv. 1 - 3.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Varsova ssa 21 p:nä heinä kuuta 19 34.

Asia: Itä - pakti.

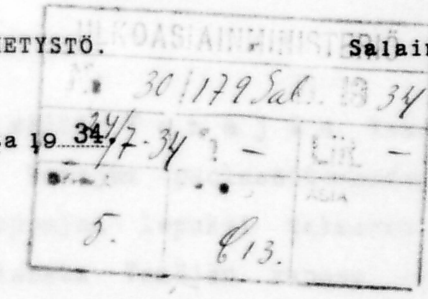

Englannin kannan muutos Itä-paktia koskevassa kysymyksessä on saattanut asian jossain määrin toiseen vaiheeseen. Niinkuin aikaisemmin olen Ministeriölle ilmoittanut, on Englannin täkäläinen suurlähettiläs ERSKINE tähän asti ollut tällaisen paktin solmimista vastaan[1].

Minulla oli tänään audienssi ministeri BECKin luona, joka selosti Puolan kantaa kysymyksessä olevassa asiassa. BECK kertoi heti kysyneensä ERSKINE'iltä tämän tullessa kannattamaan Ranskan ehdotusta, oliko Englantikin valmis sitoutumaan johonkin. ERSKINE'in vastattua, että Englannin kanta on edelleenkin sama kuin ennenkin, nimittäin, ettei se katso voivansa vastata asiaintilan säilymisestä Itä-Euroopassa, totesi BECK, ettei tilanne siis itse asiassa ollut muuttunut entisestä. Puola kiinnitti luonnollisesti huomiota Englannin hallituksen käsitykseen, mutta se oli pakoitettu ratkaisemaan asian

---

1/ Vert. raportti n:o 23, 7/7-34.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

omien etujensa mukaan.

Puolalla on hyvät välit V e n ä j ä n kanssa. Nonagressisopimukset takaavat Venäjän puolueettomuuden -- mikäli sopimukset yleensä loppujen lopuksi takaavat mitään. Ehdotus liiton solmimisesta Venäjän kanssa -- siitähän tässä tavallaan on kysymys -- on seikka, jota on tarkoin harkittava.

Puolan ja S a k s a n välit ovat niin huomattavasti parantuneet, että Puolan on mahdoton olla ottamatta huomioon Saksankin kantaa ennenkuin se voi antaa suostumustaan. Tähän on sitäkin enemmän syytä, kun Puolan hallitus on vakuutettu siitä, että hyvien naapuruus suhteiden ylläpitäminen Puolan ja Saksan välillä on yleisenkin rauhan kannalta ensiluokkaisen tärkeää.

Puolan on myöskin R u m a n i a n vuoksi mahdotonta ilman muuta antaa suostumustaan ehdotukseen, joka on omiaan erottamaan sen liittolaisestaan. Kysymykseeni eikö ollut mahdollista, että Rumania Ranskan vuoksi suostuisi tehtyyn ehdotukseen, vastasi BECK olevansa vakuutettu siitä, että jos Rumania todellakin suostuisi ehdotukseen sen nykyisessä muodossa, se varmaankin tulisi osottautumaan vaarallisemmaksi sille itselleen kuin Puolalle.

T š e k k o s l o v a k i a n osallistuminen sopimukseen on myöskin seikka, jota Puolan on tarkoin harkittava. Puolan tähänastinen politiikka on ollut se, ettei se ole aktiivisesti halunnut sekaantua Tonavan jokilaak-

sossa olevien maiden keskinäisiin riitoihin. Se ei ole sen vuoksi myöskään halunnut liittyä Pieneen Ententeen, vaan on tahtonut ylläpitää vanhoja ystävyyssuhteitaan U n k a r i i n. Nyt ehdotettu pakti sisältää poikkeuksen tästä periaatteesta Tsekkoslovakian eduksi.

Lopuksi BECK huomautti, että hänen mielestään oli syytä, että Suomi, Baltian maat ja Puola keskenään kin vaihtavat ajatuksia asiasta, joka on niille kaikille ensiluokkaisen tärkeä.

Puolan sanomalehdistössä on vilkkaasti pohdittu kysymystä. Eräät vastustuspuolueen lehdet ovat tuoneet ilmi pelkonsa siitä, että Puolan kielteinen kanta voi tehdä lopun Puolan ja Ranskan välisestä liitosta. Useimmat lehdet ovat kuitenkin hallituksen kannalla ja katsovat, että on tarkoin harkittava ennenkuin sitoudutaan sopimukseen, jonka päämääränä väitetään olevan rauhan ylläpitäminen, mutta joka helposti voi tulla vaaralliseksi ja tehdä tyhjäksi Puolan tähänastisen ulkopolitiikan saavutukset.

V. Tehmas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 36.

Ministeri Folman

31/8.34

2000—6—34 2255

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 844-305.

Varsova SSA 1 P:NÄ syys- KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

31 1179 Sal.D. 34

3/9.34

5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 26/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 26: "Itäpakti /Puola ja Ranska/" sivut 1 - 9.

U. V. Idman

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Varsova ssa 31 p:nä e l o kuuta 19 34.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
31 179 Sal.D. 34
3/9.34
OSASTO
5 C 13

Asia: Itäpakti
/Puola ja Ranska/.

Saavuttuani lomaltani takaisin Varsovaan kävin tapaamassa ulkoasiainministeri BECKiä saadakseni tietää oliko Puolan pidättyväisessä suhtautumisessa itäpaktiin tapahtunut jotain muutosta. Olin kuullut diplomaattikunnassa kerrottavan että Puola antaisi vastauksensa syyskuun kuluessa. L e T e m p s'n mukaan Puola olisi asettanut seuraavat ehdot liittymiselleen:

1/ Sovietin armeijan tulisi, jos kolmas valta hyökkää Puolaan, rientää sen avuksi, mutta se ei saisi missään tapauksessa toimia Puolan alueella. Sitävastoin voitaisiin tehokas apu saada aikaan sovietin ja Puolan ilmavoimien sekä laivastojen kiinteän yhteistyön kautta.

2/ Puolan hallitus toivoo, että itäpaktin allekirjoittamiseen osallistuvat valtiot painostaisivat Liettuaa ei ainoastaan kireyden poistamiseksi puolalais-liettualaisista suhteista, vaan myöskin Kovnon ja Varsovan välisten erimielisyyksien lopulliseksi tasoittamiseksi. Puola tahtoisi, että sen diplomaattiset suhteet Liettuan

JAKELUOHJE:

tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kanssa tulisivat solmituiksi vielä ennen itäpaktin allekirjoittamista.

3/ Loukkautuneena siitä, ettei Puolalle ollut annettu tilaisuutta osallistua keskusteluihin itäpaktista ennenkuin äkkiä pyydettiin sen vastausta ranskalais-sovietistisen ehdotuksen hyväksymisestä, toivoo Puola vastaisuudessa aina edeltäkäsin saavansa tiedon tämänkaltaisista ehdotusalotteista. Se toivoo samaten, että sille taataan mahdollisuus osallistua keskusteluihin k.o. paktin voimaan saattamisesta.

Puolan kielteinen suhtautuminen on luonnollisesti herättänyt suurta tyytymättömyyttä Pariisissa, jossa eräät lehdet tuntuvat olevan valmiita uskomaan Puolan politiikasta melkeinpä mitä tahansa. Molempien maiden väliset suhteet näyttävät entisestäänkin huonontuneen viimeisen kuukauden aikana. E c h o d e P a r i s, joka näyttää olevan Puolalle vihamielisin, kertoi äskettäin, että Puola olisi luvannut Saksalle, että se mahdollisen sodan sattuessa varustaisi sitä elintarpeilla ja raaka-aineilla. Puolan hallitus on virallisesti kumonnut tämän uskomattomalta tuntuvan uutisen.

Peruutuksen johdosta on toinen lehti L i b e r t é ilmoittanut saaneensa "luotettavista lähteistä" seuraavat tiedot kysymyksessä olevasta salaisesta sopimuksesta. Puolalais-saksalaisen n o n a g r e s s i o -sopimukseen sisältyisi seuraava salainen kohta. Saksa tun-

nustaa Puolalle elinehdoksi välittömän yhteyden meren kanssa ja sitoutuu kaikin käytettävissä olevin rauhanomaisin keinoin avustamaan Puolaa, jotta tämä ilman sotaisia keinoja saisi aikaan unioonin Liettuan kanssa. Tässä tapauksessa luopuisi Saksa kaikista vaatimuksistaan Memeliin. Unioonin aikaansaatua luopuisi Puola Danzigin käytävästä, Danzigista ja Gdyniasta Saksan eduksi. Sopimuksessa on myöskin sovittu erinäisistä taloudellisista korvauksista siltä varalta, ettei unioonia saataisi syntymään. Lopuksi lehti uudistaa E c h o d e P a r i s'n väitteet siitä, että Puola on sitoutunut hankkimaan Saksalle elintarpeita ja raaka-aineita, jos Saksa joutuisi sotaan jonkun kolmannen valtion kanssa.

Vakavatkin ranskalaiset lehdet näyttävät hermostuneisuuden merkkejä. L e T e m p s haluaa saada tietää mitä Puolan politiikan uusi suunta tarkoittaa ja kysyy onko se osotuksena eräissä poliittisissa piireissä vasta tapahtuvasta kehityksestä tai jo tapahtuneen kehityksen vahvistus. J o u r n a l d e s D é b a t s syyttää samoin Puolaa siitä, että se on muuttanut ulkopolitiikkansa suuntaa. Tähän asti on ulkopolitiikan perustana ollut liitto Ranskan kanssa. Nyt tulisi lisäksi liitto Saksankin kanssa.

Ennen Suomeen lomalle lähtöäni ulkoministeri BECK selosti minulle yksityiskohtaisesti niitä epäilyksiä, joita Puolalla oli itäpaktin solmimista kohtaan.[1] Puolan subtautuminen tähän suunnitelmaan oli "réservé". Käydessäni

1/ Vert. raportti n:o 25, 21/7-34.

hänen luonaan olen tehnyt hänelle selkoa siitä, mitä Suomessa asiasta ajateltiin. Huomautettuani aluksi siitä, ettei meille ollut virallisesti ehdotettu että liittyisimme paktiin, selostin senjälkeen niitä epäilyksiä, joita meillä oli tällaista sopimusta vastaan. Sopimuksen varjopuolet ovat tuntuvasti suuremmat kuin sen meille tarjoamat edut. Jo maantieteellisen asemamme vuoksi ei mikään vaara voi uhata meitä muualta kuin Venäjän taholta. N o n a g r e s s i o-sopimus takaa meille-niin paljon kuin tällaiset sopimukset yleensä voivat jotain taata - Venäjän puolueettomuuden. Liiton tapaisen sopimuksen solmimista Venäjän kanssa ei yleinen mielipide meillä hyväksyisi. Sanoin, etten myöskään tahtonut salata, että meillä katsottiin, että sopimus, joka velvoittaisi Venäjän naapurimaat erinäisissä tapauksissa avaamaan rajansa Venäjän joukoille, saattaisi koitua näille vaarallisiksi. Etenkin oli näin pienien maiden, kuten Latvian ja Liettuan laita. Suomessa ymmärrettiin sen vuoksi aivan hyvin, että Puola suhtautui pidättyväisesti tehtyyn ehdotukseen. Viitaten L e T e m p s'n edellämainittuihin tietoihin kysyin BECKiltä oliko mahdollisesti ollut neuvotteluja Ranskan ja Venäjän kanssa niistä ehdoista, joilla Puola olisi valmis hyväksymään sopimuksen. BECK kielsi jyrkästi, että olisi ollut tällaisia neuvotteluja sen ja paktin suunnittelijoiden välillä. BECK sanoi täysin ymmärtävänsä Suo-

men kielteisen kannan, koska nonagressiosopimus takaa meille Venäjän puolueettomuuden. Mitä Puolan kantaan tuli, oli se aivan sama kuin ennenkin. Viimeisen keskustelumme jälkeen ei ollut tapahtunut mitään, mikä olisi aiheuttanut muutosta. T e m p s'n antamat tiedot olivat aivan vääriä. BECK arveli niiden tarkoituksena olevan pakottaa Puola antamaan vastauksensa tai ainakin selittämään mitä se ehdotetusta järjestelystä ajatteli. 1/ /Sain BECKin lausunnosta käsityksen, että hän piti jotenkin epäonnistuneena ehdotusta yhteisestä ilmasodasta/. BECK sanoi -- pyytäen minua pitämään tietoa täysin luottamuksellisena -- ettei hänen aikomuksenaan ollut ensi tilassa antaa mitään vastausta itäpaktiehdotukseen, vaan rauhallisesti odottaa tilanteen kehitystä. /Mainittakoon, että Ranskan suurlähettiläs on ollut koko kesän Varsovassa odottamassa vastausta/.

BECKin arvelun mukaan Venäjä olisi nyt halukas tulemaan Kansainliiton jäseneksi ilmankin itäpaktia. Ky-

---

1/ Viittaan tässä yhteydessä Helsingin Sanomissa olleeseen kirjoitukseen "Ilmailuharrastus Neuvostoliitossa" /26.8.34/, jossa sanotaan m.m. "...Varsinkin Ranskassa otettiin neuvostolentäjät erittäin ystävällisesti vastaan ja varmaankin voimakkaiden neuvostokoneiden näkeminen vaikutti suuresti Ranskan sotilasviranomaisiin. Berliinin ja Moskovan välinen etäisyys pieneni huomattavasti Ranskan sotilaspiirien silmissä neuvostolaisia koneita katsellessa, ja Ranskan pyrkimys läheiseen ystävyyteen Neuvostoliiton kanssa kasvoi vastaavasti. Täten oli neuvostolentäjien Ranskan-vierailun ulkopoliittinen tarkoitus saavutettu..."

symykseeni miten Puola suhtautui tähän, vastasi BECK, ettei se tulisi vastustamaan Venäjän ottamista. /Onko asia käsitettävä siten, että Puolalle on luvattu pysyväinen paikka neuvostossa?/

Viitaten E c h o de P a r i s'n kertomukseen salaisesta sopimuksesta, jolla Puola olisi sitoutunut hankkimaan elintarpeita Saksalle sodan aikana sanoin pitäväni tätä uutista niin mielettömänä, etten edes katsonut voivani kysyä mitään sen todenperäisyydestä. BECK vastasi nauraen, että hän ottaa eräiden ranskalaisten lehtien tiedot salaisista sopimuksista Puolan ja Saksan välillä täysin rauhallisesti. Mitään tällaisia sopimuksia ei luonnollisesti ole koskaan solmittu. Pariisissa on ensin koetettu asettaa Puola ja muutkin Venäjästä eronneet valtiot tapahtuneen tosiseikan eteen. Niiden olisi ilman muuta hyväksyttävä Ranskan suunnitelmat. Kun ei olla valmiita tähän, ollaan tyytymättömiä ja ruvetaan keksimään kaikenlaisia juttuja, joilla ei ole mitään tekemistä totuuden kanssa. BECK lisäsi olevansa vakuutettu siitä, ettei Ranskan hallitus myöskään uskonut näitä kertomuksia.

Huomautin tähän, että L i b e r t é'n väite Liettuaa koskevasta salaisesta sopimuksesta voi helposti vaikeuttaa säännöllisten suhteiden aikaansaamista Puolan ja Liettuan välillä, koska epäilemättä on olemassa niitä, jotka ovat valmiit uskomaan sen. BECK sanoi yhtyvänsä käsitykseeni ja lisäsi pitävänsä tätä uutisen ainoana saavutuksena.

Siitä huolimatta, että L i b e r t é'n nyt kysymyksessä oleva tieto kieltämättä ensi hetkellä saattaisi tuntua hyvinkin totuudenmukaiselta, ei tunnu mielestäni kuitenkaan luultavalta, että Puolan hallitus olisi valmis luovuttamaan Puolalle kuuluvia alueita Liettuan kanssa aikaansaatavan unioonin vuoksi. On epäilyttävää v o i s i k o edes mikään puolalainen hallitus vapaaehtoisesti luopua Gdyniasta ja käytävästä, jotka ovat käyneet puolalaisille vuosi vuodelta yhä rakkaammiksi.

BECKin itäpaktia koskevasta lausunnosta käy ilmi, ettei Puola toistaiseksi ole valmis liittymään itäpaktiin. Puolan asema on epäilemättä vaikea, sillä Ranska harjoittaa ankaraa painostusta suunnitelmansa hyväksi. Luultavaa on, että asiaa koskevia neuvotteluja tullaan käymään Kansainliiton yleiskokouksen aikana Genèvessä. Mahdollistahan on sekin, että pakti tehdään niin "viattomaksi", että sen allekirjoittaminen tulee mahdollisimman vaarattomaksi osanottajille. Toinen asia on, ettei se silloin myöskään enää vastaa sitä, mitä Venäjä ja Ranska alkuaan ovat sen solmimisella tarkoittaneet.

Saksan v.a. asiainhoitaja, tohtori SCHLIEP on Varsovaan palattuaan käynyt luonani keskustelemassa itäpaktista. Saatoin havaita, että Saksassa yhä paremmin ruvetaan käsittämään, että sen etujen mukaista on, että Saksan ja Venäjän välillä on olemassa itsenäisiä valtioita.

Nyt tehty itäpaktiehdotus tarkoittaa luonnollisesti

poistaa niitä haittoja, joita sekä Venäjälle että Ranskalle on syntynyt siitä, ettei Venäjä enää ole Saksan välitön naapuri. Sen tarkoituksena on jälleen yhdistää Venäjä ja kaikki siitä eronneet valtiot yhteiseksi rintamaksi Saksan itärajalle. /Suomen maantieteellisestä asemasta johtuu, ettei sen osanotto sopimukseen ole erikoisen tärkeä/. Tämä käsittääkseni myöskin selittää sen, että Englannin hallitus on katsonut voivansa suositella suunnitelmaa. Englannin samoinkuin Ranskankin kannalta katsoen itäpakti on epäilemättä toivottava, joskin kommunistisen Venäjän tuottama hyöty ei monestakaan syystä voi olla verrattavissa tsaristisen Venäjän ántamaan apuun. Jos todellakin syntyy sota niiden ja Saksan välillä, on niiden asema uudessa sodassa epäedullisempi kuin viime kerralla. Ei ole myöskään syytä luulla, että Pohjois-Amerikan Yhdysvallat enää osallistuisivat uuteen sotaan Saksaa vastaan. Jos jälleen syntyisi liitto länsivaltojen ja Venäjän välillä, on Ranskan ja Englannin kannalta katsoen suhteellisesti toisarvoinen kysymys mitä mahdollisia seurauksia venäläisten joukkojen olemassa olosta Puolassa ja Itämeren valtioissa sodan päätyttyä voi olla. Tätä lausuntoani ei ole käsitettävä väärin. Sen tarkoituksena ei ole mitenkään syyttää Ranskaa enemmän kuin Englantiakaan välinpitämättömyydestä liittolaisiaan kohtaan. Jokaisen valtion on kuitenkin ensi sijassa pidettävä huolta

omista eduistaan. Senvuoksi on jokaisen myöskin tarkoin harkittava mihin sitoumuksiin katsotaan voitavan suostua, mihinkä ei.

Puolasta riippuu paktin kohtalo, sillä ilman sen osanottoa ei sitä saatane syntymään. Ei liene uskottava, että Baltian maat haluaisivat solmia sopimusta ilman Puolaa. Tällä hetkellä on mahdotonta sanoa millaisten olosuhteiden vallitessa uutta sotaa tullaan käymään, joten tuntuisi luonnollisimmalta, että niiden etujen mukaista olisi vasta sodan alkamisen hetkellä määrätä kannastaan. Sopimuksessa luvattu garantia voi olla viekoitteleva, mutta on muistettava, että sotaakäyvät luonnollisesti sodan sattuessa joka tapauksessa sitoutuvat takaamaan toistensa edut. Jos niinkuin luultavaa on, Puola osallistuu sotaan, voisivat Baltian maat ehkä välttyä joutumasta sotaakäyvien taistelutantereeksi. Myönnän tosin, että tämä mahdollisuus on varsin vähäinen.

V. J. Sukselainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 27

Ministeri Falman

8/9. 37

5000—6—34 2355

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

32/180 Sal.D. 34
10/9.34
5 C 13

KIRJELMÄ n:o 861-312.

Varsova SSA 8 P:NÄ syys KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 27/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 27: "Baltian maiden välinen sopimus"...siv.1-3.

V. Yrjölä-Suman

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Varsova ssa 8 p:nä syys- kuuta 1934.

...STERIÖ
32 / 180 Sal. 1934
11/9. 34
5 C 13

Asia: Baltian maiden välinen sopimus.

Baltian maiden välillä äskettäin Riiassa solmittuun sopimukseen suhtaudutaan Puolassa pidättyväisesti. Käydessäni joitakin päiviä sitten itäisen osaston päällikön, ministeri SCHAETZELin luona koskettelin hänen kanssaan tehtyä sopimusta. SCHAETZEL sanoi pitävänsä sitä "epämääräisenä". Missään tapauksessa ei voida katsoa, että kysymyksessä olevat valtiot olisivat sitoutuneet noudattamaan samanlaista ulkopolitiikkaa. Sopimus on pikemminkin ainoastaan teknillinen sopimus siitä, miten ulkoasioita hoidetaan. Valtioiden ulkoministerit kokoontuvat säännöllisesti neuvottelemaan asioista. Täten on Virolla ja Latvialla ainakin muodollinen tilaisuus koettaa vaikuttaa sovittavasti puolalais-liettualaisiin suhteisiin. Ainoastaan saadun kokemuksen perustalla voidaan sanoa onko nyt solmittu sopimus omiaan muuttamaan Liettuan suhtautumista Puolaan vai eikö.

Sain käsityksen, ettei ulkoasiainministeriössä olla erikoisen tyytyväisiä sopimukseen. Pelätään ilmeisesti, että se voi vaikeuttaa Puolan ja Liettuan välisen risti-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukseen.

riidan selvittämistä. Liettua voi helposti tulla entistäänkin vastahakoisemmaksi järjestämään suhteensa Puolaan.

Sanomalehdistö suhtautuu samoin pidättyväisesti sopimukseen, jolla ei arvella olevan kovin suurta merkitystä. Niin kirjoittaa esim. G a z e t a W a r s z a w s k a, ettei tarvitse olla mikään Sherlock Holmes ymmärtääkseen, että konferenssin päätös, että osanottajavaltioilla on erikoisia probleemoja, joihin ei sovittua yksimielistä suhtautumista sovelluteta, tarkoittaa Wilnon kysymystä. Puolaksi sanottuna tarkoittaa se sitä, ettei ole olemassa diplomaattisia suhteita Puolan ja Liettuan välillä. Tämä erikoinen probleema on tätä nykyä Itä-Euroopan tärkein poliittinen kysymys. Kaikesta muusta on sovittu, paitsi siitä, mikä on tärkeintä ja aktuaalisinta. Jo tämä ottaa oikeastaan kaiken merkityksen Riian poliittiselta konferenssilta. Se osottaa, että se on päättynyt ainoastaan hurskaisiin toivomuksiin. Lehti lopettaa kirjoituksensa huomauttamalla, että olisi parempi "jos sekä suuret että pienet valtiot" hakematta monimutkaisia keinoja Itä-Euroopan rauhoittamiseksi, yrittäisivät rauhallisesti ja yksinkertaisesti ratkaista sitä "erikoista probleemaa", joka myrkyttää mielialaa siellä.

Tahtomatta liioitella tehdyn sopimuksen poliittista merkitystä, tuntuu kuitenkin siltä että G a z e t a W a r s z a w s k a erehtyisi kieltäessään Riian sopimukselta k a i k e n poliittisen merkityksen.

Keskustelumme kuluessa SCHAETZEL kosketteli myöskin Liettuan ja Venäjän välistä suhdetta. Liettuan ulkopoli-

tiikka on aina huojunut kummankin valtion, Venäjän ja Saksan välillä, joilla kummallakin vuorostaan on ollut "yliote". Tällä hetkellä Venäjän vaikutus on määräävänä.[1] Välit Saksan kanssa ovat mahdollisimman huonot. Vasta silloin kun sen suhteet Puolaan ovat muuttuneet, voi myöskin sen ulkopolitiikka tulla "rauhallisemmaksi", ja nykyinen hyppelehtivä "suurvaltapolitiikka" voi vaihtua Viron ja Latvian tapaiseen tyyneen politiikkaan.

SCHAETZELin huomautus on epäilemättä oikea. Niinkauan kuin Liettuan ulkopolitiikan alituisena johtavana aatteena on Wilnon takaisin saaminen jonkun suurvallan avulla, tai niiden välisen sodan aikana, ei Liettuan ulkopolitiikka v o i olla samanlainen kuin Viron ja Latvian, olkoonpa siitä sitten päätetty kuinka monessa konferenssissa tahansa.

Erittäin mielenkiintoista on, että puolivirallinen G a z e t a P o l s k a lausuu käsityksen, että Neuvosto-Venäjä on ottanut "suojeluksensa alaiseksi Liettuan alotteesta aikaansaadun kolmen Baltian maan välisen liiton pakottaakseen Puolaa luopumaan odottavasta kannastaan itäpaktiin nähden. Ilmauksena Sovietin suojeluksesta tätä vielä syntymätöntä lasta kohtaan oli Viron ja Latvian ulkoasiainministerien kutsuminen Moskovaan".

1/ G a z e t a P o l s k a /27.8.34/ kirjoittaa: "Jo useita kuukausia kääntää Liettua katseensa Sovietia kohden lieventäen samalla liiallista yksipuolisuutta käyttämällä originellia ranskalaista hajuvettä".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 28

Ministeri Idman

15/9.37

10,000—X—32 3613

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 879-317.

Varsova SSA 15 P:NÄ syys- KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

33 180 Sal. D. 34

18/9. 34

5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 28/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 28: "Zyrardowin tapahtumat". . . . . siv. 1 - 5.

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Varsova ssa 15 p:nä s y y s kuuta 19 34.

33 180 Sal. D: 37

Asia: Zyrardowin tapahtumat. 18/9 37

5 C 13

Katson olevan syytä lyhyesti selostaa erästä yksityisluontoista asiaa, joka laajalle ulottuvien seuraustensa kautta on osaltaan myötävaikuttanut Puolan ja Ranskan välisten suhteiden kylmenemiseen. Siihen on sitäkin enemmän syytä kun tapahtumat ovat aiheuttaneet tunnetun Suomi-ystävän Alexander LEDNICKIn ennenaikaisen kuoleman.

Olen kerran aikaisemmin sivumennen maininnut eräästä ranskalaisten johdossa olevasta Zyrardowin villatehtaasta, jonka olot vähän väliä ovat antaneet aihetta tyytymättömyyteen. Viime vuonna ampui eräs tehtaan erotetuista työläisistä sen ranskalaisen johtajan. Oikeudenkäynnin aikana tuli ilmi raskauttavia seikkoja tehtaan johtoa vastaan, joka oli tehnyt itsensä syypääksi täysin mielivaltaiseen menettelyyn työväkeä kohtaan. Tuomioistuin katsoi oikeaksi tuomita murhan tehneen työmiehen verrattain lievään rangaistukseen, josta hän sittemmin kokonaan armahdettiin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kevättalvella määräsi tuomioistuin tehtaan johdossa ilmenneiden väärinkäytösten, väärän kirjanpidon y.m. seikkojen vuoksi tehtaan hoidon otettavaksi pois ranskalaisilta. Ranskalaiset johtajat on sittemmin pidätetty Ranskan suurlähettilään interventiosta huolimatta. Mikäli kerrotaan, olisi ilmennyt sellaistakin, että puolalaisia osakkeenomistajia olisi vahingoitettu ranskalaisten eduksi. LEDNICKIn välityksellä saatiin aikaan sopimus puolalaisten ja ranskalaisten osakkeenomistajien kesken. Puolan sanomalehdistö on kuitenkin erittäin ankarasti arvostellut sopimusta pitäen sitä epäedullisena. Olen kuullut kerrottavan sellaistakin, että ranskalaisten vapaamuurarien taholta olisi painostettu LEDNICKIä, joka itsekin lienee ollut vapaamuurarien johtomiehiä Puolassa. Toiset taasen väittävät tietoa täysin perättömäksi.

Miten asianlaita lienee ollutkin, eräänä aamuna löydettiin LEDNICKI kuolleena talonsa pihalta, jonne hän oli pudonnut makuuhuoneensa akkunasta. Monet näyttävät uskovan, että hän tahallaan oli heittäytynyt ikkunasta alas, kun sitävastoin toiset arvelevat, että hän, tuntiessaan itsensä pahoinvoivaksi, oli avannut ikkunan saadakseen raitista ilmaa, ja oli tällöin saanut halvauksen, joka oli aiheuttanut hänen putoamisensa pihalle. Viimemainitun olettamuksen puolesta puhuu mielestäni sekin, että hän sairasti sydäntautia, ja lääkäri oli edellisenä päivänä käynyt hänen luonaan. Kun ensimäisessä ker-

roksessa olevan makuuhuoneen ikkuna sitäpaitsi on verrattain alhaalla, ei tunnu uskottavalta, että hän olisi halunnut ottaa itsensä hengiltä tavalla, joka yhtähyvin olisi voinut ainoastaan aiheuttaa sen, että hän olisi taittanut jalkansa. Hänellä oli sitäpaitsi revolveri kirjoituspöytänsä laatikossa.

LEDNICKIn kuolema on joka tapauksessa herättänyt tavatonta huomiota. Hänen poikansa, joka on venäläisen kirjallisuuden professori Krakovan yliopistossa, haastoi kaksintaisteluun ent. valtiovarainministerin MATUSZEWSKIn, joka oli eräässä julkaisemassaan kirjoituksessa loukkaavalla tavalla moittinut hänen isäänsä tämän laatimasta sopimuksesta. LEDNICKI haavoitti lievästi MATUSZEWSKIa. Mainittakoon, että ministeri SCHAETZEL oli MATUSZEWSKIn sekundanttina, ja kaksintaistelu tapahtui PIŁSUDSKIn rykmentin maneesissa.

Alexander LEDNICKIssä menetti Suomi yhden paraimmista puolalaisista ystävistään.

Tuskin oli näiden tapausten herättämä mielenkuohu hieman lauennut, kun jälleen sattui uusi sensatio Zyrardowin asiain yhteydessä. Täkäläisen tunnetun herrainklubin 1/ esimies ja Puolan Punaisen Ristin puheenjoh -

---

1/ Useimmat lähetystöpäälliköt ovat klubin jäseniä.

taja, kreivi Henri POTOCKI vangittiin syytettynä osallisuudesta ranskalaisten toimenpiteisiin, joiden kautta Puolan valtiolta on kavallettu tuntuvia summia. Sekä vangitun yhteiskunnallinen asema että hänen kuuluisa nimensä on vaikuttanut, että tapaus on herättänyt suurta huomiota maan rajojen ulkopuolellakin. Ennen lopullista tuomiota on ennenaikaista sanoa missä määrin vangittu on ollut täysin tietoinen siitä, että hänen nimeänsä käytettiin peittämään epärehellisiä menettelytapoja.

Eräät ulkomaalaiset diplomaatit ovat lausuneet minulle arvelun, että viranomaiset ovat tahallaan tehneet Zyrardowin tapauksista suuren numeron, koska se on sopusoinnussa nykyisen Ranskaan nähden pidättyväisen poliittisen suunnan kanssa. Mahdollistahan on, että aikaisemmin olisi hellävaraisemmin suhtauduttu ranskalaiseen liikkeeseen. Joka tapauksessa osottaa täkäläisten olojen tuntemattomuutta kun Ranskan hallitus kehottaa täkäläistä suurlähettilästään koettamaan vaikuttaa Puolan hallitukseen, jotta Zyrardowin vangitut johtajat vapautettaisiin vankilasta. Ranska on joutunut epäedulliseen valoon puolalaisen yleisön silmissä kun on tullut tunnetuksi, että Puolan ulkoasiainministeriö on huomauttanut Ranskan edustajalle, etteivät Puolan hallintoviranomaiset ole oikeutettuja sekaantumaan oikeusviranomaisten toimintaan.

Zyrardowin tapahtumat ovat jälleen esimerkkinä siitä, miten itsessään toisarvoiset tapahtumat joskus voi-

vat vaikuttaa asiain kulkuun tavalla, joka suunnattomasti ylittää niiden tosiasiallisen merkityksen.

V. G. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Folmon

18/9. 34.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 885-322.

Varsova SSA 18 P:NÄ s y y s KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

34 / 180 Sal. D. : 34.

20/9. 34

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 29/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 29: "Puolan yleinen mielipide ja itäpakti" /siv.1-7/ kuutena kappaleena.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Varsova ssa 18 p:nä s y y s kuuta 1934.

34/180 Sal.O.: 34

20/9.34

5 C13

Asia: Puolan yleinen mielipide ja itäpakti.

Kansainliiton yleiskokouksen alkamisen jälkeen on useissa puolalaisissa lehdissä käsitelty itäpaktia. Monet näistä artikkeleista ovat hyvinkin huomattavia sekä lehtien vuoksi, joissa ne on julkaistu kuin kirjoittajiensa henkilökohtaisen aseman tähden. Selostan tässä lyhyesti muutamia niistä.

Heti yleiskokouksen alkaessa sisälsi puoliviralllinen G a z e t a P o l s k a asiaa koskevan kirjoituksen. Lehti toteaa ensinnäkin, että Puolan koko yleinen mielipide seuraa levottomuudella ja jännityksellä Genèvessä tapahtuvia neuvotteluja, jotka koskevat Itä-Euroopan rauhan ylläpitämistä tarkoittavia suunnitelmia. Nämä suunnitelmat ovat epäselviä ja monimutkaisia ja ovat omiaan uhkaamaan Puolan ulkopolitiikan tähänastisia saavutuksia. Ne suhtautuvat tässä Euroopan osassa vallitsevaan, nonagressiosopimusten solmimisen kautta syntyneeseen rauhan tilanteeseen niinkuin se olisi kirjoittamaton lehti, jonka voi täyttää mielensä mukaan minkälaisella tekstillä hyvänsä. Lehti lopettaa artikkelinsa vakuutuksella, ettei ministeri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

BECK ole yksinänsä Genèvessä, vaan että koko maa on hänen kanssaan levottomana ja päättäväisenä kannattaen häntä kun hän esittää maan kannan kysymyksessä olevassa asiassa.

Tätä artikkelia pidettiin Varsovassa niin tärkeänä, että sen sisältö -- niinkuin jälestäpäin olen saanut tietää -- jo ennen lehden ilmestymistä toimitettiin ulkomaalaisille sähkösanomatoimistoille. Kun kirjoitus sisältyi puoliviralliseen lehteen, voidaan sitä pitää virallisten piirien inspiroimana. Samaa ei sitävastoin missään tapauksessa voitane sanoa esim. niistä kirjoituksista, jotka sisältyivät lehtiin K u r j e r P o r a n n y ja Ś w i a t.

Lainaan tähän ensinmainitusta lehdestä seuraavat kohdat, jotka hyvin kuvastavat täkäläistä ajatustapaa. "Puolan ja Ranskan välisissä suhteissa on yhäkin vilpillisyyttä, joka pääsi niihin pujahtamaan jo tasavallan uudestaan luomisen aikoina. Tämä johtuu siitä, että Ranskassa usein esiintyvän mielipiteen mukaan pidetään Puolan ja Ranskan etuja samoina ja toisiinsa kietoutuneina, vaikkakaan ranskalaiset eivät tahtoisi ottaa vastatakseen tällaisten suhteiden seurauksista s.t.s. Puolan turvallisuuden takuusta. Toinen kysymys on, onko kunnianhimomme päämääränä panna vastuu poliittisesta olemassaolostamme toisen kannettavaksi. Mutta miten on selitettävissä vaatimus, että meidän olisi kuljettava silmät kiinni vieraan vaunun perässä, joka sen lisäksi hyvin oikullisesti muutte-

lee suuntaansa tai mielellään poikkeaa syrjäteille? Ranskalaiselta taholta on tähän asti aina asetettu meille enemmän vaatimuksia kuin annettu apua. Avustusta emme ole saaneet enemmän taloudellisella uudestirakentamisen alalla -- vaikkapa se olisi ollut helposti annettavissa -- kuin riittävissä määrin korkeimpien poliittisten etujemmekaan valvomiseksi. Locarnossa jätettiin länsirajamme järjestäminen vastaisten tapahtumien varaan, minkä yhteydessä viimeinkin on lausuttava, että mahdollista länteenpäin tapahtuvaa Saksan laajentamista sidottaessa tie raivattiin meidän suuntaamme.... Suotta ei palautettane mieleen tiettyjä tosiseikkoja, mikäli ne koskevat Puolan-Venäjän ja Puolan-Saksan välien kehittymistä sekä Ranskan suhtautumista niihin, eli oikeammin sitä vaikutusta, mikä siihen aikaan oli ranskalaista yleistä mielipidettä hallitsevien ryhmien johdon politiikassa. Sovietiin nähden hypättiin yhtäkkiä välittelytoimista teeskentelyn nojalla syntyneeseen ystävyyshaluun. Kun olimme vähitellen ponnistelujen jälkeen päässeet Moskovan kanssa selvyyteen molemminpuolisista peloistamme ja todenneet, että saatoimme ja tahdoimme olla säännöllisissä napuruussuhteissa toisiimme vihamielisittä aikeitta, alettiin Pariisista soimata meitä "äkkikäännöksestä". Nyt, kun juuri aikaansaaduista suhteista tuskin voidaan havaita ensimäiset tulokset, ei kukaan muu kuin Pariisi peloittele Moskovaa huhuilla salaisista olemattomista saksalais-puolalaisista sopimuksista, samanaikaisesti ilmaisten tyytymättömyyttään siitä, etteikö tällaisissa kei-

notekoisesti mutkistetuissa olosuhteissa ystävyys muutu intohimoisiksi kostotoimenpiteiksi.... Huomattava osa Ranskan poliittista mielipidettä, n.s. "nuorturkkilaiset" etunenässä, pani vireille juuri kysymyksen meidän länsirajamme tarkistamisesta palkkiona Saksan ystävyydestä Ranskaa kohtaan. Tosin ei menty Elsas-Lothringista luopumiseen saakka, jos se olisi tarkoituksen saavuttamiseksi ollut välttämätöntä. Tosiasiaksi jää kuitenkin, että meitä hallitusta silloin lähinnä olleen sanomalehden palstoilla uhattiin liiton purkamisella, mutta että samaan aikaan kovasti painostettiin, ettei yksikään ranskalainen sotamies taistelisi Puolan Pommerellien puolesta. Ja kaikki tämä vain siksi, jotta olisimme suostuneet väistymään silloisten saksalaisten vaatimusten tieltä, jotka olisivat halpamaisia kansalle, jolla on kunniantuntua ja joka voi ajatella poliittisesti. Meidän monivuotisen järjestelmällisen sisäisen työn ja tasavallan johtohenkilöiden järkevien pyrkimysten tuloksena oli täydellinen käänne saksalais-puolalaisissa suhteissa.... Tänään Pariisi vain valittelee sitä, että saksalais-puolalaiset suhteet ovat moitteettomat, ja koettaa maailman silmissä pilkata syytöksin, että niihin kätkeytyy sotaisia tarkoitusperiä.... Ranskan poliitikot eivät välitä maantiedon ja historian opiskelusta. On jo kuitenkin aika, että he oppivat käsittämään, että taktillisten vetojen vapaus riippuu kysymyksessä olevien valtioiden maantieteellisestä ja poliittisesta asemasta. Ranskan ja Puolan välillä on tässä suh-

teessa selviä eroavaisuuksia. Niitä on vielä muussakin, nimittäin molempien maiden sisäisessä tilassa. Ranska ei nykypäiviin saakka tunne pitkäaikaisia hallituksia, minkä vuoksi se ei myöskään saata ajaa johdonmukaista politiikkaa. Mitä jälkiä on jälellä Briand'n politiikasta? Mitä jäi Paul-Boncours'in ajatuksista, ja mitä lopulta yhden tai muutaman kuukauden kuluttua on jälellä Barthou'n politiikasta? Ranskan hallitukset vajoavat unhotukseen aatteineen, jotka eivät ole elinvoimaisia. Se on paha, mutta pahempi on kiihkojen politiikka. Puola on jo kauan sitten luopunut näistä menetelmistä ja ryhtynyt vakiinnuttamaan poliittisia aatteitaan, joiden toteuttamisesta se on tehnyt hallituksensa vastuunalaiseksi".

K u r j e r P o l s k i n kirjoitus on vieläkin mielenkiintoisempi, koska sen kirjoittajana on entinen pääministeri GRABSKI. Kirjoittaja toteaa ensinnäkin, että tyytymättömyys Puolaa kohtaan on kasvamassa Ranskassa. Katsotaan, että Puola kulkee Saksan asioilla. Ranskasta karkoitetaan joukottain puolalaisia työmiehiä, jotka puolestaan kaikkialla Puolassa synnyttävät katkeruutta Ranskaa kohtaan.[1/] Ranskalaiset lehdet levittävät maailmaan vääriä, sensatiomaisia tietoja Puolasta. Ranskassa ei ymmärretä tai ei haluta ymmärtää Puolan poliittisesta ja maantieteellisestä asemasta johtuvaa kantaa. GRABSKI lausuu kä-

---

1/ Kuvia karkoitetuista työmiesperheistä on nähtävinä elokuvateattereissa.

sityksen, että Puolan kannalta on edullisempi antaa Venäjän tai Saksan sodan aikana vallata joitakin sen alueita kuin kutsua toinen naapurisuurvalta auttamaan. Hänen mielestään on nimittäin varma, että auttaja vaatisi alueita korvaukseksi antamastaan avusta. Tilanne voisi siis helposti tulla sellaiseksi että yhden vihollisen sijasta saataisiin kaksi. Muistot Puolan jakojen ajoilta eivät ole unohtuneet. Ranskan ja Puolan välisestä liittolaissuhteesta ei johdu, että Puolan aina on oltava valmis noudattamaan Ranskan mieltä, mutta siitä olisi luullut johtuvan, ettei Ranska olisi tehnyt ehdotustaan ja hakenut sille Englannin siunausta neuvottelematta Puolan kanssa ja vastoin sen tahtoa. Länsi ja itä ovat erilaisia. Ranska voi ymmärtää erinomaisesti lännen olot käsittämättä idän luonnetta ja oloja. Molempien maiden liittolaissuhteelle on eduksi jos Ranska käsittäisi, ettei se voi ilman Puolaa ryhtyä mihinkään Itä-Euroopassa. "Ihmisille, jotka osaavat katsoa asioita suoraan silmiin", sanoo GRABSKI lopuksi, "on ilmeistä, ettei Ranskalle ole tärkeitä ainoastaan Puolan ja Saksan kysymykset, vaan että sitä ennen kaikkea kiinnostavat Venäjän asiat. Ranskassa on ajatus liiton uudistuksesta Venäjän kanssa elpynyt uudelleen. Itäpakti suo Venäjälle suuren vaikutusvallan Itä-Euroopassa. Juuri sitä Venäjä tänään tarvitsee ja Ranska tahtoo käyttää sitä hyväkseen, voidakseen lähentymällä Venäjää uhata Saksaa. Ranska on senvuoksi hyvin ärtynyt, että Puola tekee varauksia kysymykseen näh-

den sopimuksesta, joka uudistaisi ranskalais-venäläisen liiton. Ranska ei suoraan ilmaise sitä. Puolalle selvenemistään selvenee, että ranskalaiset poliitikot, samalla kuin he saattavat maansa yleisen mielipiteen käsitykseen, että Puola Ranskan kustannuksella liittoutuisi Saksan kanssa, itse valmistavat ranskalais-venäläistä liittoutumista täysin väheksyen puolalais-ranskalaisen yhteisymmärryksen. Ranskalaisten pitäisi tietää, että tällainen peli on puolalaisille liian helppotajuista. Se on väärää peliä, joka aiheuttaa kirveleviä tunteita Ranskaa kohtaan".

Edellä olevat artikkelit osottavat selvästi Puolan ja Ranskan välisen ristiriidan vakavuuden.

K. G. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/3.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetyslön raportti n:o 30.

Ministeri Idmanille.

29/9 1938.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 912-331.

Varsova SSA 29 P:NÄ S y y s KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

35 180 Ee. 34
2/10.34
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 30/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 30: "Puolan vähemmistökysymys" /siv. 1-6/ kuutena kappaleena.

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Varsova ssa 29 p:nä s y y s kuuta 1934.

35/180 Pol. 34

2/10.34

5 C13

Asia: Puolan vähemmistökysymys.

Ulkoasiainministeri BECKin Genèvessä antama vähemmistökysymystä koskeva lausunto näyttää olleen odottamattomampi kuin sen oikeastaan olisi pitänyt olla. Sitä, joka on tarkoin koettanut selvittää itselleen Puolan kannan tässä kysymyksessä, ei se ihmetyttänyt. Jo toukokuussa tiedoitin Ministeriölle, että Puola kaikesta päättäen tulee jyrkästi vaatimaan vähemmistökysymyksen tarkistusta. Lausuin jo silloin käsityksenäni, että Puola on valmis eroamaankin Kansainliitosta, jos ei vähemmistösuojaa yleistytetä tai jos ei Puolaa vapauteta nykyisistä määräyksistä, joita se pitää itselleen loukkaavina. Ennustin myöskin, että Kansainliitto syksyllä joutuu erittäin vaikeaan asemaan, koska suurvallat eivät ole halukkaita alistumaan Kansainliiton valvontaan. Jos Kansainliitto taasen luopuisi nykyisestäkin, tähänkin asti ei erikoisen tehokkaasti hoidetusta vähemmistösuojasta, järkyttäisi se erittäin arveluttavassa määrin todellisten ystäviensä ja kannanottajiensa uskoa ja luottamusta itseensä. Jättäessään unkarilaiset vähemmistöt oman onnensa nojaan voisi se si-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

täpaitsi aiheuttaa Unkarinkin eron.[1/]

Puolan vaatimus vähemmistösuojan yleistyttämisestä on moraaliselta kannalta katsoen epäilemättä oikea. Sen menettelyyn on luonnollisesti vaikuttanut se, että se pitää itseään suurvaltana, jonka arvolle alentavaa on antaa Kansainliiton tutkia sen sisäisiä oloja. Syynä siihen, että Puola juuri nyt on katsonut voivansa kärjistää tämän kysymyksen, on kaksi seikkaa. Ensinnäkin on Neuvosto-Venäjän Kansainliittoon tulo antanut Puolan vaatimukselle suuremman moraalisen kantavuuden. Kansainliitollahan ei ole Venäjään nähden kysymyksessä olevaa valvontaoikeutta. Toinen syy, minkä vuoksi Puolan on ollut helpompi nyt ottaa esille tämä kysymys, on se, ettei Saksa enää ole Kansainliiton jäsenenä, ja että Puolan ja Saksan väliset suhteet ovat tuntuvasti parantuneet. Saksassa onkin, niinkuin tunnettu, suhtauduttu verrattain rauhallisesti ulkoasiainministeri BECKin lausuntoon. Sitäpaitsi näkee Saksa mielellään kin, että voittajavaltioihin lukeutuva maa ilmoittaa, ettei se enää aijo noudattaa Versailles'n rauhansopimuksen kautta luotua asiaintilaa. Niinkuin useat Ranskan lehdet aivan oikein ovat kirjoittaneet, on tämä omiaan järkyttämään Versailles'n sopimusta yleensä. Italian edustaja, vapaaherra ALOISI onkin jo huomauttanut, että BECKin ilmoitus aiheuttaa kysymyksen Versailles'n sopimuksen tarkistuksesta.

1/ Vert. raportti n:o 18, 25/V -34.

Puolan yleinen mielipide on ~~tosiasiassa~~ hallituksen takana. Se hyväksyi hallituksen jyrkän esiintymisen, koska se ei uskonut, että suurvallat olisivat tällä kertaa halukkaampia kuin ennenkään antamaan Kansainliiton sekaantua niiden asioihin. Vähemmistösuojan yleistyttämistä koskevan ehdotuksen kohtalo oli siis itseasiassa jo edeltäpäin ratkaistu. Asian myöhempi käsittely Kansainliitossa onkin vahvistanut puolalaisten olettamuksen oikeaksi.

Näyttää melkein siltä niinkuin suurvallat olisivat halukkaita vapauttamaan Puolan Kansainliiton valvonnasta. Sekä L e T e m p s että T i m e s ovat sisältäneet asiaa koskevan kirjoituksen, jossa huomautetaan, että nykyinen Puola on kokonaan toinen kuin se Puola, jolta suurvallat aikoinaan vaativat, että se allekirjoittaisi vähemmistösopimuksen. Puola on vakaannuttanut asemansa, joten nykyään on mahdollista harkita sopimuksen tarkistusta.

Vapauttamalla Puola sille vastenmielisistä määräyksistä päästäisiin epäilemättä niistä vaikeuksista, joihin Puolan selitys on saattanut Kansainliiton. Asialla on kuitenkin sekä poliittiset että oikeudelliset vaikeutensa. Pieni-Entente olisi tuskin suostuvainen alistumaan Kansainliiton valvontaan jos Puola vapautettaisiin siitä, mainitakseni ainoastaan yhden poliittisen vaikeuden. Oikeudelliselta kannalta katsoen on Puolan sitoumus voimassa ei ainoastaan suurvaltoihin, vaan myöskin Saksaan nähden. Aivan riippumatta siitä, kuuluuko Saksa Kansainliittoon vai ei ja onko se neuvoston jäsen vai ei, on Saksalla Ver-

sailles'n sopimuksen allekirjoittajana ja Puolalle maa-alueita luovuttaneena valtiona oikeus vaatia, että vähemmistösuojaa koskevat määräykset pidetään voimassa. Suurvallat ovat siis Saksaan nähden velvollisia valvomaan että Puola täyttää sopimuksen määräykset. Puola oli kyllä ilmoittanut Berliinissä, että se tulisi kieltäytymään yhteistoiminnasta Kansainliiton kanssa vähemmistökysymyksessä. Se ei ollut pyytänyt Saksan suostumusta, eikä Saksan hallitus myöskään ole ilmoittanut suostuvansa siihen, Mikäli Saksan lähettiläs MOLTKE minulle sanoi, on Berliinissä rajoituttu huomauttamaan Puolan edustajalle, ettei Puola voi yksipuolisesti sanoa irti sopimusta. Toistaiseksi on siis epävarmaa, mikä Saksan lopullinen kanta asiassa tulee olemaan. Olen saanut sen käsityksen, että Berliinissä sekä uteliaana että huvitettuna seurataan asian kehitystä, miten suurvallat aikovat noudattaa ja pitää voimassa solmimansa sopimuksen määräyksiä. Puolan menettely ei olekaan toistaiseksi kärjistänyt sen ja Saksan välisiä suhteita.

Puolan väkiluku on yli 32 miljoonaa henkeä, joista kansallisia vähemmistöjä virallisten tietojen mukaan on 9 à 10 miljoonaa. Vähemmistöt itse arvioivat lukumääränsä 14 miljoonaksi. Ainakin voitanee laskea niitä olevan 12 miljoonaa. Ukrainalaiset muodostavat suurimman vähemmistön. Virallisten tietojen mukaan on niitä 3,9 miljoonaa, mutta niiden omien tietojen mukaan olisi heitä 7 miljoonaa. Saksalaisia on ainakin 1,1 miljoonaa.[1] Juu-

---

1/ Suuri osa saksalaisia on muuttanut Saksaan.

talaisia on noin 10 % koko maan väestöstä. Mitä valkovenäläisiin tulee, ovat viralliset tiedot tuntuvasti eroavia asianomaisten omista tiedoista, joiden mukaan valkovenäläisiä on 2,5 miljoonaa.

Vähemmistöjen tila ei ole kehuttava. Niin esim. ei ukrainalaisia varten, kansakouluja lukuunottamatta, ole kuin kuusi oppikoulua. Ei ole myöskään ainoatakaan oppilaitosta, jossa opettajia valmistettaisiin ukrainalaisia kouluja varten. Heidän yksityisillä varoilla ylläpitämänsä yliopisto lakkautettiin v. 1925 poliittisista syistä. Lukuisaa valkovenäläistä vähemmistöä varten ei ole ole - massa kuin 23 kansakoulua, joten suurin osa kouluijässä olevista on pakoitettu käymään puolalaisissa kouluissa. Saksalaisten asema on heidän korkeampaan sivistystasoonsa nähden parempi kuin muiden vähemmistöjen, mutta antaa sekin aihetta moniin muistutuksiin.

Lisättäköön kuitenkin, että Puolassa olevien vähemmistöjen asema on kieltämättä parempi kuin esim. Italiassa ja Ranskassa olevien saksalaisten vähemmistöjen. Kuvaavaa on, että alivaltiosihteeri, kreivi SZEMBEK on huomauttanut minulle näiden vähemmistöjen täysin oikeudettomasta asemasta, mikä myöskin selittää suurvaltojen kielteisen suhtautumisen vähemmistösuojan yleistyttämistä koskevaan ehdotukseen.

Ministeri BECKin lausuntoa on luonnollisesti käsitelty vähemmistökansallisuuksien sanomalehdissä. Lehdet, samalla kuin ne toteavat, että Kansainliiton antama turva

yleensä on osottautunut jotenkin tehottomaksi, painostavat, että lausunto on ristiriidassa Puolan kansainvälisten velvoitusten kanssa. Ukrainalaiset huomauttavat siitä, että Ukrainan yli 30 miljoonaa käsittävältä kansalta täten samalla kertaa kun Venäjä tulee Kansainliiton jäseneksi koetetaan ottaa pois erään tämän kansan osan viimeinenkin keino saattaa asiansa kansainvälisen oikeusasteen tutkittavaksi. Ministeri MOLTKE, jonka kanssa olen keskustellut asiasta, suhtautui rauhallisemmin BECKin antamaan selitykseen. Saksalaisten valitukset eivät olleet koskaan johtaneet mihinkään tulokseen, ja oli Kansainliitto osottautunut täysin kykenemättömäksi avustamaan vähemmistökansallisuuksia.

Ministeri BECKin selitys ei voi estää edellämainittuja vähemmistöjä edelleenkin kääntymästä Kansainliiton puoleen. Se ei luonnollisesti myöskään voi estää Kansainliittoa käsittelemästä vähemmistöjen esittämiä valituksia. Kansainliiton neuvosto voi myöskin -- sen ollessa yksimielinen -- ratkaista asian vaikka ei Puola olisikaan edustettuna. Toinen asia on, ettei Puola, päätöksen käydessä sitä vastaan, tule sitä noudattamaan, joten ristiriita sen ja Kansainliiton välillä ei tällaisessa tapauksessa ole vältettävissä.

Väinö Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Idman

3/10. 1934.

5000—6—34 2355

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 924 - 335.

Varsova SSA 3 P:NÄ loka KUUTA 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

36 / 180 Sal.D. 34.

6/10.34

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 31/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 31 : " Ukrainalaiset ja Venäjän tulo Kansainliittoon", /siv. 1 ja 2 / kuutena kappaleena.

[signature]

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Varsova ssa 3 p:nä loka kuuta 1934.

Asia: Ukrainalaiset ja Venäjän tulo kansainliittoon.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
36 /180 Sal. D. 1934.
6/10.34
5 10 13

Ukrainan ent. PETLJURAN hallituksen Varsovassa oleva edustaja, professori SMAL-STOCKI oli äskettäin luonani aamiaisella. Keskustelu siirtyi luonnollisesti Venäjän tuloon Kansainliittoon. Ukrainalaisena SMAL-STOCKI luonnollisesti piti liiton arvoa alentavana, että Venäjä oli otettu sen jäseneksi. Ranska oli hänen mielestään tehnyt Kansainliitolle huonon palveluksen. Kansainliitto tulee vielä saamaan paljon vaivaa tästä uudesta jäsenestä. Ukrainalaisissa piireissä oli kiinnitetty huomiota m.m. ministeri HOLSTIN haastatteluun /haastattelusta on mainittu m.m. Berliner Tageblattissa/, jossa lausutaan käsitys, ettei Venäjän entisiä riitakysymyksiä koskevalla varaumalla ole sellaista merkitystä, että se estäisi Kansainliittoa sekaantumasta Karjalan kysymykseen. Suurta arvoa pantiin myöskin herrojen POLITISin ja UNDENin samaan suuntaan käyviin lausuntoihin. Ukrainalaisten tarkoituksena tulee olemaan kaikin mahdollisin tavoin pitää vireillä Ukrainan kysymystä.

Puolassa ilmestyvien ukrainalaisten lehtien tietojen mukaan ovat lukuisat ukrainalaiset organisatiot, yhdistykset ja yksityiset henkilöt lähettäneet Kansainliiton sihteeristölle

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vastalauseita sen johdosta, että Venäjä on otettu liiton jäseneksi. N a r o d n i a S p r a w a n mukaan on vastalauseissa painostettu seuraavia kohtia:

1. Bolshevikit ovat väkivallalla, ankarien taistelujen jälkeen ottaneet haltuunsa Ukrainan, joten sen edustajat eivät ole tilaisuudessa osallistumaan Kansainliittoon.

2. Venäjä harjoittaa Ukrainan alueella politiikkaa jonka tarkoituksena on Ukrainan kansan perinpohjainen hävittäminen kaikin mahdollisin keinoin.

3. Bolshevikien sekä sisä- että ulkopolitiikka on täydellisessä ristiriidassa Kansainliiton periaatteitten kanssa, koska se kieltää kansallisuuksien oikeudet.

4. Neuvosto-Venäjän hallitusmuodossa oleva määräys, että liiton jäsenet ovat oikeutettuja eroamaankin siitä, on ilman merkitystä, minkä vuoksi Kansainliiton olisi vaadittava Venäjältä, että se antaisi Ukrainan itse määrätä kohtalostaan.

Selostettuaan näitä vastalauseita G a z e t a P o l s k a rajoittuu toteamaan, etteivät ukrainalaiset lehdet ole tilaisuudessa ilmoittamaan, miten nämä vastalauseet saatetaan Kansainliittoon kuuluvien valtioiden yleisen mielipiteen tietoon. Puolivirallisen lehden hienoon ivaan puettu toteaminen sisältänee kolauksen Kansainliiton ranskalaiselle pääsihteerille. Tästäkin lausunnosta ilmenee, ettei Puola itse asiassa ollut erikoisen innostunut Venäjän Kansainliittoon ottamisesta, vaikkakaan se ei poliittisista syistä halunnut sitä näyttää.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovasta olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Idman

5/10. 1934.

8000—6—34 2355

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 925-336.

Varsova SSA 5 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

37 180 Sal. D. 34.
9/10. 34
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 32/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 32: "Puolan vähemmistökysymys. II" /siv. 1-3/ kuutena kappaleena.

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Varsova ssa 5 p:nä l o k a kuuta 1934.

37 / 180 Sal. D. 34.

9/10. 34

5 C 13

Asia: Puolan vähemmistökysymys. II.

1/

Niinkuin jo olen Ministeriölle tiedoittanut, eivät puolalaiset vähemmistöt -- vaikkakaan ne eivät katso Kansainliiton niitä tehokkaasti auttaneen -- ole halukkaita ilman muuta alistumaan siihen, että niiltä otettaisiin mahdollisuus kääntyä valituksineen Kansainliiton puoleen. Sekä ukrainalaiset että saksalaiset lehdet käsittelevät edelleenkin innokkaasti tätä niille erinomaisen tärkeätä kysymystä.

Itä-Galiziassa ilmestyvässä ukrainalaisessa D i l o - lehdessä kirjoitetaan syyskuun 27 päivänä: "Huomioonottaen tähänastiset, surulliset kokemukset on Puolan ministerin julkilausuma hämmästyttänyt meitä vähemmän kuin muita, vaikkakin tämän lausunnon seurauksilla tulee olemaan asioihimme hyvin suuri vaikutus. Kuten tunnettu, ei Puola tähän asti ole täyttänyt vuonna 1923 suurlähettiläsneuvostolle antamaansa lupausta, että se järjestäisi koko Itä-Galiziaan paikallisen itsehallinnon. Sen lisäksi

---

1/ Vert. raportti n:o 30, 29/9 - 34.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ei edes sen oma vuonna 1922 Itä-Galizian autonomiasta ja ukrainalaisen yliopiston perustamisesta antama laki ole tähän mennessä tullut voimaan. Vastoin näitä velvollisuuksia ja mainittua lakia ovat Itä-Galizia ja ne alueet, jotka Puola sai Riian sopimuksen nojalla, joutuneet puolalaistuttamisen ja ankarien keskushallinnollisten toimenpiteiden alaisiksi, huolimatta näiden alueiden oleellisesta kansallisesta luonteesta. Kuluneet vuodet, jolloin usein olimme pakoitettuja vetoamaan Kansainliittoon, ovat parhaana todistuksena siitä, ettei valtiomuodon ja maan lakien takaama vähemmistösuoja ole riittävä, puhumattakaan siitä, että näiden lakien käytännössä soveltaminen on kaukana niiden säännöksistä. Tässä yhteydessä tahtoisimme erikoisesti painostaa, että me, ukrainalaiset Puolassa, emme koskaan ole väärinkäyttäneet oikeuttamme vedota Kansainliittoon. Kun valitsimme sen tien, niin se tapahtui vain siksi, ettemme sisäisten valtiollisten laitosten kautta voineet saavuttaa tarkoitusperiämme ja ainoastaan kaikkein vaikeimmissa tapauksissa. Kun asemamme ei millään alalla eikä missään suhteessa ole parantunut, emme luonnollisesti tulevaisuudessa voi luopua hyvästä oikeudestamme kääntyä Kansainliiton puoleen!"

Galizian ukrainalaisten virallinen lehti U n d o lopettaa asiaa koskevan kirjoituksensa /1/X-34/ sanoilla: "Sanoaksemme totuuden emme ole paljoa menettäneet Puolan sanottua irti sopimuksen, sillä muutenkaan eivät Kansainliitolle jättämämme valitukset ole parantaneet asemaamme.

Erään Versailles'n sopimuksen peruskohdan yksipuolinen irtisanominen sopii hyvin yhteen pyrkimyksemme kanssa tarkistaa koko sopimus, jolla kansamme nykyinen kohtalo on ratkaistu".

Professori SMAL-STOCKI on myöskin minulle vahvistanut, että ukrainalaiset ovat päättäneet edelleenkin kääntyä valituksineen Kansainliiton puoleen.

Puolassa ilmestyvässä D e u t s c h e R u n d s c h a u'ssa käsitellään ministeri BECKin vähemmistöasiaa koskevaa lausuntoa pääkirjoituksessa t.k. 2 päivältä. Lainaan tähän artikkelista seuraavat kohdat: "Die Gunst der Völkerbundgarantie war problematisch. Sie hat sich oft versagt, aber sie hat uns auch manchmal gelächelt.... Den Armen bleibt nicht grosse Wahl. Wenn wir im Regen unsere Strasse wandern müssen dann ist es verständlich, wenn wir in Ermangelung eines massiven Hauses in Hütten und unter Bäumen Schutz suchen.... Wenn man uns nun fragt ob wir nicht frieren, weil man uns den Genfer Schutzpelz ausgezogen hat, so antworten wir ganz einfach: "Der Pelz hat uns manchmal gewärmt, aber wir haben in der Zeit, in der er uns zur Verfügung stand, weit mehr gefroren". Treiben aber die anderen, die in zentralgeheizten Steinhäusern wohnen, ihre Taktlosigkeit noch weiter und behaupten: "Also seid ihr ganz zufrieden, dass man euch Pelz vom Garderobenhaken genommen hat?" - dann sagen wir trotz allem "N e i n !" - denn solange der Pelz noch für uns greifbar war hatten wir immerhin Möglichkeiten...."

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 1

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Idman

22/11. 1934.

5000—11—34 4284

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1067-378.

Varsova SSA 22 P:NÄ marras KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

44/181 Sal. D. 34.

26/11.34

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 33/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 33: "Puola ja Pieni Entente" /siv. 1-3/ kuutena kappaleena.

Ministeriö tahtonee jakaa tiedoituksena tämän lisäyksen BENEŠin kanssa tapahtuneeseen keskusteluuni.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Varsova ssa 22 p:nä marras kuuta 1934. yy 181 Sal. D. 34.

Asia: Puola ja Pieni Entente.

26/11.34

5	C13	

Niinkuin Prahasta lähettämässäni tiedoituksessa mainitsin, väitti ulkoministeri BENEŠ, että Puola koettaa erottaa Romaniaa Pienestä Ententesta ja että Puolan Bukarestissa oleva lähetystö työskentelee m.m. TITULESCOa vastaan.[1/]

Tieto tuntui minusta omituiselta. BENEŠin nimeä luonnollisesti mainitsematta koetin Bukarestissa ollessani varovaisesti ottaa selvää asiasta. Keskustelin siitä ensin eräiden ulkomaalaisten virkatoverieni kanssa, mutta vakuuttivat nämä, etteivät he olleet huomanneet mitään tällaista. Englannin lähettiläs PALAIRET lisäsi, että hänestä olisi hyvin omituistakin jos Puola toimisi tähän suuntaan. Tšekkoslovakian lähettiläs ŠEBA vastasi hieman epävarmasti, että Puola "ehkä" koettaa sitä, mutta sain hänenkin kanssaan keskustellessani käsityksen,

---

1/ Kts. Ulkomaaedustuksen tied. 189/1934.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ettei hänkään ollut sellaista tiedoittanut Prahaan. TITULESCOn minulle arvostellessa Puolan kantaa m.m. Tšekko - slovakiaan nähden saatoin sopivasti kysyä oliko Bukarestissa huomattavissa, että Puola ehkä yrittäisi erottaa Romaniaa Pienestä Ententesta. Tähän TITULESCO vastasi kieltävästi. Puolan politiikassa ei ollut huomattavissa mitään tällaista. "Sehän olisi sitäpaitsi aivan turhaakin", lisäsi hän, "sillä siitä ei kuitenkaan tulisi mitään".

Sen jälkeen kun ulkoministeri BECK Genèvessä esitti Puolan uuden kannan vähemmistökysymyksessä, antoi Puolan Bukarestissa oleva lähettiläs ARCISZEWSKI haastattelun, jossa hän, viitattuaan siihen, että Romaniakin rauhansopimusta laadittaessa oli vastustanut vähemmistösopimuksia, lausui, että Puolan nyt sanottua irti tämän sopimuksen jokaisen romanialaisen isämaanystävän olisi kannatettava Puolaa. Tämä haastattelu herätti suurta huomiota. Bukarestin lehtien päätoimittajat -- luultavasti ulkoministeriön alotteesta -- julkaisivat yhteisen lausunnon, jossa ihmeteltiin sitä, että vieraan maan edustaja täten yrittää opettaa romanialaisille, mitä isänmaallisuus heiltä vaatii. Kerrotaan, että TITULESCO, joka silloin oli Genèvessä, olisi ollut erittäin tyytymätön tämän haastattelun johdosta. ARCISZEWSKI mainitsi siitä minulle itsekin. Mahdollisesti BENEŠ veti tästä haastattelusta sen tosin hieman äkkinäisen johtopäätöksen, että Puola koettaa erottaa Romaniaa Pienestä Ententesta, jonka kanta vä-

hemmistökysymyksessä on toinen kuin Puolan. Kun Romania on Puolan liittolainen, on helposti voinut sattua, että Puola joskus on esittänyt Romanialle jotain menettelytapaa, joka ei ehkä ole ollut sopusoinnussa Pienen Ententen yleensä ehdottomasti Ranskan ulkopolitiikkaa seuraavan kannan kanssa. Ei ole sitävastoin luultavaa, että Puola, niinkuin BENEŠ edellytti, määrätietoisesti koettaisi hajottaa Pientä Ententea. Se ei tunnu jo senkään vuoksi uskottavalta, että tehtävä ainakin nykyään olisi ylivoimainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 34

Ministeri Idman

29/11. 1934.

5000—11—34 4934

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 34

Ministeri Idman

20/11. 1934.

5000—11—34 4984

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1079-385.

Varsova SSA 26 P:NÄ marras KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

46 182 Sal.D.34.

30/11.34 № LIL

OSASTO ASIA

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 34/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 34:"Itäpakti. Keskustelu ulkoministeri BECKin kanssa"/siv.1-4/ kuutena kappaleena.

[signature]

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Varsova ssa 26 p:nä marras kuuta 1934.

Y6 182 Sal. D. 34.

30/11. 34

Asia: Itäpakti.
Keskustelu ulkoministeri BECKin kanssa.

5 C13

Käydessäni Bukarestista palattuani tapaamassa ulkoministeri BECKiä siirtyi keskustelu lehdissä olleisiin uutisiin, että Ranskan uusi ulkoasiainministeri LAVAL aikoo jatkaa BARTHOUn yrityksiä itäpaktin aikaansaamiseksi. Lehdissä oli kerrottu, että Ranska olisikin jo ilmoittanut Puolalle, että keväällä tehtyä ehdotusta muutettaisiin m.m. siten, ettei Puolan enää tarvitsisi taata Liettuan ja Tsekkoslovakian aluetta.

BECK kumosi tiedot, että LAVAL jo olisi uudistanut BARTHOUn tekemän ehdotuksen tai esittänyt uutta itäpaktisuunnitelmaa. Hän pyysi minua aivan luottamuksellisesti ilmoittamaan ulkoministeri HACKZELLille, että hänen käsityksensä on, että Venäjä nykyään paljon innokkaammin kuin Ranska haluaisi itäpaktia. Ranskalaiset lehdet tosin kirjoittavat asiasta ja yhä edelleen silloin tällöin moitiskelevat Puolaa, mutta LAVAL ei, siitä huolimatta että hän on vakuuttanut tulevansa noudattamaan BARTHOUn politiikkaa, ole puhunut asiasta Puolan Parii-

JAKELUOHJE:

TAVALLINEN.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sissa olevan suurlähettilään kanssa. Luultavaa on, että Ranska Venäjän vuoksi koettaa saada aikaan tällaista sopimusta. Mitä itse asiaan tulee, on Puolan kanta sama kuin ennenkin. Jos Ranska haluaa solmia liiton Venäjän kanssa, niin solmikoon. Tällaisella liitolla ei ole kovin suurta käytännöllistä merkitystä. Uskooko kukaan, että Venäjä lähettäisi joukkoja Ranskaan tai Ranska Venäjälle? Mitä Tšekkoslovakiaan tulee, ei Puola voi tšekkien "kauniiden silmien" vuoksi ruveta takaamaan heidän aluettaan. Tšekkoslovakia ei kuulu Puolan "intressipiiriin", joten Puolalla ei ole syytä sitoutua erikoisiin velvoituksiin sen puolesta. Sitäpaitsi on Tšekkoslovakia aina koettanut käyttää hyväkseen Puolan vaikeuksia. Puolan käsitys on, että Venäjän naapurivaltiot tietävät itse paraiten miten rauhaa on koetettava ylläpitää Itä-Euroopassa. Muiden epäkäytännölliset ehdotukset voisivat vielä olla puolustettavissa jos rauha olisi uhattu tässä osassa Eurooppaa. Näinhän ei kuitenkaan ole asianlaita.

Lopuksi BECK lausui tyytyväisyytensä siitä ymmärtämyksestä, jota Suomessa ja Baltian maissakin on osotettu Puolan politiikkaa kohtaan. "Minun on sanottava", lausui hän, "että TITULESCO ja minä emme ymmärrä toisiamme. Me puhumme eri kieltä".

Eräässä Pariisin lähetystön tiedoituksessa [1] on

1/ Kts. Ulkomaaedustuksen tiedoitus n:o 201/1934.

mainittu, että Turkin suurlähettiläs SUAD on lausunut, että "Puola nyt kokonaan heittäytyy revisionistisen Saksan syliin". Tämä lausunto kuvaa erinomaisesti monella taholla vallitsevaa käsityskantaa, jonka mukaan Puolalla ei ole omaa politiikkaa, vaan se seuraa sokeasti jotain suurvaltaa. Kun se ei ole suostuvainen Ranskan ehdotuksiin, katsotaan sen olevan Saksan sylissä. Aivan yhtä suurella syyllä voitaisiin väittää, että Italia on heittäytynyt Saksan syliin.

Puola noudattaa itse asiassa omaa, täysin itsenäistä politiikkaa. Itäpakti ei tuota sille m i t ä ä n käytännöllistä hyötyä, koska se ei halua antaa saksalaisten enemmän kuin venäläistenkään joukkojen tulla alueelleen. Historian sille antama katkera opetus on, että sen ei ole liittouduttava mahtavien naapuriensa kanssa. Nonagressiosopimukset, jotka takaavat Venäjän ja Saksan p u o l u e e t t o m u u d e n ovat Puolan kannalta edullisemmat kuin sopimus, joka edellyttää y h t e i s t o i m i n t a a Saksan ja Venäjän kanssa. Niinkuin TITULESCO sanoi, on ranskalaiselta taholta koetettu saada Puolaa suostumaan itäpaktiin m.m. lupaamalla, että vieraiden joukkojen tulo sen alueelle edellyttäisi erikoista sotilaallista sopimusta. Ei tarvitse olla kovin tarkkanäköinen ymmärtääkseen, että olisi käytännössä hyvin vaikea vastustaa sitä ankaraa painostusta, jonka alaiseksi itäpaktin solminut valtio joutuisi, jos se yrittäisi estää esim. Venäjää ottamasta osaa sotaan kieltämällä tämän

joukoilta oikeuden tulla alueelleen. Ranskan edustajakamarin jäsenen ARCHIMBAULTn sanat, että Ranska on solminut ententen Venäjän kanssa, joka on luvannut auttaa Ranskaa Saksaa vastaan, osottavat paraiten, ettei Ranskassa suinkaan ajatella, että Venäjä sodan sattuessa olisi ainoastaan sivulta katsoja.

Jos Ranska jo on solminut liiton Venäjän kanssa ilman Puolaa tai aikoo solmia tällaisen sopimuksen, voi siitä helposti olla seurauksena, että Puolan ja Saksan välit yhä edelleen paranevat.

Sen jälkeen kun edellä oleva on kirjoitettu, on Ranskan uusi ehdotus lehtien mukaan päätetty lähettää Puolan hallitukselle.

Väinö Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 1.3

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 35

Ministeri Tolmanin

5/12. 1934

5000—11—34 4284

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1105-396.

Varsova SSA 5 P:NÄ joulu KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 35/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 35: "Puolan ulkopolitiikasta. Itäpakti". /siv.1-7/ kuutena kappaleena.

UE 3: A 4.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Varsova ssa 5 p:nä joulu kuuta 1934.

47 182 Sal. D. 34.

Asia: Puolan ulkopolitiikasta.
Itäpakti.

10/12.34

5 C/13

Niinkuin tunnettu, ei Ranskan uudessa itäpaktia koskevassa ehdotuksessa enää pyydetä Puolalta, että se garanteeraisi Tšekkoslovakian ja Liettuan alueellista koskemattomuutta. Kun ei kukaan tahtone väittää, että syynä siihen, että paktia niin hartaasti Pariisissa toivotaan, olisi palava halu hankkia Virolle ja Latvialle Puolan garantia, on kai katsottava, että itäpaktin ainoaksi oleelliseksi sisällykseksi ainakin toistaiseksi on jäänyt sen varsinainen "Pudelns Kern". Kun ei pidetä riittävänä, että sodan sattuessa Saksan kanssa Puola yksin muodostaisi itärintaman Saksaa vastaan, halutaan, että se nyt jo suostuisi solmimaan sopimuksen, joka itse asiassa velvoittaisi sen päästämään bolshevikkijoukot maahansa.

Jotta Puola saataisiin suostuvaisemmaksi, on ranskalaisessa ja Pienen Ententen sanomalehdistössä parin kuukauden aikana ylläpidetty ankaraa tykkitulta Varsovaa vastaan. Niinkuin tällaisessa tapauksessa usein on asian-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laita, on totuus saanut jäädä pahaan välikäteen. Syynä Puolan kieltoon antaa pyydettyä sitoumusta on selitetty olevan saksalaisen vaikutuksen Varsovassa ja petollisuuden Ranskaa kohtaan. Ei ole kuitenkaan rajoituttu tähän, vaan on turvauduttu muihinkin keinoihin. Niin esim. Unkarin pääministerin GÖMBÖSin Varsovassa käynti antoi erinomaisen aiheen hyökkäysten tekoon. Puola, niin väitetään, kutsui GÖMBÖSin Varsovaan hetkellä, jolloin koko sivistynyt maailma oli kuohuissaan Unkarin järjestämästä kuningas ALEKSANTERIn ja Ranskan ulkoministerin BARTHOUn murhasta.[1/] Varsovassa tapahtui Puolan ja Unkarin hallitusmiesten välillä salaisia poliittisia neuvotteluja, joiden tuloksena muka olisi sopimus, jonka tarkoituksena olisi ottaa yksinpä Puolan liittolaiselta Romanialtakin puolet sen valtakunnasta. Romanian ulkoministeri TITULESCO "lienee" pyytänyt Ranskan apuakin tällaista suunnitelmaa vastaan /1/.

Satuin olemaan Prahassa silloin kun GÖMBÖS vieraili Varsovassa. BENEŠ oli täysin samalla kannalla kuin minäkin, ettei GÖMBÖSin käynnillä v o i n u t olla mitään poliittisia seurauksia. Oman etunsa vuoksi oli Puolalle tärkeätä pitää kiinni liitostaan Ranskan kanssa. En voi ajatella, että GÖMBÖSkään olisi ollut niin lap-

---

1/, BARTHOUta Marseilles'ssa hoitaneen lääkärin serkku on kertonut useille saaneensa kirjeen lääkäriltä, joka väittää, että BARTHOU kuoli verenvähyyteen. Viranomaisten leväperäisyyden vuoksi toimitettiin hänelle lääkärinapua vasta ½ tuntia ampumisen jälkeen.

sellinen, että hän olisi uskonut saavansa Puolan vaihtamaan liittonsa Ranskan kanssa Unkarin kanssa tehtävään sopimukseen. Mitä käyntiin muuten tulee, oli se GÖMBÖSin aloitteesta päätetty aikoja ennen Marseilles'n tapahtumia. Unkarin ja Puolan välit ovat aina olleet hyviä. Samoin kuin Puola kutsui edustajansa pois Lausannesta, jossa suunniteltiin Turkin silpomista, kieltäytyi se ratifioimasta Trianonin rauhaa, jossa miljoonia unkarilaisia erotettiin kansansa yhteydestä.

Lehtien ankarat hyökkäykset eivät ole jääneet ilman vaikutusta. Monilla tahoin ulkomaalla on Puolaa ruvettu pitämään kiittämättömänä hyväntekijäänsä Ranskaa kohtaan, joka on sen "luonut"/!/.[1] Eräissä puolalaisissa kansallisdemokraattisissa vastustuspuolueen lehdissä on ollut havaittavissa eräänlaista hermostumista. On levottomana kysytty mihin ollaan menossa, jos menetetään Ranskan luottamus.

Olisi väärin Puolaa kohtaan väittää, että se tekisi päätöksensä kevytmielisesti tai saksalaisystävyydestä.

Tunnen hyvin täällä vallitsevat käsitykset. Lienen ehkä myöskin se, jonka kanssa Puolan ulkoministeri-

---

1/ Puolueettomienkin maiden diplomaattien keskuudessa voi tavata niitä, jotka tosissaan uskovat, että Venäjästä eronneet valtiot saavat kiittää Versailles'n rauhaa itsenäisyydestään.

össä on avonaisimmin puhuttu itäpaktista. Ulkoministeriössä on minulle valitettu sitä, että Ranskan luottamus Puolaan on niin vähäinen, ettei se katso voivansa tyytyä liittoonsa Puolan kanssa, vaan hakee tukea Venäjästä Puolan selän takana. Sodan sattuessa Ranskan ja Saksan välillä olisi jokainen puolalainen valmis ryhtymään taisteluun Saksaa vastaan. Puolan hallituksen on erittäin vaikea Venäjän vuoksi antaa yksityiskohtaisia selityksiä lehdille ja yleisölle. Puola tuntee olevansa suoranaisen "kiristyksen" alaisena. Sen suhteet Venäjään pilaantuisivat kokonaan jos se avoimesti selittäisi, ettei se voi luottamuksen puutteesta Venäjää kohtaan antaa bolshevikkijoukkojen tulvia maahansa. Liittolaissuhteensa vuoksi Ranskaan ei sillä myöskään ole halua jo ennen sotaa julkisesti lausua tätä. Eräs virkamies sanoi minulle suoraan, että Ranskan on valittava Puolan ja Venäjän välillä.

Ulkoministeri BECK on itäpaktia koskevissa lausunnoissaan ollut varovaisempi kuin monet muut Puolan ulkoministeriön virkamiehet. Olemme usein BECKin kanssa todenneet miten vähän Pariisissa ja Lontoossa ymmärretään Itä-Euroopan oloja. Länsi-Eurooppa ei ole koskaan tuntenut Venäjää, yhtä vähän ennen sotaa kuin sen jälkeenkään. Heti kun nähdään Venäjän ulkoasiainkomissariaatin hieman muuttavan taktiikkaansa, ollaan valmiita luottamuksellisesti suhtautumaan siihen.

Bukarestissa ollessani sanoi esim. Englannin lähettiläs PALAIRET minulle, ettei Venäjä hänen käsityksen-

sä mukaan enää toivo yleistä kommunistista vallankumousta, vaan on epäilemättä huomannut sen mahdottomaksi. Bukarestin ulkoministeriössä havaitsin myöskin aivan liian paljon luotettavan nykyiseen Venäjään. Romanian täkäläinen lähettiläs CADERE on samoin luottamuksellisesti kanssani puhuessaan valittaen todennut tämän. Ulkoministeri TITULESCO seuraa niin ehdottomasti Ranskaa, ettei hän huomaa, etteivät Venäjän naapurivallat voi luottaa tämän altruistiseen apuun. CADERE on myöskin sanonut minulle, että BENES on se, joka nykyään erittäin aktiivisesti työskentelee Ranskan ja Venäjän lähentämiseksi. Tämä tuntuu minusta uskottavalta. Tsekkoslovakia on jo ennenkin tottunut näkemään tukensa Venäjässä. Kun ei Tsekkoslovakia myöskään ole Venäjän naapuri, ei sen tarvitse ottaa huomioon tällaisen liiton tuottamia vaaroja.

Ne, jotka nyt ovat valmiit moittimaan Puolaa siitä, ettei se ole valmis päästämään venäläisiä joukkoja maahansa, jotta ne voisivat auttaa Ranskaa ja Englantia siinä tapauksessa, että nämä joutuvat sotaan Saksan kanssa, voisivat ehkä muistaa seuraavaakin. Puolan ollessa sodassa Venäjän kanssa, ei Kansainliitto tehnyt mitään Puolan auttamiseksi. Englannin antama apu rajoittui siihen, että silloisen hallituksen pää Lloyd GEORGE piti kiivaan nuhdesaarnan Puolalle. Siitä huolimatta antaa Englanti Varsovassa olevan suurlähettiläänsä tulla Puolan ulkoministeriöön pyytämään, että Puola solmisi ehdotetun paktin Venäjän kanssa. BECKin kysymykseen sitoutuuko Eng-

lantikin johonkin, saa hän vastauksen, että "Englannilla on niin paljon muita velvollisuuksia". Englanti ei siis edes lupaakaan auttaa Puolaa vaikka tämä päästäisikin bolshevikkijoukot maahansa. Kun Ranska tahtoi rajansa turvatuksi Saksaa vastaan, solmittiin Locarnon sopimus. Tässä sopimuksessa oli Puolakin Ranskan liittolaisena mukana, mutta sille ei annettu sitä garantiaa, minkä Ranska sai. Kun se sitten -- sen jälkeen kun useat ranskalaiset diplomaatit ja osa Ranskan sanomalehdistöä oli selittänyt, että Danzigin käytävän antaminen Puolalle oli erehdys -- on Saksan kanssa solmimansa nonagressiosopimuksen kautta koettanut niin hyvin kuin se on voinut itse järjestää asiansa, on se saanut osakseen ankarat nuhteet. Sen välit eivät saa olla hyvät Saksan kanssa, sillä se ei ole edullista Ranskalle ja Pienelle Ententelle.

Puolalla ei ole mitään syytä kiirehtiä vastauksen antamista uuteen ehdotukseen. Kukaan ei voi täydellä varmuudella sanoa millainen vastaus tulee olemaan. Ranskan ja Pienen Ententen edustajien taholta koetetaan vaikuttaa puolalaisiin uuden ehdotuksen puolesta. Olen myöskin huomannut, etteivät mainitsemani lähettiläät ole menettäneet toivoa, että ehdotukseen sittenkin lopulta suostuttaisiin. Mahdollista on, ettei vastaus nytkään tule sisältämään suoraa kieltoa, vaan tullaan siinä esittämään uusia näkökohtia. Luultavaa on, ettei Puola kuitenkaan halua solmia sopimusta ilman Saksaa, koska se

täten, itse mitään voittamatta, menettäisi viimeisten vuosien aikana ankarien ponnistusten kautta saavutetut tulokset. Joka tapauksessa voidaan varmuudella sanoa, että marsalkka PIŁSUDSKI ja ulkoministeri BECK tulevat toimimaan täysin tietoisina siitä edesvastuusta, joka heille lankeaa Puolan nykyisen ja tulevienkin sukupolvien edessä.

Mitä Suomeen tulee, voidaan huoleti sanoa, että Puolan ratkaisu voi vaikuttaa suuremmassa määrässä maamme kohtaloihin kuin ehkä tällä hetkellä voidaan aavistaakaan.

V. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 36.

Ministeri Idman

12/12 1934

5000—11—34 4284

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1125-403.

Varsova SSA 12 P:NÄ joulu KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

48 / 182 Sal. D. 34.

17/12. 34

5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 36/34.

Allekirjoittanut täten ohellisena kunnioittaen toimittaa Ministeriölle raporttinsa n:o 36: "Keskusteluja itäpaktista" /siv. 1 - 8/ kuutena kappaleena.

[signature]

UE 3: A 4.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Varsova ssa 12 p:nä joulu kuuta 19 34.

48 / 182 Sal. D. 34.
17/12.34 2
5 C 13

Asia: Keskusteluja itäpaktista.

Puolan ulkoasiainministeriössä on minulle kerrottu Ranskan itäpaktia koskevan nootin sisällyksestä seuraavaa.

Nootti ei oikeastaan sisällä uutta ehdotusta, vaan ainoastaan huomautuksia Puolan syyskuussa antamaan vastaukseen. Siinä ensiksikin todetaan Ranskan hallituksen pitävän suotavana /désirable/, että Saksakin osallistuu sopimukseen. Nootista ei kuitenkaan käy ilmi, että Saksan osanottoa pidettäisiin välttämättömänä. Rumanian osanotosta sopimukseen ei lausuta mitään.[1] Tsekkoslovakialle ja Liettualle ei enää pyydetä Puolan garantiaa.

Ulkoasiainministeriössä ei minulta ole salattu, ettei noottia pidetä tyydyttävänä. Se ei ole voinut hälventää Puolan epäilyksiä itäpaktia kohtaan. Ministeriässä

1/ Vrt. BECKin muistutukset nootin johdosta, raportti n:o 25, 21/VII 1934.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on minulle myöskin valitettu, että itäpaktia koskevat suunnitelmat ovat omiaan vähentämään jo solmittujen non-agressiosopimusten arvoa.

Nootissa ei mainita mitään siitä, että erikoinen sopimus olisi välttämätön, jotta toisten takaaja-valtioiden sotavoimat voisivat tulla sen alueelle. Niinkuin olen Ministeriölle ilmoittanut, kertoi TITULESCO minulle, että Ranska suostuisi tällaiseen määräykseen. Olen maininnut tästä Puolan ulkoasiainministeriössä ja samalla kertaa painostanut, ettei tällaisella määräyksellä missään tapauksessa olisi suurtakaan käytännöllistä merkitystä. Itäpaktin solmineen valtion olisi vaikeata sodan aikana kieltää takaajavaltion sotaväen maahan tulo. Siinäkin tapauksessa, ettei tällaista määräystä ole sopimuksessa, täytyy katsoa, ettei vieras valtio voi ilman toisen suostumusta lähettää sotajoukkojaan maahan. Mahdollistahan on, että LAVAL tulisi tästä suullisesti puhumaan BECKin kanssa. Ulkoministeriössä yhdyttiin minun käsitykseeni.

Alivaltiosihteeri, kreivi SZEMBEK on sanonut minulle suhtautuvansa paktiin kielteisesti. Bolshevikkeja ei ole koetettava "vetää mukaan Euroopan politiikkaan". Itäpakti ei ole rauhan, vaan sodan organisointia.

Huomauttaessani itäisen osaston päällikölle, ministeri SCHAETZELlille eräissä lehdissä olleista kirjoituksista, joista on havaittavissa levottomuutta Puolan ja Ranskan välien kärjistymisestä itäpaktia koskevan kysymyk-

sen vuoksi, vakuutti SCHAETZEL minulle, ettei tämä tietänyt sitä, että puolalaisten todellisuudessa yksimielinen kanta itse asiaan nähden olisi muuttunut, vaan johtuvat kirjoitukset hermostuneisuudesta. Kaikkien hermot eivät tahdo kestää kun ollaan liittolaisten alituisten hyökkäysten alaisena. Totesimme, että molemmissa maissa, Suomessa niinkuin Puolassakin kaikki vaistomaisesti heti käsittivät ehdotetusta sopimuksesta koituvan vaaran. Kokemus Puolan ja Venäjän välisen sodan ajoilta osottaa miten vähänarvoinen se apu itse asiassa on, mitä länsivallat voivat antaa selkkausten sattuessa idässä. Vaaran hetkellä on Itä-Euroopan valtioiden kuitenkin pääasiassa omin voimin koetettava selviytyä, mikä seikka kehottaa varovaisuuteen epäkypsien paktien suhteen. Kun ei sodan vaaraa tällä hetkellä ole eikä kukaan voi sanoa millaisten olosuhteiden vallitessa sotaa kerran tullaan käymään, on lievimmin sanoen omituista pyytää muiden suostumusta siihen, että ollaan valmiit päästämään venäläisiä joukkoja maahan.

Näyttää herättäneen tyytymättömyyttä, ettei BECK lähtenyt Genèveen tapaamaan LAVALia ja keskustelemaan tämän kanssa Ranskan uudesta nootista. Kun Ranska halusi syksyllä Puolalta kirjallista vastausta itäpaktia koskevaan ehdotukseensa, minkä antaminen monestakin syystä oli vaikeata, pitää BECK nähtävästi tarpeettomana nyt lähteä asiasta suullisesti keskustelemaan. BECKin haluttomuuteen on sitäpaitsi luultavasti olemassa toinenkin syy. Rans-

kan ja Saksan välisissä suhteissa on nykyään huomattavissa eräänlaista parannusta, joten Puolan kannalta katsoen on edullisempaa odottaa tätä välien selviämistä ennenkuin se ilmoittaa lopullisen kantansa.

Englannin suurlähettiläs ERSKINE, jonka saamiensa ohjeitten mukaan on kannatettava itäpaktiehdotusta, on myöskin minulle valittanut sitä, ettei BECK lähtenyt tapaamaan LAVALia. Niin mielellään kuin Englanti näkisikin, että Saksa ja Ranska pääsisivät yksimielisiksi varustuksia koskevassa kysymyksessä, ei se kuitenkaan tunnu luultavalta. On siis hyvin vähän uskottavaa, että Saksa osallistuisi itäpaktiin. ERSKINE myönsi minulle aivan avomielisesti, että paktin tärkeänä kohtana on Puolan velvollisuus sodan aikana antaa venäläisten joukkojen tulla Puolaan. Hän sanoi myöskin ymmärtävänsä, että Puolaa epäilyttää antaa tällaista sitoumusta. ERSKINE ei siis kaikesta päättäen myöskään anna erikoista käytännöllistä merkitystä sille seikalle, että sotavoimien lähettäminen toiseen maahan edellyttää sotilaallista sopimusta. Tosiasiallinen painostus tulee sodan hetkellä erittäin ankaraksi valtiota kohtaan, joka on solminut itäpaktin. Huomautukseeni, että näyttää siltä, niinkuin ei Pariisissa eikä Lontoossakaan ehkä täysin käsitettäisi miten vaikeata Venäjän naapurivaltion on päästää venäläisiä joukkoja maahan, vastasi ERSKINE heti myöntäen. Englannissa samoinkuin Ranskassakaan ei täysin tunneta ja ymmärretä Itä-Euroopan oloja. Tahdon myöskin lisätä, ettei ERSKINE kos-

kaan ole kehunut minulle itäpaktia. Keskustelumme ovat yksinomaan koskeneet vieraiden joukkojen lähettämistä maahan. Tämä on yhä enemmän vakuuttanut minua siitä, mitä jo ennen olen raporteissani Ministeriölle lausunut. Paktin tärkeimpänä ja oleellisena tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi venäläisten joukkojen käyttäminen sodassa Saksaa vastaan. Lisättäköön, että ERSKINE eroaa täysin palvelleena suurlähettilästoimestaan parin viikon päästä.

Kun ei Ranskan suurlähettiläs LAROCHE ole koskaan suoraan kysynyt minulta mitä Suomessa asiasta ajatellaan, en ole välittänyt ruveta hänen kanssaan siitä puhumaan. Arvelen hänen luulevan, että Suomen kanta on sama kuin Baltian maidenkin, sillä hän on pari kertaa sanonut minulle Puolan vastauksen viipyvän. Henkilökohtaiset välimme ovat erittäin hyvät. /Olemme molemmat golfin pelaajia/. Huhu kertoo, että Pariisissa oltaisiin tyytymättömiä häneen ja että hänet kutsuttaisiin pois. Itsestään selvää on, ettei toinen LAROCHEin sijassa olisi saavuttanut parempia tuloksia.

Rumanian edustajan CADEREn henkilökohtaisesta varovaisesta suhtautumisesta itäpaktiin olen jo ennen tiedoittanut Ministeriölle.[1/]

Tsekkoslovakian edustaja GIRSA kannattaa luonnollisesti paktin solmimista. Hän ei ole suorastaan kehot-

---

1/ Vrt. raportti n:o 85, 5/12 1934.

tanut minua kannattamaan ajatusta Suomen liittymisestä siihen, mutta on perikin kertaa painostanut miten tärkeätä ja toivottavaa olisi, että Suomi liittyisi lähemmin Baltian valtioihin muodostaen näiden kanssa yhteisen ententen, joka sitten voisi liittyä johonkin suurempaan liittoon. Suomi ei voi olla eristettynä. Poliittiset syyt puhuvat hänen mielestään tällaisen lähentymisen puolesta.

Erittäin laajasti on asiasta puhunut kanssani Jugoslavian lähettiläs, ministeri LAZAREVITSH. Hän on koettanut esittää asian siten, että on kysymys Ranskan ja muiden itäpaktia kannattavien valtioiden yrityksistä turvata Suomen ja Baltian maiden itsenäisyys. Hänen mukaansa on vaikea uskoa, että näiden itsenäisyys voisi säilyä ilman tällaista paktia. Kysymys on suuresta uhrauksesta Ranskan puolelta. Kun Ranskalla on paljon muitakin tehtäviä, on oikeastaan ihmeteltävä, että se näkee niin paljon vaivaa rauhan turvaamisesta Itä-Euroopassa. Jos ei Puola nyt suostu itäpaktiin, tulee Ranska jättämään Itä-Euroopan valtiot oman onnensa nojaan. On paljon ranskalaisia, jotka näkevät sen mielellään, koska Ranska täten pääsee uusista, raskaista sitoumuksista.

Pidän tarpeettomana yksityiskohtaisesti selostaa keskusteluamme. Lausuin m.m. epäilykseni siitä, oliko Suomen ja Baltian maiden itsenäisyyden turvaaminen suunnitelman pääasiallisena sisältönä. Huomautukseeni, että tässä käsittääkseni on kysymys puhtaasti ranskalaisestakin

intressistä, nimittäin Venäjän ja Puolan sotavoimien yhteistoiminnasta Ranskan ja Saksan välisen sodan aikana, vastasi LAZAREVITSH, ettei millään Venäjän naapurilla missään tapauksessa tule olemaan mahdollisuutta estää Venäjän sotavoimia tulemasta niiden alueelle. Venäjän sotavoimat ovat niin vahvoja, ettei sen toimenpiteiden tarvitse riippua muiden suostumuksesta. Venäjä murskaa sen, joka ei alistu. Lausuin tähän, ettei itäpaktia kannattavien valtioiden kannalta kuitenkaan voine olla aivan yhdentekevää joutuivatko Venäjä ja Puola keskenään ilmitaisteluun Saksan ja Ranskan välisen sodan aikana. Tässä tapauksessa Puola pakotettaisiin tekemään sovinnon Saksan kanssa ja siirtämään sotavoimansa länsirajaltaan itärajalle. Huolimatta Venäjän sotavoimien kieltämättömästä vahvuudesta on olemassa useita tekijöitä, jotka tekevät taistelun tuloksen hyvinkin epävarmaksi siinäkin tapauksessa, että nämä kaksi valtiota joutuisivat taistelemaan kahden kesken. Puolan armeijan yleisesti tunnustettu korkea taso ja puolalaisten palava isänmaanrakkaus yhdessä Venäjällä monissa paikoin vallitsevan tyytymättömyyden ja epäjärjestyksen kanssa saattaa helposti aiheuttaa Venäjän tappion. Kysyin häneltä luulisiko hän sitäpaitsi, että Japani olisi käyttämättä hyväkseen tällaista tilaisuutta. Sanoin, että ainakin minusta tuntuisi niinkuin Ranskan ja Pienen Ententen kannalta pitäisi olla edullisempaa, jos Puola voisi ottaa osaa Saksan kanssa käytävään sotaan. Ainoa, mitä Puola haluaa, on, ettei Venäjä sen se-

län takana samaan aikaan aseta joukkojaan sotakannalle, koska täten ei ole olemassa mitään takeita siitä, miten näitä joukkoja tullaan käyttämään.

Keskustelumme lopulla myönsi LAZAREVITSH, että asia oli "erittäin monimutkainen ja vaikea".

Lehtien minulle tekemiin kyselyihin mitä Suomessa itäpaktista ajatellaan, olen kieltäytynyt sanomasta muuta kuin ettei meidän osanottoamme ole siihen pyydettykään.

Venäjän naapurivaltioiden etujen kannalta on suotavinta, ettei Venäjä ota osaa Euroopassa käytävään sotaan. Sen armeijan liikekannallepanokin olisi jo uhkana sen naapureille aivan riippumatta siitä, mitä Euroopan valtiota vastaan liikekannallepanon ilmoitetaan tapahtuvan.

V. G. Eckman